

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสอดคล้อง ระหว่างนโยบาย แผน และผลการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย ตามนโยบายด้านการกีฬาของรัฐ และแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ไว้ 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 นโยบายด้านการกีฬาของรัฐ
- ตอนที่ 2 แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1
- ตอนที่ 3 นโยบาย แผน และผลการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย
- ตอนที่ 4 เทคนิคการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 นโยบายด้านการกีฬาของรัฐ

ก. แนวคิดเชิงทฤษฎี

ความหมายของนโยบาย

นักวิชาการทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศไทย ได้ให้ความหมายของนโยบายที่คล้ายคลึงกันมาจัดรวมอยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การพิจารณานโยบายในแง่ของกิจกรรมหรือการกระทำ หรือควเว้นไม่กระทำของรัฐบาล นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ Easton (1953) Alen (1958) Sharkasky (1970) Anderson (1970) และ Dyne (1978) มีความเห็นสรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง แนวทางการกระทำของรัฐ ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่จะกระทำ หรือควเว้นการกระทำ เพื่อให้ผลดีแก่ส่วนรวมหรือสังคม

กลุ่มที่ 2 การพิจารณานโยบายในแง่ของการตัดสินใจของรัฐบาล นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ Wayne (1952) Greenwood (1965) Hahn (1969) Caldwell (1970) Baker (1972) Haimann

และ Scott (1974) และ Hick กับ Gullet (1981) ได้ให้ความหมายของนโยบาย สรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการกระทำเพื่อทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และจะ แสดงออกให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่งนักวิชาการชาวไทยที่ให้ความหมายของนโยบายในกลุ่มนี้ ได้แก่ อมร วิชาลัย (2518) อาทิตย์ อุไรรัตน์ (2526) และ ประชุม รอดประเสริฐ (2534)

กลุ่มที่ 3 เป็นการพิจารณานโยบายในแง่เป็นแนวทางสื่อหนทางการกระทำของรัฐบาล นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ Pfiffner (1960) Simon Smithburg และ Thomson (1961) Jacop (1966) Kamplan (1970) และ Terry (1977) และนักวิชาการชาวไทยในกลุ่มนี้ ได้แก่ สุชาติ จุฑาสมิธ (2517) ผุสดี สัตยมานะ (2521) ทินพันธุ์ นาคะตะ (2526) ผิน ปานขาว (2527) คณีย์ เทียนพูน (2532) และ อนันต์ เกตุวงศ์ (2534) ซึ่งนักวิชาการกลุ่มนี้ ได้ให้ความหมายของนโยบาย สรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง แนวทาง หลักการ หรือแนวปฏิบัติที่สำคัญของรัฐบาลที่ได้กำหนดขึ้น เพื่อให้เกิดการกระทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้นจากทัศนะต่าง ๆ ของนักวิชาการทั้ง 3 กลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง แนวทาง หรือกรอบความคิดกว้าง ๆ ที่องค์การหรือรัฐบาลตัดสินใจเลือกที่จะแสดงออกถึง เจตนารมณ์ หรืออุดมการณ์ที่จะทำงานให้สำเร็จ ตามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางชี้ นำให้มีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมาภายหลัง ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้

ความสำคัญของนโยบาย

Terry (1977) Glueck (1977) Massie และ Douglas (1981) คณีย์ เทียนพูน (2532) และ จรัส สุวรรณมาลา (2535) นักวิชาการดังกล่าวได้ให้ความสำคัญของนโยบาย สรุปได้ว่า นโยบาย มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารงานทุกระดับ ในฐานะที่นโยบายจะเป็นเครื่องชี้นำการวางแผน การ บริหาร และช่วยเป็นกรอบกำหนดทิศทางการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีการประสานงาน การตัดสินใจที่ถูกต้อง และมีการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความประหยัด อย่างมี ประสิทธิภาพ

Massie และ Douglas (1981) Mondy และคณะ (1888) Terry (1977) และประชุม รอดประเสริฐ (2536) ได้กล่าวถึงลักษณะของนโยบายที่ดี ประกอบด้วย การกำหนดจากฐานข้อมูล ที่เป็นจริง เป็นข้อความที่แน่นอน เข้าใจง่าย มีขอบเขตที่เข้าใจได้ด้วยเหตุผล มีทิศทางเดียวกัน มี

ความยืดหยุ่นและนโยบายของหน่วยงานหรือแผนงานที่ต่างกัน แต่อยู่ในองค์กรเดียวกัน ควรต้องประสานกัน

โดยสรุป การบริหารงานจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของนโยบายที่ดี ซึ่งประกอบด้วย การมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับองค์การ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม แดงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมีข้อความชัดเจน ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้าใจได้ง่าย เป็นเหตุเป็นผล มีความยืดหยุ่น มีขอบเขตระยะเวลาการใช้ มีความครอบคลุมสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถปฏิบัติได้จริง

ข. นโยบายด้านการกีฬาของรัฐ

1. นโยบายด้านการกีฬาของรัฐ ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นโยบายด้านการกีฬาของรัฐ ได้กำหนดไว้เป็นครั้งแรกในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) จนกระทั่งถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาการกีฬาของประเทศไทย ได้มีการกำหนดเป็นนโยบายไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-2524 เป็นครั้งแรก โดยกำหนดเป็นนโยบายไว้ว่า รัฐมีนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านบริการสังคม ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน โดยเฉพาะด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและการกีฬา ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดสนามกีฬา จะเห็นได้ว่าในกรุงเทพมหานครมีสนามกีฬาไม่ถึง 10 แห่ง ในส่วนภูมิภาคสนามกีฬามาตรฐานในบางจังหวัดอาจกล่าวได้ว่าไม่มีเลย ชาวชนจะต้องหาที่ว่างเป็นที่ออกกำลังกาย เด็กและเยาวชนยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสนใจต่อการเล่นกีฬาไม่แพร่หลายเท่าที่ควร และขาดวิธีเล่นที่ถูกต้องและมีมาตรฐาน จึงได้กำหนดแนวทางและมาตรการแก้ไขให้องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย จะต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา โดยจัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ เป็นประจำ การจัดหาอุปกรณ์การเล่นกีฬาให้พร้อมสำหรับนักเรียนและประชาชนทั่วไป ตลอดจนให้บริการสถานที่ฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬาให้ทั่วถึง และสนับสนุนนักกีฬาที่ทำชื่อเสียงให้หมู่คณะและประเทศชาติ โดยให้การศึกษา (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529

(คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525) มีนโยบายและแผนด้านการศึกษา โดยกำหนดสาระสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และได้สรุป ปัญหาด้านการศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา รัฐได้จัดสรรสถานที่และ เครื่องอำนวยความสะดวกในด้านกีฬา และการพักผ่อนหย่อนใจให้ประชาชนได้บ้างแล้วก็ตาม แต่ จะเห็นได้ว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการ และมีได้กระจายการบริการให้กว้างขวางออกไปทั้งใน เขตเมืองและนอกเมืองเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุที่ยังมีแหล่งการศึกษา และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจไม่ เพียงพอ เนื่องจาก

1. ยังไม่มีแผนแม่บทและนโยบายของรัฐที่แน่นอนในอันที่จะส่งเสริมกิจกรรมด้าน กีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจไว้โดยตรง
2. การประสานงานขององค์การที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารยังไม่ดีเท่าที่ควร และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทางรัฐ หรือหน่วยงานเอกชนจัดทำขึ้น ยังไม่ได้ ผลเต็มที่
3. สถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก และการให้บริการด้านการศึกษา และการพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่เพียงพอ
4. ยังไม่มีผู้นำทางด้านการศึกษาและกิจกรรมในด้านการพักผ่อนหย่อนใจที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการชี้แนะให้ประชาชนได้รู้และเข้าใจ
5. ขาดการพัฒนาพฤติกรรมและแนวคิดทางสังคม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยัง ขาดความรู้ ความเข้าใจในความหมาย และความสำคัญของการกีฬา
6. มาตรการกฎหมายในการวางผังเมือง เพื่อจัดสร้างสวนสาธารณะ หรือสวน พื้นที่ว่างเพื่อใช้เป็นที่สาธารณประโยชน์ยังไม่มีผลในทางปฏิบัติ

พ.ศ. 2530 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534

(คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530) ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ใน แผนพัฒนาคุณภาพคนและแรงงาน โดยเฉพาะด้านการอาชีพและจิตใจเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีแนวทางไว้ดังนี้

“3.3 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพพลานามัยและนันทนาการ โดย กำหนดมาตรการทางการศึกษา ไว้ว่า การส่งเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรค ในข้อ (ข) สนับสนุนให้ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างถูกต้องสม่ำเสมอ

โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ การผลิต และพัฒนาบุคลากร รวมทั้งการจัดสร้างและบำรุงรักษาสถานที่และอุปกรณ์กีฬา และให้กระจายไปยังภูมิภาคมากขึ้น”

พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535) ได้กำหนดนโยบายด้านการกีฬาไว้ในแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา และการสาธารณสุข ดังนี้

“3.4 การพัฒนาสุขภาพและพลานามัย

ข้อ 3.4.7 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชน ให้มีที่อยู่อาศัยที่ถูกต้อง สุขลักษณะ ได้กินอาหารและดื่มน้ำที่สะอาด และมีคุณค่าเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ตลอดจนส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและนันทนาการ โดย

(6) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ตลอดจนการจัดสร้างสวนสาธารณะให้ประชาชนได้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค”

จึงกล่าวได้ว่า ตั้งแต่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการกีฬาของประเทศ โดยกำหนดนโยบายด้านการกีฬาไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4, 5, 6 และ ฉบับที่ 7 ทำให้การกีฬาของประเทศได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ

2. นโยบายด้านการกีฬาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา

นอกจากนโยบายด้านการกีฬาจะได้ออกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวแล้ว ต่อมารัฐบาลในชุดต่าง ๆ ก็ได้ให้ความสำคัญโดยมีนโยบายทางการกีฬาในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2531 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (2531) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531 โดยกำหนดนโยบายด้านการกีฬาไว้ในนโยบายด้านสังคม ข้อ 7 ความว่า

“รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างความยุติธรรมทางสังคม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของ

ประชาชน ทั้งในด้านโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาสุขภาพอนามัย และการให้หลักประกันความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีศีลธรรมและดำรงไว้ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ ในข้อ 4 ด้านบริการสังคม

4.1 ส่งเสริมการกีฬาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกีฬากับนานาชาติได้ดียิ่งขึ้น”

พ.ศ. 2534 นายอานันท์ ปันยารชุน (2534) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 4 เมษายน 2534 ความว่า

“นโยบายด้านสังคมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยยึดหลักของคุณธรรมและจริยธรรม และเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความผาสุก ความสงบเรียบร้อยในสังคม ข้อ 9 ปรับปรุงระบบการศึกษาให้สามารถพัฒนาศักยภาพมนุษย์รวมทั้งด้านจริยธรรมและคุณธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ”

ต่อมา พ.ศ. 2535 พลเอกสุจินดา คราประยูร (2535) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2535 โดยกำหนดนโยบายด้านการกีฬา ไว้ในนโยบายสังคม ข้อ 8 ความว่า

“8.11 ด้านการกีฬามีนโยบายดังนี้

8.11.1 ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการกีฬาเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนพัฒนาสุขภาพของประชาชนให้มีพลานามัยสมบูรณ์ โดยจะเร่งดำเนินการให้ทัดเทียมนานาชาติ

8.11.2 สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทร่วมในการส่งเสริม และพัฒนาการกีฬามากยิ่งขึ้น โดยจัดมาตรการให้เกิดแรงจูงใจในการที่ภาคเอกชนจะเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมกีฬาทุกประเภท

8.11.3 เสริมสร้างสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจนักกีฬา เพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักกีฬาสามารถฝึกซ้อม และเล่นกีฬาได้อย่างเต็มความสามารถ”

ต่อมาสมัย นายชวน หลีกภัย (2535) เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 โดยกำหนดนโยบายด้านการกีฬาไว้ในนโยบายทางสังคม ความว่า

“8.7 ด้านการกีฬา

8.7.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และประชาชนพัฒนาสุขภาพอนามัย โดยการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อความเป็นเลิศในการแข่งขัน ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

8.7.2 เร่งรัดพัฒนามาตรฐานการกีฬาของประเทศอย่างเป็นระบบ และสร้างสนามกีฬา และอุปกรณ์กีฬาให้เพียงพอแก่การที่จะเอื้ออำนวยให้นักกีฬาสามารถฝึกซ้อม และเล่นกีฬาได้อย่างเต็มความสามารถ

8.7.3 เสริมสร้างสวัสดิการเพื่อบำรุงขวัญ และกำลังใจของนักกีฬา รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมกีฬาของประเทศมากยิ่งขึ้น”

พ.ศ.2538 รัฐบาลโดยนายบรรหาร ศิลปอาชา (2538) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 โดยกำหนดนโยบายด้านกีฬาไว้ความว่า

“5.5 นโยบายด้านกีฬา

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพอนามัยของคนในชาติ รวมทั้งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ มีศักยภาพทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยจะดำเนินการ

5.5.1 ส่งเสริมให้มีกีฬาขั้นพื้นฐานเพื่อการแข่งขัน เพื่อการอาชีพ และเพื่อสุขภาพ ด้วยการจัดงบประมาณอุดหนุนการดำเนินกิจกรรม และสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารจัดการ รวมทั้งกระจายโอกาสด้านกีฬาไปให้ทั่วทุกภูมิภาค

5.5.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่กีฬาที่น่าชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่ประเทศหรือภายหลังการเข้าร่วมทีมชาติให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี

5.5.3 ส่งเสริมให้มีการเล่นกีฬาตั้งแต่เยาว์วัย และสนับสนุนการพัฒนาการผลิตอุปกรณ์ภายในประเทศให้มีมาตรฐานและมีราคาถูกลง รวมทั้งจัดตั้งศูนย์กีฬาระดับนานาชาติเพื่อเป็นที่ฝึกซ้อมและเก็บตัวนักกีฬา”

พ.ศ.2539 รัฐบาลโดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (2539) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2539 โดยกำหนดนโยบายด้านกีฬาไว้ความว่า

“6.5 นโยบายด้านการกีฬา

รัฐบาลจะเร่งดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการกีฬา เพื่อสุขภาพอนามัยของคนในชาติ รวมทั้งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ มีศักยภาพทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยจะดำเนินการ

6.5.1 จัดเตรียมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ให้มีความพร้อมในทุกด้านรวมทั้งพัฒนาสมรรถภาพนักกีฬาให้มีความพร้อมในการเข้าแข่งขัน

6.5.2 ส่งเสริมให้มีกีฬาขั้นพื้นฐานเพื่อการแข่งขัน การอาชีพ และเพื่อสุขภาพ โดยกระจายโอกาสแดนกีฬาไปให้ทั่วทุกภูมิภาคและทุกชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการผลิตอุปกรณ์กีฬากายในประเทศให้มีมาตรฐานและมีราคาถูกลง

6.5.3 ให้มีการเล่นกีฬาตั้งแต่เยาว์วัย และสนับสนุนบริการพื้นฐานด้านกีฬาให้ผู้อยู่อาศัยโอกาสและผู้พิการ

6.5.4 จัดตั้งศูนย์กีฬาระดับนานาชาติเพื่อเป็นที่ฝึกซ้อมและเก็บตัวนักกีฬาเสริมสร้างขวัญและกำลังใจนักกีฬาที่น่าชื่อเสียงและเกียรติภูมิมาสู่ประเทศให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี รวมทั้งจัดสวัสดิการช่วยเหลือนักกีฬาที่ประสบอุบัติเหตุ”

พ.ศ.2540 รัฐบาลโดย นายชวน หลีกภัย (2540) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 20 พฤศจิกายน 2540 โดยกำหนดนโยบายด้านกีฬาไว้ความว่า

“2.6.4 นโยบายด้านการกีฬา

(1) สนับสนุนเร่งรัดโครงการและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องให้ทันต่อการจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ

(2) กำหนดมาตรการเร่งรัดพัฒนามาตรฐานการกีฬาของประเทศอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสร้างสนามกีฬาและจัดหาอุปกรณ์การกีฬาให้เพียงพอแก่การฝึกซ้อมและการเล่นกีฬาได้อย่างเต็มความสามารถ

(3) เสริมสร้างสวัสดิการเพื่อป้ารุงขวัญและกำลังใจของนักกีฬา รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการสร้างการกีฬาของประเทศ ให้เข้าสู่มาตรฐานสากลยิ่งขึ้น

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีนักกีฬาอาชีพประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และประชาชนพัฒนาสุขภาพอนามัยโดยการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา โดยให้มีสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬาอย่างเพียงพอและทั่วถึง เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อความเป็นเลิศในการแข่งขันทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

โดยสรุป นโยบายด้านการกีฬาของรัฐในทุกรัฐบาล จะให้ความสำคัญกับการใช้การกีฬาและการออกกำลังกายเป็นพื้นฐานการพัฒนาสุขภาพ อนามัยของเด็ก เยาวชน และประชาชน โดยจะเน้นที่การพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐาน การกีฬาเพื่อสุขภาพ การกีฬาเพื่อการแข่งขัน และการ

กีฬาเพื่อการอาชีพ โดยการส่งเสริมให้มีสนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬาให้เพียงพอต่อความต้องการ ยกย่องมาตรฐานการกีฬาให้เป็นระบบและกระจายทั่วประเทศ การจัดสวัสดิการให้นักกีฬา รวมทั้งมีเป้าหมายความเป็นเลิศในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ หากตรงกับช่วงการแข่งขันกีฬาที่ ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ซึ่งนโยบายด้านการกีฬาของรัฐจะใช้แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ เป็นกรอบ และเพิ่มน้ำหนักการพัฒนาในส่วนที่รัฐบาลเห็นว่าสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะคล้ายกัน

ตอนที่ 3 แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539)

ก. แนวคิดเชิงทฤษฎี

ความหมายของการวางแผน

นักวิชาการด้านการวางแผน อาทิ Breton และ Henning (1961) Simon, Smitburg และ Thomson (1961) Koontz และ O'Donell (1972) Atchison และ Hill (1978) Harison (1978) สมพงษ์ เกษมสิน (2521) มัลย์ หุวนันท์ (2522) ปรีชา หงส์ไกรฤกษ์ (2526) ประมวล เสนาฤทธิ์ (2527) ประชุม รอดประเสริฐ (2527) อนันต์ เกตุวงศ์ (2534) และ อุทัย บุญประเสริฐ ต่างก็ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ ซึ่งจากทัศนะต่าง ๆ ของนักวิชาการเกี่ยวกับการวางแผน พอสรุปได้ว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติงานให้บรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนจะเป็นตัวกำหนดแนวทางการทำงานที่แสดงให้เห็นทิศทาง วัตถุประสงค์ และกำหนดว่าจะมีการทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ และทำอย่างไร เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามภาระกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการวางแผน

Koontz และ O'Donell (1972) Stoner (1978) Montana และ Charmou (1993) สมพงษ์ เกษมสิน (2521) ปรีชา หงส์ไกรฤกษ์ (2526) อนันต์ เกตุวงศ์ (2535) และ ธงชัย สันติวงษ์ (2536) จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าว ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผน สรุปได้ว่า การวางแผนจะช่วยให้สามารถเลือกวิธีการดำเนินการที่ประหยัด และเป็นเครื่องมือในการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการป้องกันปัญหาที่จะมีขึ้นในอนาคต

องค์ประกอบของแผน

Ackoff (1970) Miner (1978) ประชุม รอดประเสริฐ (2525) อนันต์ เกตุวงศ์ (2534) ธิติรัตน์ วิศาลเวทย์ (2535) กกท. (2538) จากทัศนะของนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผน สรุปได้ว่า องค์ประกอบของแผนเป็นการเสริมและสร้างกลวิธีในการบริหารงานที่ใช้แผนเป็นเครื่องมือผสมผสานกิจกรรมการดำเนินงานตามภาระกิจ ซึ่งจะประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ การจัดการ การกำหนดทางเลือก วิธีดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากร วิธีการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผล ให้มีความสัมพันธ์กันในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนด เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระบวนการวางแผน

จากการศึกษาเอกสารด้านการวางแผน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกระบวนการ/ขั้นตอนที่สำคัญของการวางแผนได้ 8 ขั้นตอน ซึ่งใช้เป็นกรอบในการทำวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการวางแผน ได้แก่
  - 1.1 การวิเคราะห์พันธกิจ (Mission)
  - 1.2 การวิเคราะห์นโยบาย และแผนแม่บท
  - 1.3 เก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อการวางแผน
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์
  - 2.1 วิเคราะห์โครงการ/แผน/นโยบาย และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
  - 2.2 วิเคราะห์สถานะการณ์ทั้งภายใน ภายนอก จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภาวะคุกคามขององค์กร (SWOT analysis)
  - 2.3 การกำหนดนโยบายขององค์กร
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ และประเมินทางเลือก
  - 3.1 วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย
  - 3.2 กำหนดวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
  - 3.3 กำหนดองค์ประกอบที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
  - 3.4 ประเมินทางเลือก และองค์ประกอบ
4. ร่างแผน/โครงการ/กิจกรรม
  - 4.1 กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำงาน

- 4.2 การจัดสรรทรัพยากร
- 4.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงาน
5. ตรวจสอบ และพัฒนาแผน
  - 5.1 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ
  - 5.2 ทบทวน และปรับปรุง
  - 5.3 เสนอเพื่อขอความเห็นชอบ ผู้มีอำนาจพิจารณาตัดสินใจ
6. การจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เพื่อนำไปปฏิบัติ
  - 6.1 การมอบหมายผู้รับผิดชอบปฏิบัติตามแผน
  - 6.2 การจัดระบบการประสานงาน
  - 6.3 การติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผน
  - 6.4 ปฏิบัติตามแผน
7. การกำกับ ติดตาม และประเมินผล
  - 7.1 การจัดระบบติดตาม และกำกับงาน
  - 7.2 การจัดระบบการประเมินผล
  - 7.3 การจัดระบบรายงานผลการปฏิบัติงาน
8. การทบทวนแผน และการใช้ข้อมูลย้อนกลับ
  - 8.1 การนำข้อมูลย้อนกลับสำหรับปรับแผน และแก้ไขปัญหาอุปสรรค
  - 8.2 ใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเข้าสู่กระบวนการวางแผนใหม่

ข. ที่มาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2531-2539

จากปัญหาที่ประเทศไทยยังไม่มีแผนแม่บทและนโยบายที่แน่นอนในอนาคตที่จะส่งเสริมในด้านการกีฬา ดังปรากฏในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ต่อมาในปี พ.ศ.2530 ซึ่งอยู่ในระหว่างแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 รัฐบาลได้เน้นความสำคัญของการกีฬากับการพัฒนาประชากรมากขึ้นกว่าแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่านมา และได้กำหนดให้การเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพประชากร โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน โดยการเน้นด้านสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมเป็นสำคัญ และเพื่อให้การเล่นกีฬา และการออกกำลังกายมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติไว้ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติโดยเฉพาะ (การศึกษาแห่งประเทศไทย, 2532)

คณะกรรมการ (เฉพาะกิจ) นิเทศแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2533 อ้างถึงใน มนัส นิชชานนท์ “ความเป็นมาของแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1” 2532 : 28-33) ได้สรุปความเป็นมาของแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติออกเป็น 14 ประเด็น ดังนี้

ที่มาของการจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ

1. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนากีฬาอย่างจริงจัง ได้จัดทำเป็นแผนงานหนึ่งของแนวนโยบายและเป้าหมายสวัสดิการสังคม แต่ในการดำเนินการจริง ปรากฏว่า ผลการพัฒนากีฬาโดยส่วนรวมยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ในแง่ปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งยังไม่ได้กระจายออกไปอย่างทั่วถึงในเขตเมืองและชนบท โดยมีอุปสรรคสำคัญ คือ ไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ เพื่อกำหนดทิศทางให้องค์กรกีฬาทั้งของรัฐและเอกชน ดำเนินกิจกรรมทางด้านกีฬาร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2539 ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนากีฬาอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยเน้นให้การพัฒนากีฬาเป็นมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งของแผนส่งเสริมสุขภาพในแผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั้งในชนบทและในเมืองมีสุขภาพดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นทรัพยากรกำลังคนที่มีคุณภาพ ด้วยการเล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างถูกต้อง สม่าเสมอ และช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนให้มากขึ้น โดยให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการกีฬาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้น

การระดมความคิด : จุดเริ่มต้นของการจัดทำแผนพัฒนาการกีฬา

คณะกรรมการการกีฬาแห่งประเทศไทย ได้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการกีฬาของชาติ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2530 และแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการ (เฉพาะกิจ) จัดทำร่างแผนแม่บทการพัฒนาการกีฬาของชาติ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2530 เพื่อเสนอคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการกีฬาของชาติ

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เพื่อการพัฒนาการกีฬาให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชน ให้มี

สุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง มีระเบียบวินัย ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีจริยธรรม สามัคคีธรรม ความเป็นผู้มีน้ำใจนักกีฬา รู้จักเสียสละ มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนบุคคล ตลอดจนมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างเกียรติภูมิของชาติในด้านกีฬาให้สูงเด่นยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน จึงได้กำหนดแนวทางอันนำไปสู่การ จัดทำแผนงาน และแผนปฏิบัติการไว้ 6 แนวทาง ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้มีความรู้ ความสนใจในการเล่นกีฬาและออกกำลังกาย จนเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำเนินชีวิต
2. สนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันรับผิดชอบ และดำเนินกิจกรรมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการแข่งขันกีฬาในภาครัฐและเอกชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต่าง ๆ
3. เสริมสร้างความมีระเบียบวินัย น้ำใจนักกีฬา สามัคคีธรรม และจริยธรรม ควบคู่ ไปกับการเล่นและดูกีฬา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน
4. ส่งเสริมการวิจัยและประเมินผลเกี่ยวกับการพลศึกษาและการกีฬา เพื่อก่อให้เกิดการ พัฒนาในทางที่ดีขึ้น ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัยและการจัดฝึกอบรม
5. ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากีฬาของชาติและจังหวัด จัดทำแผน ปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
6. เร่งรัดให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการจูงใจ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ ของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กติกา และวิธีการเล่นกีฬาอย่างถูกต้องให้แก่เด็ก เยาวชน และ ประชาชน

มาตรการ

เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทาง จึงได้กำหนดมาตรการการ พัฒนาไว้ 3 มาตรการ

1. พัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน โดยส่งเสริมให้มีความรู้และความเข้าใจในการ ออกกำลังกายและการกีฬาอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมความเจริญเติบโตและความเข้มแข็ง

ของร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

2. ปรับปรุงกลไกการพัฒนากีฬาของชาติ ให้มีองค์กรกลางที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพในการบริหาร และประสานงานพัฒนากีฬาของชาติทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

3. พัฒนาและจัดระบบการกีฬา เพื่อการแข่งขันในทุกระดับ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ให้มีมาตรฐานสูงขึ้นในด้านนักกีฬา สถานที่ และอุปกรณ์ เพื่อเป็นการเร่งรัดความสนใจด้านการกีฬาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

องค์ประกอบของแผน

คณะอนุกรรมการ (เฉพาะกิจ) ได้กำหนดแผนหลัก เพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติ รวม 4 แผนหลัก ได้แก่ แผนพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนากีฬาเพื่อสุขภาพ แผนพัฒนากีฬาเพื่อการแข่งขัน และแผนพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนากีฬา

การพิจารณาของคณะอนุกรรมการการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนากีฬาของชาติ

คณะอนุกรรมการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนากีฬาของชาติ ได้พิจารณาร่างแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2531 และได้มีมติให้ปรับปรุง ร่างแผนฯ ก่อนนำเสนอคณะกรรมการกีฬาแห่งประเทศไทยใน 4 ประเด็น คือ

1. ให้ระบุเป้าหมายที่สามารถวัดผลได้ พร้อมหน่วยงานหรือองค์กรรับผิดชอบ
2. ให้เพิ่มวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน ในประเด็นให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา
3. ในแผนพัฒนากีฬาเพื่อการแข่งขัน ควรขยายองค์กรกีฬาโดยเฉพาะในภาคเอกชน เช่น สมาคมกีฬาต่าง ๆ ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นในทุกจังหวัด
4. เรื่องโภชนาการ ควรเพิ่มเป็นอีกบทหนึ่ง หรือสอดแทรกไว้ทุกแผนงาน

คณะอนุกรรมการ (เฉพาะกิจ) จัดทำแผนแม่บทการพัฒนากีฬาแห่งชาติ ได้ประชุมและมีมติให้เพิ่มแผนโภชนาการกับการกีฬา อีกหนึ่งแผน รวมเป็น 5 แผนหลัก

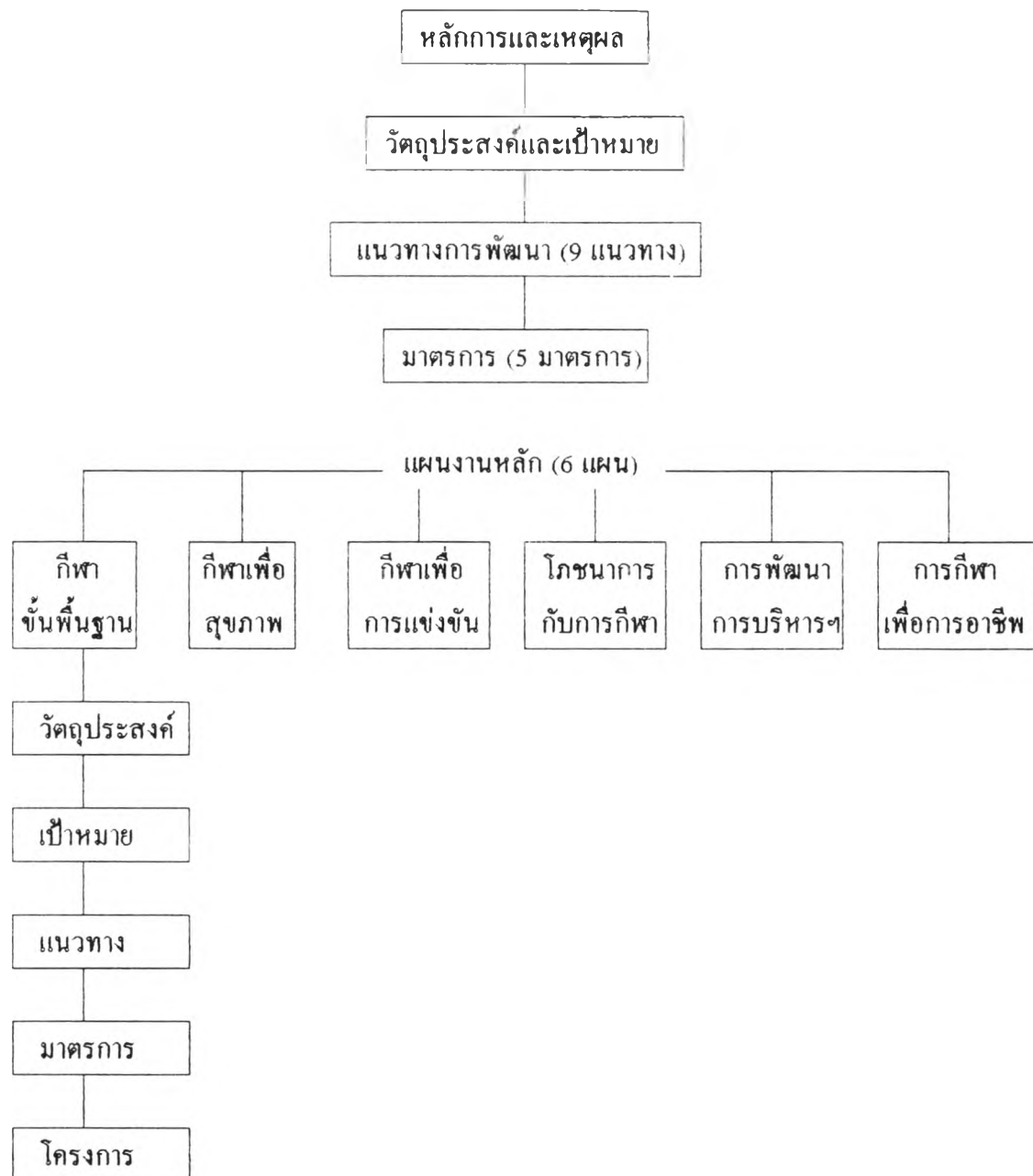
การพิจารณาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้มีมติเห็นชอบกับร่างแผนที่เสนอ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2532 และเพิ่มเติมเป้าหมายเพื่อรองรับการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์และกีฬาโอลิมปิกเกมส์ และทบทุนส่วนที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การศึกษา ก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรี

การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคม ได้ประชุมพิจารณาร่างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2532 มีมติดังนี้

1. เห็นชอบด้วยกับร่างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) ซึ่งประกอบด้วย มาตรการ 4 มาตรการ และ 5 แผนงาน โดยให้เพิ่มมาตรการเสริมสร้างองค์กรและกลไกการพัฒนาการศึกษาเพื่อการอาชีพ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และเพิ่มแผนงานการพัฒนาการศึกษาเพื่อการอาชีพ
2. ในการดำเนินงาน รัฐจะให้การสนับสนุนเป็นพิเศษแก่การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษาเพื่อสุขภาพ สำหรับการพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขัน และเพื่อการอาชีพนั้น จะสนับสนุนให้ภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา
3. มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับกระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด ดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนาการศึกษา โดยการจัดทำแผนหลักการพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ให้สอดคล้องกับกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2532-2539)
4. เพื่อให้การจัดทำแผนหลักการพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี มีความสอดคล้องกับช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอให้แบ่งระยะเวลาในการทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกอยู่ระหว่างเวลาของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534 และระยะที่สองอยู่ระหว่างเวลาของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2535-2539
5. ให้มีการปรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) เป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบสาระสำคัญของแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539)

ที่มา : คณะอนุกรรมการ (เฉพาะกิจ) นิเทศแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ. คู่มือนิเทศแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539). พระนคร : ไทยมิตรการพิมพ์, 2533. หน้า 9.

ค. แนวทางการพัฒนากีฬาและข้อจำกัดในการพัฒนากีฬาในระยะ พ.ศ.2535-2539

จากการพัฒนากีฬาที่ผ่านมา และการคาดการณ์แนวโน้มด้านต่าง ๆ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 แนวทางและข้อจำกัดในการพัฒนากีฬามีดังนี้

แนวทางการพัฒนากีฬา

1. รัฐบาลมีนโยบายที่จะรักษาอัตราความเจริญเติบโต และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันได้กำหนดนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และลดภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมให้มีน้อยที่สุดด้วย เพื่อสุขภาพพลานามัยของประชาชน โดยเน้นการให้ความรู้แก่ประชาชน ให้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ในปี 2535-2539 คาดหมายว่าประชาชนวัยทำงานและวัยสูงอายุจะมีมากกว่าวัยเด็ก และเป็นกลุ่มที่มีโอกาสออกกำลังกายน้อยกว่าวัยเด็ก ดังนั้นในการพัฒนากีฬาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะมีการกำหนดปริมาณในแต่ละกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อจะได้จัดกิจกรรม/โครงการรองรับการพัฒนาแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มวัยเด็ก อายุระหว่าง 0-24 ปี ทั้งที่อยู่ในและนอกระบบโรงเรียน โดยจะเป็นการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ให้รู้จักเล่นและดูกีฬาเป็น

1.2 กลุ่มวัยทำงานและสูงอายุ ซึ่งจะมีโอกาสเล่นกีฬาน้อยกว่ากลุ่มเด็ก ดังนั้นจะต้องใช้การประชาสัมพันธ์และวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้คนกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของการออกกำลังกายและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับรัฐในการพัฒนากีฬา

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร สมควรใช้เทคโนโลยีทางสื่อเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้

4. การนำเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ในการพัฒนากีฬา

5. การพัฒนากีฬาจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เมื่อบริการพื้นฐานด้านนี้กระจายทั่วถึงทุกภูมิภาค หมายถึง สถานที่เล่นกีฬาและฝึกกีฬา สถานที่เล่นนี้หมายถึง สนามกีฬาที่มีลักษณะเป็น หรือสนามกีฬาทั่วไป หรือสวนสุขภาพ และสมควรที่จะประสานให้มีการดูแลซ่อมบำรุงสนามกีฬาให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ สามารถบริการประชาชนได้ตลอดเวลา

ข้อจำกัดในการพัฒนากีฬาในระยะ พ.ศ.2535-2539

1. เนื่องจากรัฐบาลมีภารกิจในการพัฒนาด้านอื่น ๆ มาก แม้แต่นโยบายของรัฐบาล การกีฬาได้รับการบรรจุให้เป็นนโยบายหลักที่จะต้องได้รับการพัฒนาโดยด่วน ดังนั้น การจัดทำโครงการใด ๆ เกี่ยวกับการกีฬาจะมีได้รับการพิจารณาให้มีความสำคัญในลำดับต้น ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. จากการที่เศรษฐกิจของประเทศได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องตลอดมา ผลทำให้มีการนำที่ดินไปพัฒนาเชิงพาณิชย์มากขึ้นในทุกจังหวัด ที่ดินมีราคาสูงมาก ทำให้มีปัญหาด้านการสร้างสนามกีฬา
3. การพัฒนากีฬาที่ผ่านมาขาดทิศทาง และแนวทางในการพัฒนาที่หาร่วมกันระหว่างองค์กรกีฬาต่าง ๆ ในประเทศ รวมทั้งขาดองค์กรประสานงาน ทำให้ไม่มีเอกภาพในการพัฒนาต่างฝ่ายต่างทำ
4. สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในสังคมไทยเปลี่ยนไป การรับเอาวัฒนธรรมหรือสิ่งอื่น ๆ จากต่างประเทศมีมาก กิจกรรมด้านความบันเทิงเรีงรมย์หลังไหลเข้ามาสู่ชีวิตประจำวันของสังคมเมือง อันเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร

ง. ผลการประเมินแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539)

สมคิด พรมชัย เจียรนัย ทรงชัยกุล และศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการกีฬาในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2540-2544)” ได้รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) สรุปได้ดังนี้

1. แผนพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมประสบความสำเร็จระดับปานกลาง มีการส่งเสริมและกระตุ้นให้สถานศึกษาและหน่วยงานด้านการกีฬาเร่งพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษา รวมถึงเยาวชนนอกระบบโรงเรียน เพื่อที่จะเตรียมสร้างและพัฒนา นักกีฬาในการที่จะรองรับการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ พ.ศ. 2538 และกีฬา เอเชียนเกมส์ พ.ศ.2541 และพบว่ามีสถิติผู้เล่นและผู้ดูกีฬาเพิ่มมากขึ้น
2. แผนพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยภาพรวมประสบความสำเร็จระดับปานกลาง ประชาชนสนใจออกกำลังกายมากขึ้น มีสถานที่ออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการออกกำลังกายและเล่น

กีฬา

3. แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขัน โดยภาพรวมประสบความสำเร็จระดับปานกลาง ระดับเยาวชนประสบความสำเร็จค่อนข้างมาก มีผลการแข่งขันระหว่างประเทศที่น่าพอใจ ระดับประชาชนประสบความสำเร็จระดับปานกลาง

4. แผนพัฒนาโภชนาการกับการกีฬา โดยภาพรวมประสบความสำเร็จระดับน้อย

5. แผนพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนาการศึกษา โดยภาพรวมประสบความสำเร็จระดับปานกลาง มีการเพิ่มองค์กรด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น เช่น สมาคมกีฬาจังหวัด และสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย

6. แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อการอาชีพ เป็นแผนที่ประสบความสำเร็จระดับน้อย มีการพัฒนาค่อนข้างช้า เนื่องจากมาตรฐานกีฬาแผนอื่นที่เป็นพื้นฐานยังไม่ดีพอ

นอกจากนี้ สมคิด พรหมข้วย และคณะ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยไว้ดังนี้

1. ขาดหน่วยงานระดับจังหวัดที่รับผิดชอบดูแลด้านการศึกษาโดยตรง อีกทั้งในระดับอำเภอ และตำบล ก็ยังไม่มีหน่วยงานด้านการศึกษา
2. การประชาสัมพันธ์ด้านการศึกษายังไม่ครอบคลุม และดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร
3. ขาดความชัดเจนของแผนงานและนโยบาย ผู้ปฏิบัติมักไม่ได้นำแผนนโยบายมาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และผู้ปฏิบัติบางหน่วยงานขาดความรู้สึกรู้สึกว่าเป็นเจ้าของงานด้านการศึกษา
4. ขาดการประสานการร่วมมือที่ได้ผล ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาในการจัดทำแผน การจัดตั้งงบประมาณ และการนำแผนไปปฏิบัติ
5. ในระดับท้องถิ่นยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการกีฬา
6. งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา
7. ขาดการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ
8. ขาดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในการออกกำลังกายและเล่นกีฬา การบริหารจัดการเกี่ยวกับสถานที่และอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายยังไม่เหมาะสม รวมทั้งยังขาดการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสนามกีฬาอย่างต่อเนื่องและคุ้มค่า
9. มีการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬามาใช้ในการพัฒนากีฬาน้อย
10. ระบบสารสนเทศด้านการศึกษายังไม่ได้มาตรฐาน

11. จากการจัดตั้งให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

12. ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ ระบบการจัดเก็บภาษีอุปกรณีกีฬา การซื้อตั๋วนักกีฬาในการแข่งขันระดับชาติ การปฏิบัติตนตามสภายแบบวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ตลอดจนการที่นักกีฬาและผู้ฝึกสอน ยังไม่ให้การยอมรับการทดสอบสมรรถภาพร่างกาย ความต่อเนื่องของผู้บริหารระดับสูง เมื่อรัฐบาลเปลี่ยนนโยบายก็เปลี่ยนหรือทำให้ซ้ำลง เป็นต้น

โดยสรุป แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแผนแม่บทระยะ 10 ปี สำหรับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาของประเทศใช้เป็นกรอบและแนวทาง สำหรับองค์กร และหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องไปจัดทำแผนระดับล่าง เพื่อพัฒนาการศึกษาเฉพาะความรับผิดชอบขององค์กร หรือหน่วยงานของตน ซึ่งตัวแผนจะมีลักษณะเป็นกรอบกว้าง ๆ โดยมีแนวทาง และมาตรการสำหรับนำไปจัดทำโครงการ โดยแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ประกอบด้วยแผนหลัก 6 แผน คือ แผนพัฒนาการศึกษขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อสุขภาพ แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขัน แผนพัฒนาโภชนาการกับการศึกษา แผนพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนาการศึกษา และแผนการพัฒนาการศึกษาเพื่อการอาชีพ ซึ่งผลการดำเนินงานของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ที่ผ่านมา พบว่า ประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง 4 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อสุขภาพ แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขัน และแผนพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนาการศึกษา ส่วนแผนที่ประสบความสำเร็จระดับน้อย 2 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาโภชนาการกับการศึกษา และแผนการพัฒนาการศึกษาเพื่อการอาชีพ

ตอนที่ 3 นโยบาย แผน และผลการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย

ก. การตั้งการกีฬาแห่งประเทศไทย

จากเหตุผลที่การกีฬาแห่งประเทศไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องเร่งรีบส่งเสริมให้ทัดเทียมนานาประเทศ โดยการสนับสนุนให้เกิดความสนใจและนิยมเล่นกีฬาให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานของคณะกรรมการเกี่ยวกับการกีฬาเสียใหม่ เพราะปรากฏว่ากระจัดกระจายกันจัด ทำให้การพัฒนาการศึกษาเป็นไปอย่างไม่รวดเร็วเท่าที่ควร รัฐบาลจึงเห็นสมควรให้มีองค์กรกลางรับผิดชอบด้านการส่งเสริมการปลูกฝังนิสัยการกีฬา เสริมสร้างความนิยม ตลอดจนควบคุมและยกมาตรฐานการศึกษา (เชวง เรียงสุวรรณ, 2513)

ดังนั้น เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2507 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2507 โดยมีชื่อย่อว่า อ.ส.ก.ท. ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และกำหนดให้นายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่ควบคุมกิจการส่งเสริมกีฬาของประเทศ โดยคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารองค์การ (อ.ส.ก.ท., 2521)

ต่อมา พ.ศ. 2528 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2528 เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2528 โดยมีเหตุผลในการประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า เพื่อจัดตั้งการกีฬาแห่งประเทศไทย ขึ้นแทนองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย และให้มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมกีฬาและควบคุมการดำเนินกิจการกีฬาได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การกีฬาแห่งประเทศไทย มีชื่อย่อว่า กกท (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2533)

วัตถุประสงค์การจัดตั้งการกีฬาแห่งประเทศไทย

1. ส่งเสริมการกีฬา
  2. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานที่เกี่ยวกับการกีฬา
  3. ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำโครงการ แผนงาน และสถิติเกี่ยวกับการส่งเสริมการกีฬา รวมทั้งประเมินผล
  4. จัด ช่วยเหลือ แนะนำ และร่วมมือในการจัดและดำเนินการการกีฬา
  5. สำรวจ จัดสร้าง และบูรณะสถานที่สำหรับการกีฬา
  6. ติดต่อร่วมมือกับองค์การ หรือสมาคมกีฬาทั้งในและนอกราชอาณาจักร
  7. สอดส่องและควบคุมการดำเนินกิจการการกีฬา
  8. ประกอบกิจการอื่น ๆ กันเกี่ยวแก่หรือเพื่อประโยชน์ของการกีฬา
- (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2537)

ข. บทบาทของการกีฬาแห่งประเทศไทย

การกีฬาแห่งประเทศไทย ได้กำหนดบทบาทในฐานะองค์กรกลางในการประสานการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ให้ดำเนินเป็นไปตามเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน ดังต่อไปนี้ (การกีฬาแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

1. กกท. จะมีบทบาทในฐานะหน่วยงานประสานแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ วิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ทั้งในระดับกระทรวงและจังหวัด และนำเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศไทยพิจารณาให้ความเห็นชอบ

2. กกท. จะปฏิบัติในฐานะหน่วยงานวิชาการและบริการการศึกษา โดยให้บริการในด้านเทคนิควิชาการด้านการกีฬา วิทยากร เอกสาร จัดสร้างสถานที่พร้อมอุปกรณ์สำหรับฝึกซ้อม และแข่งขันกีฬา เป็นต้น

3. กกท. จะทำหน้าที่ควบคุมดูแลองค์กรต่าง ๆ และให้การอุดหนุนงบประมาณ เพื่อกิจกรรมขององค์กรนั้น ๆ

ค. นโยบายของการกีฬาแห่งประเทศไทย

ในการดำเนินงานตามนโยบายด้านกีฬาของรัฐและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531-2539) การกีฬาแห่งประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2536-2539 ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงาน ดังนี้

นอกจากนี้ การกีฬาแห่งประเทศไทยยังได้กำหนดนโยบายสำหรับการดำเนินงานในแต่ละแผนงาน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. นโยบายพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน

เพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรม โดยกีฬาเป็นสื่อ จึงจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก และให้เรียนรู้พื้นฐานการเล่นและคูกีฬา เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้เล่นและคูกีฬาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเป็นประชาชนวัย 0-24 ปี จำนวน 30% ของประชากรเด็ก ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยให้ความสำคัญแก่เด็กนอกระบบโรงเรียน

แนวนโยบายมีดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่การฝึก การเล่นกีฬาที่ถูกต้อง และเน้นให้เห็นถึงความมีระเบียบวินัย ความมีน้ำใจนักกีฬา

2. จัดกิจกรรมกีฬาต่างๆ ให้เยาวชนนอกระบบโรงเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ด้วย และการสอนให้เยาวชนเหล่านี้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. ส่งเสริมการผลิตบุคลากรด้านการฝึกสอนกีฬาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ด้านกีฬาแก่ผู้ที่มีได้จบการศึกษาด้านพลศึกษา เพื่อบุคคลเหล่านี้สามารถสอนเยาวชนในท้องถิ่นนั้นให้รู้จักการเล่นกีฬาขั้นพื้นฐานที่ถูกต้อง

4. ประสานกับหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ที่มีสนามกีฬาในความดูแล ให้จัดกิจกรรมในสนามกีฬาเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอหรือเปิดให้เยาวชนในท้องถิ่นนั้นมีโอกาสใช้บริการของสนามกีฬาอย่างทั่วถึง

5. สนับสนุนให้หน่วยงานที่มีสนามกีฬา จัดอุปกรณ์กีฬาบริการแก่เยาวชนให้ทั่วถึง

2. นโยบายพัฒนากีฬาเพื่อสุขภาพ

เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนวัย 25 ปีขึ้นไป เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย และเล่นกีฬา กับกระตุ้นให้ประชาชนกลุ่มนี้มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้จะเป็นการช่วยลดภาวะการเจ็บปวดทางกายแล้ว ยังช่วยให้จิตใจอยู่ในสภาวะดี อันจะมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน เป้าหมายในการพัฒนามีจำนวน 30% ของประชากรวัย 25 ปีขึ้นไป

แนวนโยบายมีดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอด้วยสื่อต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ รวมถึงการส่งเสริมการจัดกีฬาที่บ้านหรือการเล่นที่บ้าน

3. ประสานกับหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ปรับปรุงสนามกีฬาที่อยู่ในความดูแลให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้สม่ำเสมอ

4. ประสานกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อขอให้บุคลากรของกระทรวงช่วยแนะนำการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและบริการทดสอบสมรรถภาพแก่ประชาชนทั่วไปตามสถานพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ

5. สนับสนุนให้นักวิชาการสถาบันต่าง ๆ ค้นคว้า ศึกษา และวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ การกีฬาและนำมาเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อจะได้เลือกออกกำลังกายที่ถูกต้องและป้องกันการบาดเจ็บจากการออกกำลังกายที่ไม่ถูกต้อง

6. ฝึกอบรมวิทยากรอาสาสมัคร เพื่อให้เป็นผู้นำการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพตามชุมชนต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3. นโยบายการพัฒนากีฬาเพื่อการแข่งขัน

เพื่อเป็นการส่งเสริมกีฬาอย่างต่อเนื่อง สำหรับประชาชนและเยาวชนที่ได้ฝึกกีฬาขั้นพื้นฐานและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ได้ทดสอบความสามารถทางการกีฬาของตนเอง โดยการสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน จัดให้มีการแข่งขันกีฬาในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะเอกชนจะได้ส่งเสริมให้มีบทบาทในการพัฒนากีฬาเพื่อการแข่งขันให้มากที่สุด

แนวนโยบายแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

ระดับภายในประเทศ

1. สนับสนุนให้มีการจัดการแข่งขันทุกระดับทั่วประเทศ เพื่อช่วยให้นักกีฬาได้ฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. พัฒนาสถานกีฬาในส่วนภูมิภาคให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกัน
3. เร่งผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการกีฬา เช่น ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ผู้ชี้ขาด ให้มีจำนวนมากสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนต่าง ๆ เพื่อสามารถพัฒนาการจัดการแข่งขันกีฬาที่มีมาตรฐาน
4. ส่งเสริมนักกีฬาที่มีความสามารถ โดยการนำมาฝึกและพัฒนาความสามารถให้เพิ่มขึ้นจนสามารถเข้าแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ

ระดับระหว่างประเทศ

1. พัฒนาวิทยาศาสตร์การกีฬาให้ก้าวหน้าเพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาให้มีความสามารถเป็นเลิศในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ
2. พัฒนาสถานกีฬาให้มีมาตรฐาน และมีศักยภาพในการใช้เป็นสถานที่จัดแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ ทั้งสนามกีฬาในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
3. เร่งผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแข่งขันกีฬา เช่น ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน แพทย์ ให้มีความสามารถทัดเทียมนานาชาติ ในการฝึกสอนนักกีฬามืออาชีพ หรือให้ปฏิบัติหน้าที่สำหรับเกมส์การแข่งขันระดับชาติ
4. สนับสนุนให้ผู้บริหารสมาคมกีฬาเข้าไปเป็นกรรมการบริหารของสหพันธ์นานาชาติให้มากขึ้น เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันกีฬานานาชาติระดับต่าง ๆ ของนักกีฬาไทย

4. นโยบายการพัฒนาโภชนาการกับการกีฬา

เพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์แขนงนี้และนำผลมาใช้กับนักกีฬา อันเป็นการเสริมความแข็งแรงและสมบูรณ์ของร่างกาย และยังเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปด้วย ในการนำความรู้นี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน

แนวนโยบายมีดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการค้นคว้า วิจัยเรื่องโภชนาการเพื่อนำไปใช้กับนักกีฬา และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ
2. สนับสนุนรณรงค์ให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของโภชนาการ โดยเฉพาะในวงการกีฬาให้ทุกฝ่ายนำหลักโภชนาการมาใช้อย่างจริงจัง

5. นโยบายการพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้องค์กรพัฒนาศึกษาของประเทศเป็นไปโดยมีเอกภาพ มีการประสานนโยบาย และแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงการบริหาร และการจัดองค์กรให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

แนวนโยบายมีดังนี้

1. ส่งเสริมการใช้ระบบแผนงานเป็นหลักในการดำเนินงาน โดยให้แต่ละแผนงาน ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะเป็นระบบครบวงจร ซึ่งจะก่อให้เกิดการประสานงาน และเอกภาพในการบริหารการพัฒนา
2. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมทั้งภาครัฐบาลและเอกชนให้มีบทบาทในการ ส่งเสริมศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการจัดตั้งชมรมวิชาชีพทางการศึกษา
3. พัฒนาองค์กรบริหารศึกษาให้มีขนาดเหมาะสมกับขอบข่ายงานที่กว้างขวางขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมศึกษา และการประสานแผนกับหน่วยงานต่าง ๆ
4. ส่งเสริมให้มีสมาคมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด และให้สมาคมศึกษาจังหวัดเหล่านี้ เป็นสมาชิกสมาคมศึกษาในส่วนกลางทุกสมาคม
5. ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการศึกษาอำเภอ เพื่อช่วยพัฒนาศึกษาประชาชนอย่างใกล้ชิด

6. นโยบายพัฒนาศึกษาเพื่อการอาชีพ

เป็นการเชื่อมต่อกับนโยบายศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสุขภาพ และเพื่อการแข่งขัน ส่งเสริมให้ผู้มีความสามารถและเชี่ยวชาญกีฬานั้น ๆ สามารถประกอบอาชีพได้ ดังเช่นที่มีใน ประเทศต่าง ๆ

แนวนโยบายมีดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ อันสามารถประกอบอาชีพได้
2. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรม หรือสมาคมเพื่อการอาชีพของแต่ละกีฬาที่มี ศักยภาพเป็นอาชีพได้
3. ประสานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการปรับปรุงหรือออกกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับอื่นใด เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

ง. การจำแนกแผนงาน มาตรการ และกลุ่มกิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการของการกีฬาแห่งประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2536-2539 ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539)

จากการศึกษา วิเคราะห์นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย มาตรการ และกิจกรรมของแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) และศึกษาแผนปฏิบัติการ กกท. ระหว่าง พ.ศ.2536-2539 พบว่า แผนงาน วัตถุประสงค์ มาตรการ และกิจกรรม มีสภาพที่เป็นจตุรร่วมกัน บางประการ ทำให้สามารถจำแนกกิจกรรมให้เข้ากับมาตรการของแผนงาน ซึ่งจะช่วยให้จุดมุ่งหมายของแผนงานมีความชัดเจนเหมาะสมยิ่งขึ้น และสามารถที่จะให้สารสนเทศอันนำไปสู่การประเมินความสอดคล้องระหว่างแผนงานกับผลการดำเนินงานของ กกท. ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น การจำแนกแผนงาน มาตรการ และกิจกรรมของ กกท. ตามแผนปฏิบัติการ กกท. ระหว่าง พ.ศ. 2536-2539 ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) โดยพิจารณาจากภาพรวมของกิจกรรมในแต่ละแผนงานสรุปได้ดังนี้ดังนี้

1. แผนงานการพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐาน

1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนได้ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอและถูกต้องตามหลักการ เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีโอกาสแสดงออกซึ่งความสามารถด้านกีฬา และอาจฝึกฝนจนสามารถยึดเป็นอาชีพได้

1.2 เป้าหมาย เพื่อการพัฒนาขั้นพื้นฐานในกลุ่มเยาวชนอายุ 0-24 ปี ทั่วประเทศ โดยเยาวชนเหล่านี้เล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

1.3 มาตรการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดมาตรการสำหรับจัดกิจกรรมการดำเนินงาน รวม 5 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ด้านการกีฬา เพื่อกระจายให้เยาวชนสนใจกีฬาและเล่นกีฬาอย่างถูกต้องสม่ำเสมอ เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมมุ่งประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร และกิจกรรมของ กกท. ทางสื่อต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนรวมถึงการเผยแพร่ความรู้ กฎ กติการะเบียบวิธีการเล่นกีฬาต่าง ๆ การผลิตและใช้สื่อทางโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อเผยแพร่ไปสู่เยาวชนและประชาชนที่สนใจ โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 4 โครงการ ได้แก่ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่กิจกรรมและวิชาการ การจัด

พิมพ์หนังสือ กติกา และคำแนะนำการเล่นกีฬา และการจัดทำสื่อการสอนทางกีฬา

มาตรการที่ 2 การจัดสร้าง พัฒนา และซ่อมแซมสถานที่เล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างเพียงพอในทุกภูมิภาค และพัฒนาสถานที่เล่นกีฬาที่มีอยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์เพื่อบริการแก่ประชาชน เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งจัดสร้าง และพัฒนาสถานกีฬาในส่วนภูมิภาค ที่มุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยสำหรับเป็นสถานที่ฝึกสอน ฝึกซ้อม และแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 4 โครงการ ได้แก่ การก่อสร้างสระว่ายน้ำ ขนาด 50 เมตร การก่อสร้างโรงพลศึกษาเอนกประสงค์ การก่อสร้างสนามกีฬากลางแจ้งในภูมิภาคระดับอำเภอ และตำบล และการซ่อมแซมสนามกีฬาจังหวัด

มาตรการที่ 3 การจัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์กีฬา เพื่อบริการให้ทั่วทุกภูมิภาคอย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นจัดหาอุปกรณ์กีฬาไว้บริการแก่ชุมชนในท้องถิ่น สำหรับใช้ยืมสำหรับออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างทั่วถึง โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 2 โครงการ ได้แก่ การส่งเสริมกีฬาในชุมชน (การจัดตั้งศูนย์กีฬาตำบล) และการส่งเสริมกีฬาร่วมกับหน่วยงานอื่น

มาตรการที่ 4 การผลิตผู้นำกีฬา และวิทยากรระดับท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ความรู้ และฝึกสอนเยาวชนในภูมิภาค เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการกีฬาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ผู้นำกีฬาในท้องถิ่น เยาวชน และประชาชน ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะกีฬาสำหรับนำไปอบรม ฝึกสอน ฝึกซ้อมให้กับนักกีฬารวมทั้งการพัฒนาทักษะกีฬาของตนเอง โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 7 โครงการ ซึ่งสามารถแยกตามกลุ่มเป้าหมายได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสินกีฬา มีกิจกรรมรวม 4 โครงการ ได้แก่ การอบรมผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นพื้นฐาน การอบรมผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นก้าวหน้า ระดับ 1 ระดับ 2 และระดับ 3 และการอบรมผู้ตัดสินและชี้ขาดกีฬา

2. เยาวชนผู้นำกีฬาและเล่นกีฬา มีกิจกรรมรวม 3 โครงการ ได้แก่ การอบรมกีฬาเยาวชนขั้นพื้นฐาน การอบรมกีฬาเยาวชนนอกโรงเรียน และการพัฒนากีฬาเคลื่อนที่สู่ชุมชน

มาตรการที่ 5 การสนับสนุนให้มีการผลิต หรือประดิษฐ์อุปกรณ์กีฬาราคาถูก หรือใช้วัสดุในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการฝึกฝนกีฬาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมาตรการที่ 5 ดังกล่าว ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณระหว่าง พ.ศ.2536-2539

2. แผนงานการพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพ

2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อพัฒนาสุขภาพ และรู้จักวิธีการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างถูกต้อง และเหมาะสม และให้ประชาชนเห็นคุณค่า

ประโยชน์ของการออกกำลังกายและเล่นกีฬา

2.2 เป้าหมาย การพัฒนาสุขภาพประชากรในวัย 25 ปีขึ้นไป ให้รู้จักการออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างถูกวิธี และสม่ำเสมอเพียงพอที่จะทำให้ร่างกายแข็งแรง และมีสุขภาพดี

2.3 มาตรการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานการพัฒนากีฬาเพื่อสุขภาพที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดมาตรการสำหรับจัดกิจกรรมการดำเนินงาน รวม 5 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้วิธีการออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยสื่อต่าง ๆ รวมทั้งรณรงค์ให้มีการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพทุกภูมิภาค เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งเผยแพร่ความรู้ และวิธีออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยการรณรงค์ด้วยสื่อต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ รวมทั้งการจัดนิทรรศการ โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 4 โครงการ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกีฬาเพื่อสุขภาพทางโทรทัศน์ การผลิตและเผยแพร่เอกสารกีฬาเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมกีฬาและวิทยาศาสตร์การกีฬาทางสื่อมวลชน การจัดนิทรรศการวิทยาศาสตร์การกีฬาร่วมกับสถาบันการศึกษา หน่วยราชการ และเอกชน

มาตรการที่ 2 การจัดสร้างและพัฒนาสถานที่ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพทั่วทุกภูมิภาค เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งจัดสร้าง และจัดสรรงบประมาณเพื่อการก่อสร้างสถานที่ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 1 โครงการ ได้แก่ การก่อสร้างสวนสุขภาพภูมิภาค

มาตรการที่ 3 สนับสนุนให้มีการผลิตบุคลากรผู้นำการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ รวมทั้งบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อเป็นผู้ให้คำแนะนำและฝึกสอนวิธีการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพในทุกภูมิภาค เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพให้สามารถเป็นผู้นำกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยมีกิจกรรม 1 โครงการ คือ การอบรมผู้นำการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

มาตรการที่ 4 สนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางวิชาการด้านกีฬาเพื่อสุขภาพ เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมงานวิชาการ และวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การกีฬา และการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สำหรับเยาวชนและประชาชน โดยมีกิจกรรม 1 โครงการ คือ การสำรวจสมรรถภาพทางกายนักเรียน นักศึกษา และประชาชน

มาตรการที่ 5 สนับสนุนให้มีการผลิตอุปกรณ์การเล่นกีฬาจากวัสดุภายในประเทศ รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์การเล่นกีฬา และออกกำลังกายให้เพียงพอในทุกภูมิภาค เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมรวม 2 โครงการ ได้แก่ การจัดซื้อเครื่องฝึกกล้ามเนื้อสำหรับศูนย์ฝึกกีฬาภาค และการจัดซื้ออุปกรณ์วิทยาศาสตร์การกีฬาประจำศูนย์ฝึกกีฬาภาคได้ และภาคเหนือ

3. แผนงานการพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขัน

3.1 **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา ผู้ฝึกสอน และผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาเทคนิควิธีการเล่นกีฬาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ทั้งในระดับการแข่งขันในประเทศ และระหว่างประเทศ รวมทั้งการจัดให้มีสถานที่ฝึกซ้อมและแข่งขันที่ได้มาตรฐานระดับนานาชาติ

3.2 **เป้าหมาย** ความเป็นเลิศในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ ได้แก่ ซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ และโอลิมปิกเกมส์

3.3 **มาตรการ** เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขันที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดมาตรการสำหรับจัดกิจกรรม การดำเนินการ รวม 7 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 การจัดการแข่งขันและการเข้าร่วมการแข่งขัน ทั้งระดับประเทศ และระหว่างประเทศ และส่งเสริมให้มีการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการกำหนดฤดูกาลแข่งขันอย่างเป็นระบบ จำแนกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับภายในประเทศ เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมมุ่งการจัดการแข่งขันและสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับเยาวชน และประชาชน ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค มีกิจกรรมรวม 10 โครงการ โดยแยกเป็น 2 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้

1.1 การจัดการแข่งขันรวม 3 รายการ คือ กีฬาแห่งชาติ และกีฬาเยาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬาระหว่างศูนย์กีฬาตำบล

1.2 การสนับสนุนการจัดการแข่งขัน รวม 7 กิจกรรม ได้แก่ กีฬาระหว่างศูนย์เยาวชน กีฬาชาวไทยภูเขา การอุดหนุนคณะกรรมการกีฬาจังหวัดเพื่อคัดเลือกนักกีฬาแข่งขันกีฬาแห่งชาติ และเยาวชนแห่งชาติ การอุดหนุนคณะกรรมการกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาคณิตการ และการแข่งขันกีฬา Special Olympic

2. ระดับระหว่างประเทศ เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมมุ่งจัดการแข่งขันและสนับสนุนการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศที่จัดในประเทศและต่างประเทศ มีกิจกรรมรวม 9 โครงการ สามารถแยกเป็น 2 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้

2.1 การจัดการแข่งขัน มี 1 โครงการ ได้แก่ การจัดงานมหกรรมกีฬาและการละเล่นพื้นเมืองนานาชาติ

2.2 การสนับสนุนการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขัน มี 8 โครงการ ได้แก่ การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 17 ณ ประเทศสิงคโปร์ และครั้งที่ 18 ณ จังหวัดเชียงใหม่ การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 12 ณ ประเทศญี่ปุ่น การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 26 ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา การแข่งขันกีฬาผู้เปลี่ยนอวัยวะ การแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยเอเชีย การ

แข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยอาเซียน และการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลก

มาตรการที่ 2 ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการกีฬา ได้แก่ ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน รวมทั้งจัดหาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญกีฬาทั้งในและต่างประเทศ มาให้ความรู้และพัฒนาความสามารถของนักกีฬาและผู้เกี่ยวข้อง เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะของบุคลากรทางการกีฬา ได้แก่ ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินและผู้ชี้ขาดกีฬา ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวนักกีฬา โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 11 โครงการ ได้แก่ การอบรมผู้ตัดสินและผู้ชี้ขาดกีฬา การช่วยเหลือเทคนิคจังหวัดหัวหน้าเขต การแลกเปลี่ยนกีฬาระหว่างประเทศ การอบรมวิทยาศาสตร์การกีฬาแก่ผู้ฝึกสอนทั่วประเทศ การอบรมกีฬาเวชศาสตร์แก่แพทย์ทั่วประเทศ การอบรมกีฬาเวชศาสตร์แก่บุคลากรทางการแพทย์ทั่วประเทศ การสาธิตและฝึกสอนโดยผู้ฝึกสอนและนักกีฬาทีมชาติ การสนับสนุนกีฬาเฉพาะประเภท (ดาวรุ่งมุ่งเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13) ค่ากีฬาเพื่อการแข่งขัน การจ้างผู้ฝึกสอนชาวต่างประเทศ และการจ้างผู้ฝึกสอนชาวไทย

มาตรการที่ 3 การจัดสร้างสนามกีฬาระดับมาตรฐาน เพื่อการแข่งขันและฝึกซ้อม รวมทั้งการดูแลรักษาและซ่อมแซมสนามกีฬา เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมมุ่งจัดสร้างซ่อมแซม การบำรุงดูแลสถานกีฬา เพื่อเตรียมการสำหรับเป็นสนามแข่งขัน และฝึกซ้อมที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งทะนุบำรุง ดูแล รักษา ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 11 โครงการ ได้แก่ การก่อสร้างสนามกีฬากลาง การก่อสร้างโรงพลศึกษา การก่อสร้างสนามกีฬาเมืองหลัก ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคใต้ จังหวัดสงขลา การก่อสร้างสนามเทนนิส การก่อสร้างแข่งขันจักรยาน การก่อสร้างอาคารที่พักนักกีฬา ขนาด 300 เตียง การก่อสร้างสนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติ ระยะที่ 2 การก่อสร้างไปส่องสนามกีฬากลาง การก่อสร้างท่าฝึกวู้ดลันกรีฑา โดยใช้วัสดุขางสังเคราะห์แบบมาตรฐานสนามกีฬากลาง และการซ่อมแซมบำรุงสนามกีฬาเขตและสนามกีฬาจังหวัด

มาตรการที่ 4 การให้บริการวัสดุอุปกรณ์กีฬา เพื่อการฝึกซ้อมและแข่งขันอย่างเพียงพอและทั่วถึงทุกภูมิภาค เป็นมาตรการที่ไม่ปรากฏโครงการ และงบประมาณรองรับ แต่มีกิจกรรมที่สามารถดำเนินการร่วมกับโครงการอื่น ได้แก่ โครงการส่งเสริมกีฬาในชนบท (ศูนย์กีฬาตำบล) เป็นต้น

มาตรการที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรม สโมสรกีฬาทั่วทุกภูมิภาค เป็นมาตรการที่ไม่ปรากฏโครงการ กิจกรรม และงบประมาณในแผนพัฒนาการกีฬาเพื่อการแข่งขัน แต่มีการดำเนินการในลักษณะ ในแผนงานการพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนากีฬา 1 โครงการ คือ การอุดหนุนสมาคมกีฬาจังหวัด

มาตรการที่ ๑ การสนับสนุนให้มีมาตรการในการค้นหาตัวนักกีฬา คัดเลือก นักกีฬาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดคุณสมบัติ เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมมุ่งสนับสนุนให้มีการคัดเลือกตัวและกำหนดคุณสมบัติให้นักกีฬา โดยมีกิจกรรม 1 โครงการ คือ การส่งเสริมนักกีฬา แห่งชาติเป็นนักกีฬาทิมชาติ

มาตรการที่ 7 การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการเล่นและคู่มือ มาตรการดังกล่าวไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณ ในแผนปฏิบัติการ กกท. ตามช่วง ระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

นอกจากนี้ ยังปรากฏโครงการ/กิจกรรมที่ไม่สามารถจัดเข้าประเภทตาม มาตรการในแผนพัฒนาการกีฬาเพื่อการแข่งขัน จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ การสงเคราะห์เพื่อ สวัสดิการนักกีฬา และบุคคลในวงการกีฬา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งช่วยเหลือนักกีฬาและครอบครัว นักกีฬาทิมชาติ นักกีฬาอาชีพและบุคคลในวงการกีฬา ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจ

4. แผนงานการพัฒนาโภชนาการกับการกีฬา

4.1 วัตถุประสงค์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นำความรู้ด้านโภชนาการมาใช้เพื่อการพัฒนาขนาดร่างกาย และความสามารถของนักกีฬา ร่วมกับการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อพัฒนานักกีฬาไทยให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ

4.2 เป้าหมาย การพัฒนาขนาดร่างกายของเด็กและเยาวชน และความสามารถในการเล่นกีฬาของนักกีฬาไทย

4.3 มาตรการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนงานการพัฒนา โภชนาการกับการกีฬาที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดมาตรการสำหรับเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการ ดำเนินการ รวม 3 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 ส่งเสริมและประสานงานให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โภชนาการให้เร่งดำเนินการเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการแก่เยาวชนและประชาชนอย่างทั่วถึงและ ทั่วประเทศ มาตรการดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณ ในแผนปฏิบัติการ กกท. ตลอดช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

มาตรการที่ 2 สนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางวิชาการด้าน โภชนาการการกีฬาให้เหมาะสมกับเพศและวัย รวมทั้งชนิดและประเภทของกีฬา เป็นมาตรการที่ มีกิจกรรมที่มุ่งใช้ความรู้ด้านโภชนาการ และวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อพัฒนาศักยภาพนักกีฬา โดย มีกิจกรรมรองรับทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่ การอุดหนุนคณะผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อการแข่งขันในระดับนานาชาติ การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพนักกีฬาไทย การพัฒนา โภชนาการสำหรับนักกีฬา การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพนักกีฬาไทย การศึกษาวิจัยด้าน

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติ การศูนย์วิจัยการฝึกซ้อมภาคเหนือ และการจัดประชุมวิชาการของสมาคมวิทยาศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย

มาตรการที่ 3 รณรงค์ความรู้ด้านโภชนาการแก่นักกีฬา ผู้ฝึกสอน และผู้เกี่ยวข้องกับทีมกีฬา เพื่อให้มีการจัดการบริโภคของนักกีฬาให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับกีฬาแต่ละประเภท มาตรการดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการและงบประมาณในแผนปฏิบัติการ กทท. ตลอดช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

5. แผนงานพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนากีฬา

5.1 วัตถุประสงค์ ให้ กทท. เป็นองค์กรประสานการพัฒนากีฬาของประเทศ และสนับสนุนส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ ดำเนินงานตามภาระหน้าที่ในการพัฒนากีฬาของประเทศอย่างสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1

5.2 เป้าหมาย เพิ่มศักยภาพแก่องค์กรที่เกี่ยวกับการพัฒนากีฬาให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 มาตรการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนงานพัฒนาการบริหาร และองค์กรในการพัฒนากีฬาที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดมาตรการสำหรับเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการดำเนินงาน รวม 5 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ กทท.เป็นมาตรการที่ไม่ปรากฏโครงการ กิจกรรม และงบประมาณรองรับแยกออกมาอย่างชัดเจน นอกจากนี้การดำเนินการตาม พ.ร.บ.การกีฬา ตามปกติ

มาตรการที่ 2 การจัดตั้งอนุกรรมการ คูเล่ กำกับ ควบคุม และติดตามการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมรองรับ 1 กิจกรรม คือ การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539)

มาตรการที่ 3 การประสานแผนการใช้ และแผนพัฒนาทรัพยากรทางการกีฬากับองค์กรกีฬา เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งการประสานแผน และการจัดทำแผน ทั้งระดับแผนพัฒนา แผนวิสาหกิจ และแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการพัฒนาคูเล่ที่ทำหน้าที่บริหารการกีฬาให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น มาตรการดังกล่าวนี้มีกิจกรรมรองรับ รวม 4 โครงการ ได้แก่ การจัดทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการการพัฒนากีฬาระดับจังหวัด การศึกษาแนวทางการพัฒนากีฬาในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2540-2544) การพัฒนาคูเล่ทางการกีฬา และการอุดหนุนการประชุมกีฬาในต่างประเทศ

มาตรการที่ 4 ประสานงานและให้ความช่วยเหลือ แนะนำ การจัดตั้งชมรม สโมสร สมาคมกีฬาต่าง ๆ รวมทั้งดำเนินการให้องค์กรทางการกีฬาที่มีอยู่แล้วได้รับอนุญาตตามกฎหมาย เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกีฬาทุกระดับทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกิจกรรมรองรับทั้งสิ้น 6 โครงการ ได้แก่ การอุดหนุนสมาคมกีฬาที่ได้รับการรับรองโดย กกท. ทั้งสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย และสมาคมกีฬาจังหวัด โครงการสนับสนุนคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย โครงการอุดหนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการกีฬาจังหวัด โครงการจัดงานวันกีฬาแห่งชาติ และโครงการพัฒนากีฬาจังหวัด

มาตรการที่ 5 ส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาการ และพัฒนา กกท. เป็นแหล่งข้อมูล และข่าวสารทางการกีฬา ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยสามารถให้บริการแก่หน่วยงานอื่นและประชาชนทั่วไป เป็นมาตรการที่มีกิจกรรมรองรับที่มุ่งส่งเสริมวิชาการ การวิจัยเพื่อนำความรู้มาใช้ในการพัฒนากีฬา โดยมีกิจกรรมทั้งสิ้น 6 โครงการ ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา การศึกษาตัวบ่งชี้การพัฒนากีฬาของไทย การจัดทำทำเนียบหน่วยงาน การสำรวจเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และคู่มือของประชากรในประเทศไทย พ.ศ.2538 การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การกีฬาแห่งชาติ และโครงการศูนย์ข้อมูลข่าวสารทางการกีฬา

6. แผนงานการพัฒนาการกีฬาเพื่อการอาชีพ

6.1 วัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรกีฬาอาชีพ และองค์กรกีฬาอาชีพที่มีอยู่แล้วให้มีศักยภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนากีฬาบางชนิดให้มีความสามารถระดับสูง และก้าวไปสู่การเป็นนักกีฬาอาชีพ

6.2 เป้าหมาย การพัฒนากีฬาบางชนิดไปสู่การเป็นอาชีพ โดยประเทศไทยจะมีองค์กรและนักกีฬามากขึ้น

6.3 มาตรการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดมาตรการสำหรับเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการดำเนินการ รวม 5 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคมกีฬาอาชีพในชนิดที่มีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาสู่กีฬาอาชีพ มาตรการดังกล่าวไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณรองรับในแผนปฏิบัติการ กกท. ตามช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

มาตรการที่ 2 ประสานงานกับสมาคมกีฬาอาชีพ และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุม วิเคราะห์ วางแผน กำกับ ดูแลการแข่งขัน การจัดการแข่งขัน กติกาการแข่งขัน และสถานที่แข่งขันให้เป็นระบบ รวมถึงสวัสดิการรายได้และจรรยาบรรณของนักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน มาตรการดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณรองรับในแผนปฏิบัติการ

กกท. ตามช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

มาตรการที่ 3 สนับสนุนให้นักกีฬาที่มีความสามารถในชนิดกีฬาที่สามารถพัฒนาไปสู่กีฬาอาชีพได้ เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถไปสู่ความเป็นเลิศในกีฬาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาผู้ฝึกสอนกีฬาอาชีพด้วย มาตรการดังกล่าวนี้ ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณรองรับในแผนปฏิบัติการ กกท. ตามช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

มาตรการที่ 4 ดำเนินการให้มีกฎหมายที่จำเป็นเพื่อรองรับการพัฒนากีฬาอาชีพ มาตรการดังกล่าวนี้ ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณรองรับในแผนปฏิบัติการ กกท. ตามช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

มาตรการที่ 5 ศึกษาความเป็นไปได้ และข้อจำกัดของชนิดกีฬาต่าง ๆ ในการพัฒนาไปสู่การเป็นกีฬาอาชีพ มาตรการดังกล่าวนี้ ไม่ปรากฏกิจกรรม โครงการ และงบประมาณรองรับในแผนปฏิบัติการ กกท. ตามช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2536-2539

จ. ผลการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2536-2539

ตามแผนปฏิบัติการ กกท. ระหว่าง พ.ศ.2536-2539 ที่ผ่านมา กกท. ได้รับงบประมาณทั้งสิ้น เป็นเงิน 4,006,669,038 บาท (สี่พันหกแสนหกหมื่นเก้าพันสามสิบแปดบาทถ้วน) ซึ่งมีผลการดำเนินงานแยกตามแผนงานหลักสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. แผนงานพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน

มีจำนวนโครงการ/กิจกรรมทั้งสิ้น 17 โครงการ ได้รับงบประมาณทั้งสิ้นรวม 657,181,372 บาท (หกร้อยห้าสิบล้านเจ็ดแสนแปดหมื่นหนึ่งพันสามร้อยเจ็ดสิบสองบาทถ้วน) มีผลการดำเนินงานแยกเป็นกลุ่มกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ปี 2536 ด้วยการจัดทำวีดิทัศน์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกีฬานานาชาติ จำนวน 91 ตอน และสปอตกีฬา จำนวน 3 เรื่อง เผยแพร่ทางโทรทัศน์ และรถโดยสารไมโครบัส, ผลิตวีดิทัศน์สารคดีกีฬา จำนวน 3 เรื่อง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับศึกษาของสถาบันการศึกษาและเอกชนต่าง ๆ ผลิตรายการวิทยุ จำนวน 220 ครั้ง แผนแพร่ทางสถานีวิทยุต่าง ๆ ทั่วประเทศ 20 สถานี ดำเนินการเผยแพร่กิจกรรมและวิชาการ โดยการผลิตเอกสารข่าวเผยแพร่สื่อมวลชนด้านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ต่อประชาชนทั่วไป รวม 1,890 ครั้ง ผลิตวีดิทัศน์ในรูปแบบของข่าวเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ รวม 50 ครั้ง จัดแถลงข่าว นิทรรศการ และพิมพ์ปฏิทินการแข่งขันกีฬาเผยแพร่เป็นประจำทุกปี จัดพิมพ์วารสารกีฬาเป็นประจำทุกเดือน ๆ ละ 2,000 เล่ม เพื่อแจกจ่ายไปยังห้องสมุด สถาบันการ

ศึกษาต่าง ๆ การจัดพิมพ์หนังสือการศึกษา และคำแนะนำในการเล่นกีฬา 20 ชนิดกีฬา จำนวน 76,233 เล่ม การจัดทำสื่อการสอนทางการกีฬา 6 ชนิดกีฬา

1.2 การก่อสร้างและพัฒนาสถานกีฬา สำหรับการส่งเสริมกีฬาขั้นพื้นฐาน มีผลการดำเนินงานประกอบด้วย การก่อสร้างสระว่ายน้ำ ขนาด 50 เมตร จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ จังหวัดตาก จังหวัดระนอง จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดระยอง จังหวัดยะลา จังหวัดสระบุรี และที่ กทม. การก่อสร้างโรงฝึกกีฬาเอนกประสงค์ 2 แห่ง ได้แก่ จังหวัดกระบี่ และจังหวัดชุมพร การก่อสร้างสนามกีฬากลางแจ้งในภูมิภาคระดับอำเภอ และตำบล จำนวน 199 แห่ง และซ่อมแซมสนามกีฬาจังหวัด 1 แห่ง ได้แก่ จังหวัดสตูล

1.3 การจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์กีฬาเพื่อให้การบริหารมีผลการดำเนินงานประกอบด้วย การส่งเสริมกีฬาในชนบท โดยการจัดตั้งศูนย์กีฬาตำบล จำนวน 7,474 ตำบล และส่งเสริมกีฬาร่วมกับหน่วยงานอื่น จำนวน 178 หน่วยงาน

1.4 การพัฒนาบุคลากรทางการกีฬา มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การอบรมกีฬาเยาวชนขั้นพื้นฐาน 366 จุด มีผู้เข้าร่วม 37,771 คน การอบรมกีฬาเยาวชนนอกโรงเรียน 124 ศูนย์ มีผู้เข้าร่วม 8,285 คน การพัฒนากีฬาเคลื่อนที่สู่ชนบท 50 จุด มีผู้เข้าร่วม 3,772 คน การอบรมผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นพื้นฐาน 51 จังหวัด ผู้ผ่านการอบรม 5,367 คน การอบรมผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นก้าวหน้าระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับที่ 1 ดำเนินการใน 31 จังหวัด มีผู้ผ่านการอบรม 2,298 คน ระดับที่ 2 ดำเนินการใน 8 จังหวัด มีผู้ผ่านการอบรม 283 คน และระดับที่ 3 ดำเนินการใน 7 จังหวัด มีผู้ผ่านการอบรม 267 คน และการจัดอบรมผู้ตัดสินและชี้ขาดกีฬา ดำเนินการใน 25 จังหวัด มีผู้ผ่านการอบรม จำนวน 2,347 คน

2. แผนงานการพัฒนากีฬาเพื่อสุขภาพ

มีจำนวนโครงการ/กิจกรรมทั้งสิ้น 15 โครงการ ได้รับงบประมาณทั้งสิ้นรวม 67,312,108 บาท (หกสิบล้านสามแสนหนึ่งหมื่นสองพันหนึ่งร้อยแปดบาทถ้วน) มีผลการดำเนินงานแผนเป็นกลุ่มกิจกรรม ดังนี้

2.1 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการกีฬาเพื่อสุขภาพทางโทรทัศน์ ได้แก่ จัดทำวีดิทัศน์ 25 ตอน เผยแพร่ทางโทรทัศน์ 800 ครั้ง และเผยแพร่ทางวิทยุ 1,100 ครั้ง การผลิตและเผยแพร่เอกสารกีฬาเพื่อสุขภาพ ได้แก่ การจัดทำปฏิทิน จำนวน 40,000 ชุด การจัดทำแผ่นพับ 33 เรื่อง จำนวน 770,000 แผ่น จัดทำคู่มือการออกกำลังกาย 8 เรื่อง จำนวน 140,000 เล่ม จัดทำวารสารวิทยาศาสตร์การกีฬา 9 เรื่อง จำนวน 3,500 เล่ม และจัดทำโปสเตอร์ จำนวน 25,000 แผ่น การจัดนิทรรศการวิทยาศาสตร์การกีฬาร่วมกับสถาบันการศึกษา หน่วยราชการ และเอกชน จำนวน 15 หน่วยงาน

2.2 การจัดสร้างและพัฒนาสถานที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย การก่อสร้างสวนสุขภาพในภูมิภาค จำนวน 37 แห่ง การจัดซื้อเครื่องฝึกกล้ามเนื้อ 2 ชุด และการจัดซื้ออุปกรณ์วิทยาศาสตร์การกีฬา ประจำศูนย์กีฬาภาคเหนือ และภาคใต้ จำนวน 10 เครื่อง

2.3 การผลิตและพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การจัดอบรมผู้นำการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จำนวน 33 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม จำนวน 2,188 คน

2.4 การบริการและส่งเสริมกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย การดำเนินงาน ศูนย์ส่งเสริมกีฬาและสุขภาพมวลชน 20 แห่ง ศูนย์ส่งเสริมกีฬาและสุขภาพมวลชนส่วนกลาง มีผู้เข้าร่วม 765,730 คน การส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพข้าราชการพลเรือน 14 กระทรวง การบริการสุขภาพให้คำปรึกษาแนะนำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ 48 ครั้ง การส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับประชาชน 48 ครั้ง และการดำเนินโครงการเพิ่มสมรรถภาพกีฬาสำหรับประชาชน 1 ครั้ง มีผู้ผ่านการทดสอบ จำนวน 370 คน

2.5 การสนับสนุนงานวิชาการและการวิจัย ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การสำรวจสมรรถภาพทางกายนักเรียน นักศึกษา และประชาชน 1 เรื่อง

3. แผนงานพัฒนาการศึกษาเพื่อการแข่งขัน

มีจำนวนโครงการ/กิจกรรมทั้งสิ้น 51 โครงการ ได้รับงบประมาณทั้งสิ้นรวม 3,701,529,400 บาท (สามพันเจ็ดร้อยหนึ่งล้านห้าแสนสองหมื่นเก้าพันสี่ร้อยบาทถ้วน) มีผลการดำเนินงานแยกเป็นกิจกรรม ดังต่อไปนี้

3.1 การสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาระดับภายในประเทศ ประกอบด้วย การจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ 4 ครั้ง การแข่งขันกีฬาชาวไทยภูเขา 4 ครั้ง การอุดหนุนคณะกรรมการกีฬาจังหวัดคัดเลือกนักกีฬาแห่งชาติ และเยาวชนแห่งชาติ 75 จังหวัด การจัดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย 4 ครั้ง การแข่งขันกีฬาคนพิการ 4 ครั้ง การแข่งขันกีฬา Special Olympic 4 ครั้ง การจัดงานมหกรรมกีฬาและการละเล่นพื้นเมืองนานาชาติ 1 ครั้ง และการแข่งขันกีฬาระหว่างศูนย์กีฬาตำบล จำนวน 90 จุด มีผู้เข้าร่วม 10,146 คน

3.2 การส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 17 และครั้งที่ 18 จำนวน 1,475 คน การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 12 จำนวน 243 คน การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ครั้งที่ 26 จำนวน 39 คน การแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยอาเซียน จำนวน 285 คน การแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลก 1 ครั้ง จำนวน 6 คน และการแข่งขันกีฬาผู้เปลี่ยนอวัยวะ จำนวน 2 ครั้ง

3.3 การอบรมและการพัฒนาบุคลากรทางการกีฬา ประกอบด้วย การอบรมผู้ตัดสินและผู้ชี้ขาด ดำเนินการใน 25 จังหวัด มีผู้ผ่านการอบรม จำนวน 2,347 คน การช่วยเหลือเทคนิค

จังหวัดหัวหน้าเขต 4 ครั้ง การแลกเปลี่ยนกีฬาระหว่างประเทศ จำนวน 58 คน การอบรมวิทยาศาสตร์การกีฬาแก่ผู้ฝึกสอนกีฬาทั่วประเทศ รวม 8 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 646 คน การอบรมกีฬาเวชศาสตร์แก่แพทย์ทั่วประเทศ รวม 4 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 268 คน การอบรมกีฬาเวชศาสตร์แก่นุคลากรทางการแพทย์ทั่วประเทศ รวม 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 162 คน การสาธิตและฝึกสอนกีฬาโดยผู้ฝึกสอนและนักกีฬาทีมชาติ รวม 123 จุด จำนวน 2,261 คน การสนับสนุนกีฬาเฉพาะประเภท (คารู่ม่งเอเซียนเกมส์ ครั้งที่ 13) ดำเนินการ รวม 52 จุด ใน 30 จังหวัด มีนักกีฬาเข้าร่วม 1,667 คน และมีผู้ฝึกสอนจำนวน 324 คน ดำเนินโครงการค่ายกีฬาเพื่อการแข่งขัน รวม 11 ค่าย มีนักกีฬาเข้าร่วม 901 คน การจ้างผู้ฝึกสอนชาวต่างประเทศ รวม 17 ชนิดกีฬา จำนวน 140 คน และการจ้างผู้ฝึกสอนชาวไทย รวม 14 สมาคม จำนวน 52 คน

3.4 การพัฒนาด้านวิชาการ การวิจัย และวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อพัฒนาศักยภาพนักกีฬา มีผลการดำเนินงานประกอบด้วย การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพนักกีฬา 3 เรื่อง การให้ทุนการศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อการแข่งขันในระดับนานาชาติ รวม 17 ทุน 17 เรื่อง การดำเนินโครงการศูนย์วิจัยการฝึกซ้อมภาคเหนือ รวม 3 ชนิดกีฬา (มวยสากลสมัครเล่น กรีฑา และจักรยาน) จำนวน 131 คน การจัดประชุมวิชาการของสมาคมวิทยาศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย รวม 4 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 600 คน

3.5 การสงเคราะห์สวัสดิการบุคลากรในวงการกีฬา ได้แก่ การสงเคราะห์เพื่อสวัสดิการนักกีฬา และบุคลากรในวงการกีฬา จำนวน 3,160 คน

3.6 การจัดสร้าง ซ่อมแซม และดูแลบำรุงรักษาสถานกีฬา มีผลการดำเนินงานประกอบด้วย การจัดสร้าง ได้แก่ การก่อสร้างสนามกีฬากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 แห่ง การก่อสร้างอาคารที่พักนักกีฬา ขนาด 300 เตียง ที่ กกท.และขนาด 200 เตียง ที่จังหวัดเชียงใหม่ การก่อสร้างโรงพลศึกษาฯ 4,000 ที่นั่ง รวม 4 แห่ง ได้แก่ จังหวัดตรัง จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดศรีสะเกษ โรงพลศึกษาฯ 1,000 ที่นั่ง รวม 4 แห่ง ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพัทลุง จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดสระบุรี โรงพลศึกษาฯ 600 ที่นั่ง รวม 3 แห่ง ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดตาก (ต่อมาแก้เป็นจ. 1,000 ที่นั่ง ในปีงบประมาณ 2538) การก่อสร้างศูนย์ฝึกกีฬาเพื่อการแข่งขันที่ กกท. 1 แห่ง การก่อสร้างสนามเทนนิส 6 คอร์ท รวม 4 แห่ง ได้แก่ จังหวัดอุทัย จังหวัดระนอง จังหวัดสระบุรี และจังหวัดสุราษฎร์ธานี การก่อสร้างไฟส่องสนามกีฬากลาง 9 แห่ง ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดชุมพร จังหวัดเชียงราย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตรัง จังหวัดระยอง และจังหวัดลำปาง การก่อสร้างทำผิวลู่วิ่งกรีฑา โดยใช้วัสดุยางสังเคราะห์ รวม 4 แห่ง ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดตรัง จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี การก่อสร้างสนามกีฬาเมืองหลัก รวม 2 แห่ง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสงขลา รวมทั้ง

การก่อสร้างสนามกีฬากลางเฉลิมพระเกียรติ ระยะที่ 2 การซ่อมแซม บำรุงรักษา และดูแลสนามกีฬา มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การซ่อมแซมสนามกีฬาเขต จำนวน 25 แห่ง

4. แผนงานการพัฒนาโภชนาการกับการกีฬา

มีจำนวนโครงการ/กิจกรรมทั้งสิ้น 3 โครงการ ได้รับงบประมาณรวม 1,005,000 บาท (หนึ่งล้านห้าพันบาทถ้วน) มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การอุดหนุนคณะผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อการแข่งขันในระดับนานาชาติ (วิจัย) จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพนักกีฬาไทย 1 เรื่อง การพัฒนาโภชนาการสำหรับนักกีฬา รวม 2 ชนิดกีฬา จำนวน 80 คน

5. แผนงานพัฒนาการบริหารและองค์กรในการพัฒนากีฬา

มีจำนวนโครงการ/กิจกรรมทั้งสิ้น 15 โครงการ ได้รับงบประมาณทั้งสิ้นรวม 156,170,200 บาท (หนึ่งร้อยห้าสิบล้านหนึ่งแสนเจ็ดหมื่นสองร้อยบาทถ้วน) มีผลการดำเนินงานแยกเป็นกลุ่มกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.1 การสนับสนุนการดำเนินงานของสมาคม องค์กร และหน่วยงานการกีฬา มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การอุดหนุนสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย รวม 28 สมาคม อุดหนุนการดำเนินงานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย รวม 4 ครั้ง อุดหนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการกีฬาจังหวัด ได้แก่ .การถ่ายเทประชุมคณะกรรมการ รวม 75 จังหวัด ค่าใช้จ่ายสำนักงาน รวม 68 จังหวัด ส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมกีฬาจังหวัด รวม 43 จังหวัด และการอุดหนุนงบประมาณการพัฒนากีฬาจังหวัด รวม 39 จังหวัด

5.2 การพัฒนาบุคลากรในการบริหารการกีฬา มีผลการดำเนินงานประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรทางการกีฬา ได้แก่ จัดสัมมนาโดย กกท. รวม 4 ครั้ง การส่งพนักงาน กกท. ไปเข้าร่วมการสัมมนา รวม 86 คน และการอบรมครูงานต่างประเทศ รวม 15 คน และการอุดหนุนการประชุมกีฬาในต่างประเทศ รวม 50 คน

5.3 การส่งเสริมวิชาการและการวิจัยเพื่อการพัฒนากีฬา มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การวิจัย รวม 11 เรื่อง การศึกษาตัวบ่งชี้การพัฒนากีฬาของไทย รวม 8 ด้าน การสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรม การออกกำลังกาย เล่นกีฬาและดูกีฬาของประชากรในประเทศไทย พ.ศ.2538 การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การกีฬาแห่งชาติ และการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารทางกีฬาในภูมิภาค รวม 21 แห่ง

5.4 การประสานและการจัดทำแผนพัฒนาการกีฬา มีผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการพัฒนากีฬาระดับจังหวัด จำนวน 1,000 เล่ม การ

ประเมินแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) และการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2540-2544)

ปัญหาและอุปสรรค

ผลการดำเนินงานตามแผนวิสาหกิจของ กกท. (พ.ศ.2536-2539) นับว่าประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานพัฒนาศึกษาดังกล่าว พบว่า มีข้อจำกัดข้อ และปัญหาอุปสรรค สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านความสอดคล้องและความครอบคลุมระหว่างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) กับแผนวิสาหกิจ กกท. ได้แบ่งเป็น 8 แผนงานหลัก โดยเพิ่มแผนงานหลัก 2 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาวิทยาศาสตร์การศึกษา และแผนงานบริหารทั่วไป อีกทั้งสัดส่วนงบประมาณความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาส่วนใหญ่ เน้นให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาศึกษาเพื่อการแข่งขันมากกว่าแผนงานอื่น ๆ ส่วนด้านความครอบคลุม พบว่า ในแผนวิสาหกิจไม่ปรากฏงาน/โครงการ/กิจกรรม รวมทั้งการได้รับงบประมาณในแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อการอาชีพ
2. ด้านโครงสร้างและอัตรากำลัง พบว่า โครงสร้างของ กกท. ได้เอื้อต่อการรองรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนวิสาหกิจ กกท. แผนงานหลักบางแผนขาดหน่วยงานรองรับโครงการ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน เช่น แผนพัฒนาเพื่อการอาชีพ และแผนพัฒนาโภชนาการเพื่อการศึกษา เป็นต้น ส่วนด้านอัตรากำลัง ขณะที่ กกท. มีบทบาทภารกิจรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น แต่การเพิ่มจำนวนบุคลากรไม่ได้เป็นสัดส่วนเหมาะสมต่อการดำเนินงาน
3. การนำแผนพัฒนาการศึกษาไปปฏิบัติ พบว่า ขาดการประสานแผน มีการทำงานซ้ำซ้อนกัน ขณะที่งานบางส่วนไม่มีผู้เข้าไปดำเนินการ
4. การดำเนินงานไม่เป็นไปตามสายงานรับผิดชอบโดยตรง ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงไม่ได้ทำงาน
5. ขาดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามแผนวิสาหกิจไปสู่ทางปฏิบัติ
6. ขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
7. ด้านงบประมาณ พบว่า งบประมาณที่ได้รับไม่เอื้อต่อการรองรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนวิสาหกิจ กกท. เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี ส่วนใหญ่จะเป็นงบประมาณเพื่อการก่อสร้าง ส่วนงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ มีจำกัด ทำให้บางโครงการบรรลุเป้าหมายได้เฉพาะในแง่ของเชิงปริมาณ แต่ผลที่คาดว่าจะได้รับยังไม่บรรลุเป้าหมายได้ เช่น โครงการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ศึกษา ซึ่งงบประมาณที่ได้รับจะสามารถดำเนินการได้เฉพาะการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เท่านั้น ส่วนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์นั้นไม่สามารถ

ดำเนินการเลือกซื้อเวลาออกอากาศตามเป้าหมายได้ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด

โดยสรุป การกีฬาแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริม และพัฒนาการกีฬาของประเทศ ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงาน โดยยึดแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) เป็นกรอบและแนวทาง และมีแผนปฏิบัติการประจำปีที่ประกอบด้วย กิจกรรม และโครงการเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ระหว่าง พ.ศ.2536-2539 พบว่า ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และมีข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับโครงสร้างอัตรากำลัง การนำแผนไปปฏิบัติ งบประมาณและการขาดการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ตอนที่ 4 เทคนิคการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสอดคล้องระหว่างนโยบาย แผน และผลการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) ตามนโยบายด้านการกีฬาของรัฐ และแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นผลดีและประโยชน์โดยตรงต่อการปรับปรุงและพัฒนางาน การส่งเสริมกีฬาของการกีฬาแห่งประเทศไทย ภายใต้นโยบายด้านการกีฬาของรัฐ และแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ในแผนงานการพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐาน และโครงการรวม 4 โครงการ ได้แก่ โครงการอบรมผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นพื้นฐาน โครงการจัดทำสื่อการสอนกีฬา โครงการส่งเสริมกีฬาในชนบท และโครงการก่อสร้างสนามกีฬากลางแจ้งในภูมิภาคระดับอำเภอ ตำบล นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นดัชนีหรือตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการดำเนินงาน บอกให้ผู้กำหนดนโยบาย ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติตามแผนงานและโครงการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ทราบว่า นโยบาย แผน และโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัตินั้น เมื่อทำเสร็จได้ผลเป็นประการใด เป็นไปตามที่คาดหมายและมุ่งหวังมากน้อยเพียงไร และสามารถนำผลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงเพื่อตัดสินใจต่อไป นอกจากนี้ในการศึกษาความสอดคล้องระหว่างนโยบาย แผน และแผนการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย ตามนโยบายด้านการกีฬาของรัฐ และแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ จะช่วยให้ทราบถึงเทคนิควิธี ตลอดจนดัชนีหรือตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการพัฒนากีฬา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและวิธีการการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผน และโครงการ/กิจกรรมทางด้านการกีฬาต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประเมิน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี และเทคนิควิธีการประเมิน โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

- ก. บทบาทและการพัฒนาระบบการประเมิน
- ข. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนโยบาย แผน และโครงการ
- ค. เกณฑ์ และแนวทางการกำหนดเกณฑ์
- ง. รูปแบบการประเมิน

ก. บทบาทและการพัฒนาระบบการประเมิน

1. การพัฒนาระบบการประเมินของนีโว (Nevo)

จากการศึกษาความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับงานประเมินพบว่า ได้มีการยอมรับใน ความสำคัญของการประเมินเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในทุกสาขา การพัฒนารูปแบบ การประเมินดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง สิ่งสำคัญซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ศาสตร์ด้านการประเมินก็คือ แนวคิดในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบการประเมิน ซึ่งมีผู้เสนอไว้ หลายลักษณะด้วยกัน (Stufflebeam, 1974: quote in Nevo, 1983) เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งเสนอแนวคิด ในเรื่องนี้ กล่าวคือ เขาได้เสนอให้ใช้คำถามหลัก 8 ข้อ ในการพัฒนารูปแบบการประเมิน ต่อมา Nevo (1983) ได้ปรับปรุงและขยายคำถามหลักที่สตีฟเฟิลบีมเสนอเสียใหม่ เป็น 10 คำถาม ซึ่งจะ ได้กล่าวถึงรายละเอียดของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินที่สำคัญ และเกี่ยวกับการพัฒนา หาคำตอบในแต่ละคำถาม จากผลการศึกษาของนีโว (Nevo) โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

1. การประเมินคืออะไร จากการศึกษาค้นคว้าด้านการประเมินจะพบว่า มีผู้ให้ นิยามคำว่า การประเมินผลไว้มากมาย ที่นับว่าเป็นที่รู้จักกันดีในระยะแรกก็คือ นิยามของ Tyler (1950) ซึ่งนิยามการประเมินว่า “เป็นกระบวนการตัดสินใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เป็นไปตาม วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้หรือไม่” นอกจากนี้ก็ยังมีนิยามซึ่งให้โดยนักการประเมิน ระดับผู้นำได้แก่ Cronbach (1963) Stufflebeam และคณะ (1971) และ Alkin (1969) กลุ่มที่เห็นว่าการประเมินเป็นการตีราคาหรือคุณค่า นักประเมินกลุ่มนี้ได้แก่ Eisner (1979) Glass (1969) House (1980) Scriven (1967) การให้นิยามที่นับว่าครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดในปัจจุบัน ได้แก่ การให้นิยามโดย Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (Joint Committee, 1981) คือ การประเมินผล หมายถึง การตีราคาหรือคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยวิธีการสืบสอบ อย่างเป็นระบบ ผู้ให้นิยามที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ Stanford Evaluation Consortium ซึ่งให้ นิยามการประเมินไว้ว่า เป็นการตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในโปรแกรม และที่เป็นผลจาก โปรแกรมที่ประเมินด้วยวิธีการที่เป็นระบบ โดยที่การตรวจสอบดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการ ปรับปรุงทั้งโปรแกรมที่ถูกประเมินและโปรแกรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการประเมินอาจสรุปได้เป็นสอง แนว คือ พวกหนึ่งให้นิยามในลักษณะที่ว่า การประเมินเป็นการตัดสินใจคุณค่า หรือตีราคาสิ่งที่ถูก ประเมิน ซึ่งการประเมินลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลต่อผู้ที่ถูกประเมินหรือผู้เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ความรู้สึกต่อต้านการประเมินได้ ส่วนอีกพวกหนึ่งซึ่งมุ่งประเมินเพื่อการปรับปรุง

และพัฒนาจะได้รับการยอมรับจากผู้ถูกประเมินหรือผู้ออกคำสั่ง หรือว่าจ้างให้ประเมินมากกว่า ดังนั้น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการประเมินผลก็คือ พยายามนำการประเมินเข้าไปใช้ให้เห็นว่าการประเมินนั้น ช่วยให้การปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของการศึกษามุ่งผลดีเพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง

2. การประเมินมีหน้าที่อะไรบ้าง Scriven (1967) เป็นบุคคลแรกที่เสนอแนะให้จำแนกการประเมินออกเป็น การประเมินความก้าวหน้า (Formative evaluation) กับการประเมินรวมสรุป (Summative evaluation) โดยที่การประเมินทั้งสองแบบนี้จะมีบทบาทหรือหน้าที่ที่ต่างกันออกไป ต่อมา Stufflebeam (1972) เสนอแนะให้จำแนกการประเมินออกเป็นสองประเภท คือ การประเมินก่อนปฏิบัติ (proactive evaluation) เพื่อช่วยในการตัดสินใจ กับการประเมินสิ่งที่ทำไปแล้ว (retroactive evaluation) เพื่อช่วยในการพิจารณาว่าที่ทำไปแล้วนั้น ได้ผลเป็นอย่างไร ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประเมินทำหน้าที่สองประการ คือ สำหรับการประเมินความก้าวหน้า (Formative evaluation) ใช้ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมที่กำลังจะดำเนินการต่อไป (อาจเป็นการประเมินโปรแกรม คน หรือผลผลิต และอื่น ๆ ก็ได้) ส่วนการประเมินรวมสรุป (Summative evaluation) จะใช้เพื่อแสดงถึงผลของสิ่งที่ได้ดำเนินการมาแล้วใช้ตัดสินใจคัดเลือก หรือตัดสินใจ เป็นต้น

หน้าที่ประการที่สาม ได้แก่ หน้าที่เกี่ยวกับด้านจิตวิทยาและสังคม ซึ่งยังมีผู้ให้ความสำคัญน้อย Cronbach และคณะ (1980) House (1974) Patton (1978) ทั้งนี้ อาจจะต้องพิจารณาด้วย เพราะบางครั้งการประเมินอาจไม่ได้ทำเพื่อวัตถุประสงค์ของการประเมินทั้งสองแบบที่กล่าวมาแล้ว แต่ต้องการประเมินเพื่อให้เพิ่มความระมัดระวังในกิจกรรมเฉพาะอย่างหรือเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้นในตัวผู้ถูกประเมิน เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพต่อสาธารณชน หรือต่อหมู่คณะ เป็นต้น ความรู้สึกที่ผู้ถูกประเมินจะต้องเพิ่มความระมัดระวัง เมื่อรู้ว่าจะต้องมีการประเมินนี้เป็นเรื่องที่จะปฏิเสธไม่ได้ จึงควรนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นหน้าที่อีกด้านหนึ่งของการประเมินด้วย

หน้าที่อีกประการหนึ่งของการประเมินซึ่งไม่ได้เป็นที่แพร่หลายนัก คือ หน้าที่ของการประเมินซึ่งผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ (Dombusch & Scott, 1975) เป็นผู้ใช้หรืออาจเรียกว่าเป็นหน้าที่การประเมินในด้านการบริหาร กล่าวคือ จะเป็นลักษณะที่ผู้มีตำแหน่งสูงกว่าทำการประเมินผู้น้อย

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การประเมินผลทำหน้าที่สำคัญสี่ประการ ได้แก่ ประเมินเพื่อการปรับปรุง ประเมินเพื่อการคัดเลือกให้ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร ประเมินเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความระมัดระวังในการทำงาน และประเมินเพื่อแสดงความมีอำนาจเหนือกว่าในการบริหาร ในการจำแนกหน้าที่ของการประเมินนี้ บางท่านได้ให้คำนิยามหน้าที่แต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน แต่ส่วนใหญ่มักไม่ยึดมั่นว่าจะผิดหรือถูกสำหรับการประเมินประเภทนั้น เพราะการประเมินครั้งหนึ่ง ๆ อาจสนองวัตถุประสงค์ได้มากกว่าหนึ่งอย่างได้ แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่าหน้าที่ของการประเมินที่ต่างกัน และวัตถุประสงค์การนำไปใช้ต่างกันนั้น ย่อมต้องอาศัยวิธีการประเมินที่แตกต่างกัน ดังนั้น หน้าที่สำคัญที่จะต้องตระหนักในการประเมินก็คือ พิจารณาให้เข้าใจตั้งแต่ถึงหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของการประเมินครั้งนั้นเป็นอันดับแรกของการวางแผนทำการประเมิน

3. อะไรคือสิ่งที่จะประเมิน ในการประเมินทางการศึกษา สิ่งที่ถูกประเมินอยู่เสมอ มักไม่พ้นการประเมินเกี่ยวกับนักเรียนและครู จากการพัฒนาระบบการศึกษาในสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ.1965 ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับการประเมินขยายไปถึงการประเมินหลักสูตร อุปกรณ์ประกอบหลักสูตร โปรแกรมหรือโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนประเมินสถาบันทางการศึกษาด้วย พัฒนาการของระบบการศึกษาหลาย ๆ ด้านในสหรัฐอเมริกา เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในปี ค.ศ.1965 รวมทั้งพัฒนาการในส่วนของ การประเมินเอง ดังจะเห็นได้จากการที่นักประเมินเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินทางการศึกษาเป็นจำนวนมากในช่วงเดียวกันนี้ เป็นองค์ประกอบให้เกิดการขยายตัวด้านการประเมิน ดังกล่าว (Alkin, 1969; Provus, 1971; Scriven, 1967; Stufflebeam, 1969; Stufflebeam et al., 1971)

สิ่งสำคัญที่อาจสรุปได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้มีสองประการ ได้แก่ การประเมินนั้นมิใช่จำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของการประเมินนักเรียน ครู หรือบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น ทว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอาจได้รับการประเมินได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม กับอีกประการหนึ่งคือ การศึกษาสิ่งที่จะประเมินให้เข้าใจตั้งแต่เป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของการที่จะพัฒนารูปแบบการประเมินในทุกครั้งและทุกเรื่อง นอกจากนั้น ในขั้นวางแผนการประเมินนั้นการทำความเข้าใจสิ่งที่จะประเมินมาอย่างถ่องแท้จะช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าจะต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง และจะวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร ความชัดเจนในการจำแนกแยกแยะสิ่งที่ประเมิน จะช่วยในการกำหนดจุดมุ่งเน้นในการประเมินได้อย่างเหมาะสม และทั้งยังจะช่วยให้สามารถให้ความกระจ่างในทุกจุดต่อผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินได้

ชัดแจ้งอีกด้วย

4. ในการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งควรได้สารสนเทศอะไรบ้าง หลังจากรู้อะไรบ้าง ประเมินอะไรแล้ว อันดับต่อไปก็คือ จะต้องพิจารณาว่ามีมิติใดบ้างที่ต้องการประเมิน และประเมิน เพื่อให้ได้สารสนเทศอะไร แต่เดิมนั้น เมื่อพูดถึงการประเมินทางการศึกษา ก็จะประเมินเฉพาะ ผลสรุปรวมเท่านั้น มาเมื่อไม่กี่ปีนี่เองที่ได้มีการขยายขอบข่ายของตัวแปรที่ประเมินออกไป โดยใช้โมเดลการประเมินหลายรูปแบบ Alkin (1969) Provus (1971) Stake (1967) และ Stufflebeam (1969) เช่น CIPP Model ของสเตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1969, 1971) ซึ่งเสนอว่า การประเมิน จะต้องเน้นที่องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินอะไรก็ตาม คือ จุดมุ่งหมาย การวางแผน วิธีการ และผลผลิตของสิ่งที่ประเมินตัวอย่างเช่น การประเมินโครงการก็ต้องเริ่มจากการประเมินคุณค่าของการกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการ ตามด้วยการประเมินคุณภาพของ แผนของโครงการนั้น ๆ การดำเนินงานตามแผนและประเมินคุณค่าของผลผลิต เป็นต้น สำหรับ Stake (1967) เสนอ เทคนิคที่แนนซ์ โมเดล (Countenance Model) ซึ่งเน้นว่าการประเมินจะต้อง ประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วน คือ ส่วนของการบรรยายสิ่งที่ประเมินกับส่วนตัดสินคุณค่า

ต่อมา Guba และ Lincoln (1981) ได้ขยายและประยุกต์โมเดลของสเตก (Stake, 1975) โดยเสนอว่าการประเมินจะต้องให้ได้สารสนเทศ 5 ส่วน คือ

1. การบรรยายสารสนเทศสิ่งที่ถูกประเมินและเงื่อนไขต่าง ๆ
2. สารสนเทศความรู้สึกหรือการตอบสนองสิ่งที่ประเมินจากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ
3. สารสนเทศจากประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. สารสนเทศที่เกี่ยวกับค่านิยมของสิ่งที่ประเมิน
5. ส่วนมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน สารสนเทศเกี่ยวกับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการตีราคาและคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน

จะเห็นว่าแนวคิดส่วนใหญ่เสนอขอบข่ายของสารสนเทศที่จะต้องได้มาไว้อย่างกว้าง ๆ มิได้จำกัดเพียงสารสนเทศที่เกี่ยวกับผลผลิตเท่านั้น แต่เท่าที่กล่าวมานี้มิได้หมายความว่าในการประเมินแต่ละครั้งจะต้องให้ได้สารสนเทศครอบคลุมหมดทุกส่วน ทว่าจะต้องขึ้นอยู่กับนิยามการประเมินในครั้งนั้น ๆ ว่าต้องการอะไร เพียงใด ให้เหมาะสมตามความจำเป็น โดยจะต้องกำหนดตั้งแต่ต้น

5. ควรใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน การเลือกเกณฑ์เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินนับเป็นงานยากที่สุดของการประเมินทางการศึกษา นักประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักในการประเมิน โดยดูเพียงว่าสิ่งที่ถูกประเมินได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น การประเมินแบบของ Tyler (1950) หรือ Provus (1971) ก็จะตัดปัญหาเรื่องการหาเกณฑ์ไปได้ หรือ Stufflebeam (1969) Alkin (1969) และ Cronbach (1963) ซึ่งนิยามการประเมินว่าเป็นกิจกรรมการรวบรวมสารสนเทศ เพื่อช่วยในการตัดสินใจหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ก็ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกเกณฑ์การประเมิน

จะเห็นว่าเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นับเป็นฐานเบื้องต้นของเกณฑ์การประเมินได้อย่างหนึ่ง เกณฑ์อื่น ๆ อาจหาได้จากกรชี้บ่งสิ่งซึ่งเป็นความจำเป็น หรือความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า (Joint Committee, 1981; Patton, 1978; Scriven, 1972) คุณค่าหรือแนวคิดที่เป็นค่านิยมของสังคม (Guba & Lincoln, 1981; House, 1980) มาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอยู่แล้วจากการกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ (Eisner, 1979; Guba & Lincoln, 1981; Stake, 1967) หรือคุณภาพของสิ่งที่ยอมรับว่าเป็นเลิศในแขนงที่ประเมิน (House, 1980; Scriven, 1967)

ผู้เชี่ยวชาญการประเมินส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า เกณฑ์การประเมินนั้นจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมินและหน้าที่ของการประเมินครั้งนั้น ๆ โดยเฉพาะ และถือเป็นหน้าที่ของนักประเมินที่จะต้องหาเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงและสมเหตุสมผลให้ได้ ไม่ว่าเกณฑ์นั้นจะกำหนดโดยนักประเมินเองหรือเอามาจากผู้อื่นก็ตาม

6. การประเมินควรจัดกระทำเพื่อใคร กลุ่มผู้นิยามการประเมินว่า เป็นการหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ Alkin (1969) Cronbach (1963) Stufflebeam และคณะ (1971) ย่อมจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องที่ว่า จะทำการประเมินเพื่อใครเป็นอย่างไรดี เพราะเขาจะต้องบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าผู้วินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง และจะต้องบ่งชี้ด้วยว่ามีความจำเป็นต้องใช้สารสนเทศอะไรบ้าง แต่ Cronbach และคณะ (1980) กับ House (1980) ไม่เห็นด้วยกับการประเมิน เพื่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ โดยผู้ประเมินที่เป็นพวกเดียวกัน เขาเห็นว่าการประเมินควรจัดกระทำเพื่อให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้นมากกว่า มีผู้เสนอแนวคิดที่ว่า ควรทำการประเมินเพื่อสนองต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีข้อเสนอแนะว่าใครที่จะเป็นผู้รับบริการ (audience) บ้าง แต่ก็อาจสรุปแนวคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มผู้รับบริการ (audience) ได้เป็นสามประเด็น คือ ผู้รับบริการผลการประเมิน อาจมีได้เกินกว่าหนึ่งคน ผู้รับบริการผลการประเมินที่ต่างกันอาจมีความต้องการต่อการประเมิน

ต่างกัน และการระบุความต้องการของผู้รับบริการแต่ละกลุ่ม จะต้องทำให้ชัดเจนเป็นอันดับแรกของการประเมิน

7. ระบบการประเมินควรเป็นอย่างไร วิธีการประเมินมีหลายระบบ ต่างกันไป ตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการ เช่น วิธีการที่ได้จากทฤษฎีซึ่งรับรู้ การประเมินในลักษณะของการตัดสินใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงบรรลุตามมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่ ของ Tyler (1950) ก็อาจจะแนะนำขั้นตอนของการประเมินว่าให้เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรมแล้วพัฒนาเครื่องมือในการวัด รวบรวมข้อมูล แปลผล และให้ข้อเสนอแนะ วิธีการ ตามแนวคิดของ Stake (1967) Stufflebeam และคณะ (1971) Scriven (1972) และ Guba กับ Lincoln (1981) ซึ่งแนะนำวิธีการประเมินควรประกอบด้วยสี่ขั้นตอน ได้แก่ เริ่มเตรียมการเพื่อการ ประเมิน ต่อไปก็บังคับถึงประเด็นซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นความต้องการของผู้รับบริการ จากนั้น จึงรวบรวมสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ แล้วรายงานผลพร้อมข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ก็มีรูปแบบ ตามแนวคิดของ Provos (1971) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาความไม่สอดคล้องกันระหว่างส่วนประกอบ การ (performance) กับส่วนมาตรฐานขององค์การ หรือสิ่งที่ประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศ ซึ่งต้อง ใช้ในการตัดสินใจว่าควรที่จะคงอยู่ ปรับปรุง หรือยกเลิกสิ่งที่ประเมินนั้น โดยที่การประเมินจะมีการ ดำเนินการในลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamic) เริ่มดำเนินการประเมินตั้งแต่ ออกแบบ โปรแกรมให้มีความชัดเจน แผน การดำเนินการ ผลผลิตย่อย ผลผลิตระยะยาว และการลงทุน ธรรมดาประโยชน์ (Provos, 1971)

จากที่ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า แม้จะยังไม่เป็นยุควิธีการประเมิน แบบใดดีที่สุด แต่นักประเมินส่วนใหญ่ก็เห็นพ้องกันว่า การประเมินทั้งหลายควรพิจารณาความ ต้องการซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้ประเมินและผู้รับบริการทุกกลุ่ม รวมทั้ง ในส่วนที่จะเสนอผลการประเมินให้ง่ายแก่การเข้าใจโดยทั่วกันด้วย การประเมินจะต้องไม่จำกัด อยู่เพียงกิจกรรมรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น

8. ควรใช้วิธีการอะไรในการประเมินผล งานประเมินผลเป็นงานซับซ้อน หากที่ จะใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยเฉพาะได้ แม้จะได้มีการเสนอวิธีวิจัยหลายรูปแบบที่เหมาะสมใน การศึกษาประเมิน (Guba, 1969; Stufflebeam et al, 1971) แต่ก็ยังมีการเสนอวิธีการอื่น ๆ อีกมากเข้ามาใช้ในการประเมินทางการศึกษา เช่น นอกจากวิธีการทดลอง หรือวิธีการกึ่งทดลอง ที่เคยใช้ในอดีต (Campbell, 1969; Stanley, 1972; Cook & Campbell, 1976) ก็มีวิธีการศึกษา เฉพาะกรณี (Stake, 1978) และวิธีศึกษาศิลปวิจารณ์ (Art Criticism) (Eisner, 1977, 1979) ซึ่ง

เป็นการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาแบบหนึ่ง ที่ได้แนวคิดมาจากวิธีการของผู้วิจารณ์งานทางศิลปะ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่นักเทคนิควิธีประเมินมีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ก็คือ ไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่งสมบูรณ์ในตัว ต้องใช้วิธีการผสมผสาน นักประเมินที่ฉลาดจะต้องไม่ระบุจำกัดลงไปว่าจะใช้วิธีการเชิงปริมาณ หรือวิธีการเชิงคุณภาพเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง (Cronbach et al., 1980) เพราะในการประเมินนั้นเป็นงานซับซ้อน อาจจะต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีการหนึ่ง หรือเป็นชุดของวิธีการเพื่อที่จะหาคำตอบสำหรับปัญหาเฉพาะหนึ่ง ๆ มากกว่าที่จะทึกทักไปเลยว่า วิธีการนั้นวิธีการนี้เพียงวิธีการเดียวจะใช้ได้กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

9. ใครควรทำหน้าที่ประเมิน เนื่องจากงานประเมินได้กลายเป็นงานระดับวิชาชีพอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นต้องระบุถึงคุณลักษณะของนักประเมินที่ดี เพื่อที่จะได้ฝึกให้ผู้ที่เข้ามาเป็นนักประเมินมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่ควรจะเป็น (Boruch & Cordray, 1980; Cronbach et al., 1980; Guba & Lincoln, 1981; Stufflebeam et al., 1971; Worthen, 1975) คุณสมบัติของนักประเมินที่สำคัญ ได้แก่

1. มีความสามารถในด้านเทคนิควิธีวิจัยและวัดผล
2. เข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคม และรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

เป็นอย่างดี

3. มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
4. มีความซื่อสัตย์
5. มีความเป็นปรนัย
6. มีความเป็นอิสระจากองค์การหรือสิ่งที่ประเมิน
7. มีความรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม การที่จะให้นักประเมินเพียงคนเดียว มีคุณสมบัติครบถ้วนในทุกด้านเป็นเรื่องยาก ส่วนใหญ่จำเป็นต้องให้นักประเมินเป็นทีม หรือเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดกับงานประเมินเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ได้มีการจำแนกกลุ่มนักประเมินไว้หลายแบบ กลุ่มแรกแบ่งเป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ นักประเมินภายในกับนักประเมินภายนอก (Scriven,

1969; Stake & Gjerde, 1974; Stufflebeam et al., 1971) โดยที่นักประเมินภายในจะเป็นผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งในหน่วยงานหรือโปรแกรมที่ถูกประเมิน ซึ่งทำหน้าที่ประเมินและรายงานผลงานต่อผู้จัดการ จึงเห็นได้ชัดว่า ความเป็นปรนัยของนักประเมินภายในย่อมได้รับความเชื่อถือต่ำกว่านักประเมินภายนอก ซึ่งไม่ได้มีผลได้ผลเสียหรือเกี่ยวข้องกับโปรแกรมนั้น ๆ แต่อย่างไร การแบ่งประเภทของนักประเมินอีกแบบหนึ่ง ได้แก่ แบ่งเป็นนักประเมินอาชีพ กับนักประเมินสมัครเล่น (Scriven, 1967) การแบ่งแบบนี้เน้นที่ลักษณะการได้รับการฝึกฝนมาของผู้ประเมิน มากกว่าคุณค่าของสิ่งที่เป็นผลการประเมิน กล่าวคือ นักประเมินสมัครเล่นมักเป็นชำนาญการในสาขาวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน แต่ไม่ใช้ในด้านการประเมิน ในขณะที่นักประเมินอาชีพจะเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนด้านการประเมินมาโดยตรง และมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะเป็นผู้ดำเนินการประเมินโดยตรงด้วย

การแบ่งประเภทนักประเมินทั้งสองแบบที่กล่าวมานี้เป็นอิสระจากกัน นักประเมินสมัครเล่นอาจเป็นนักประเมินภายใน หรือนักประเมินภายนอกก็ได้ ในขณะที่เดียวกัน นักประเมินอาชีพก็อาจเป็นนักประเมินภายใน หรือภายนอกก็ได้เช่นกัน

10. ควรใช้มาตรฐานอะไรในการตัดสินการประเมิน มีผู้พยายามที่จะพัฒนามาตรฐานเพื่อการประเมิน โปรแกรมทางการศึกษา และสังคมศาสตร์กันมาก (Evaluation Research Society, 1980; Joint Committee, 1981; Stufflebeam et al., 1971; Fallmudge, 1977; U.S. General Accounting Office, 1978) ทั้งที่มีนักเขียนบางท่านวิจารณ์ว่าสิ่งที่เรียกกันว่ามาตรฐานนั้น ความจริงเป็นเพียงสิ่งที่ตกลงกันว่าจะยอมรับในกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวงการเดียวกันเท่านั้น ซึ่งเป็นการเร็วเกินไปที่จะสรุปว่าสิ่งที่ได้มานั้นเป็นมาตรฐาน (Cronbach et al., 1980; Stake, 1981)

Boruch และ Cordray (1980) ได้ทำการวิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานขึ้น โดยแบ่งเป็นหกด้านด้วยกัน แต่ในที่สุดก็พบว่า ยังมีการซ้ำซ้อนซึ่งกันและกันอยู่มาก มาตรฐานที่นับว่าเป็นที่ยอมรับมากที่สุด ได้แก่ มาตรฐานซึ่งพัฒนาและพิมพ์เผยแพร่โดย Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (Joint Committee, 1981) ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 17 ท่าน มี ดร.เดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Dr. Daniel Stufflebeam) เป็นประธาน กับตัวแทนองค์การทางการศึกษาอีก 12 ท่าน คณะกรรมการเสนอมาตรฐานไว้ 30 รายการด้วยกัน ซึ่งจัดแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้สี่กลุ่ม คือ มาตรฐานด้านคุณค่าการนำไปใช้ (utility standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) และมาตรฐาน

ด้านความละเอียด ครอบคลุมชัดเจน (accuracy standards) ตามลำดับ จะเห็นว่ามาตรฐานกลุ่มแรกนั้นจะช่วยให้แน่ใจได้ว่าการประเมินนั้น สอดคล้องต่อความต้องการที่จะนำผลการประเมินไปใช้ได้จริง มาตรฐานกลุ่มที่สองจะช่วยให้แน่ใจว่าการประเมินครั้งนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ไม่ใช่เรื่องเพื่อฝันที่ไม่อาจปฏิบัติในชีวิตจริงได้ มาตรฐานกลุ่มที่สามจะช่วยให้แน่ใจได้ว่างานประเมินครั้งนั้นมีความเหมาะสมทั้งด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา และมาตรฐานกลุ่มที่สี่ก็จะช่วยยืนยันว่า งานประเมินครั้งนั้นได้ให้สารสนเทศครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการจริง

เนื่องจากงานประเมินเป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะกรณี จึงยังไม่มีโมเดลสำเร็จรูปที่จะใช้ได้กับการประเมินทุกสภาพการณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้คำถามหลัก 10 ประการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการประเมินที่เสนอนี้ เป็นแนวทางหนึ่งที่นักประเมินอาจใช้เป็นหลักในการที่จะพัฒนาหาคำตอบ จากการศึกษาเอกสารหรือแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ระบบหรือโมเดลที่เหมาะสมกับสิ่งที่ประเมิน หรือวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละครั้ง

2. การพัฒนาระบบการประเมินตามแนวทางของการ์ดเนอร์ (Gardner)

ต่อไปนี้จะเป็นการนำเสนอแนวคิดการพัฒนาระบบการประเมิน ตามแนวทางของ Gardner (1977) ที่ได้เสนอแนวทางการประเมิน โดยยึดมโนทัศน์ของการประเมินไว้ 5 แนวทาง ดังต่อไปนี้

1. การประเมินเป็นการตัดสินใจของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นมโนทัศน์ที่รู้จักกันดี ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบสิ่งที่ประเมิน ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจะเกี่ยวข้องกับคุณภาพ ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล วิธีการประเมินแบบนี้ข้อสมมติเบื้องต้นที่ว่า การตัดสินใจที่ดีที่สุด คือ การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ถูกประเมิน คุณค่าหรือเกณฑ์ที่ใช้เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจอาจกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ได้ การตัดสินใจของผู้ทรงคุณวุฒิจะอยู่ที่ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล การออกแบบการประเมิน อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างนักประเมินและสิ่งที่ถูกประเมิน นักประเมินเป็นเหมือนนักปฏิบัติทางด้านสารสนเทศ และตัดสินใจบนข้อมูลที่ตรงประเด็น ผู้ทรงคุณวุฒิมีทักษะในด้านการสังเคราะห์ การตรวจสอบหาความจริง และมีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ประเมิน วิธีการประเมินของนักประเมินอาจใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ

2. การประเมินเป็นการวัดผล นิยามนี้ตรงกับความหมายที่รู้จักกันดีว่า การประเมินหมายถึง ผลการวัดผลหรือการปฏิบัติที่ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นมาวัด ซึ่งข้อมูลผลผลิตสามารถ

เปรียบเทียบกับชุดของมาตรฐาน ตัวอย่างของนิยามนี้ในการปฏิบัติ ได้แก่ การประยุกต์ใช้คะแนนของ SAT และ GRE ในการประเมินความถนัดทางวิชาการและการศึกษา วิเคราะห์การลงทุนทางการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดผล ได้แก่ ธอร์นไดค์ (Thomdike) และอีเบล (Ebel) ยอมรับว่าการประเมินเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวัด แต่เน้นที่วิธีการที่ทำให้ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลมีความเชื่อมั่น การสร้างหรือพัฒนาวิธีการประเมินทำตามข้อสมมติเบื้องต้นที่ว่า ปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ถูกประเมิน เป็นคุณลักษณะที่สามารถวัดได้และเครื่องมือที่ใช้สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้

ถึงแม้ว่าแบบทดสอบและเทคโนโลยีทางการวัดผลจะมีความซับซ้อนและยุ่งยาก การออกแบบประเมินในนิยามนี้ทำได้ดังนี้ คือ

1. กำหนดคุณลักษณะที่จะวัด
2. ออกแบบเครื่องมือที่เหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. เครื่องมือที่นำมาประยุกต์ใช้กับสิ่งที่ถูกประเมิน ต้องมีความเที่ยง
4. ผลของการวัดนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน

นักประเมินกลุ่มนี้ มีความจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการออกแบบและ/หรือการใช้เครื่องมือวัดผล รวมทั้งมีความเข้าใจในผลของการประเมินว่าควรวิเคราะห์ และตีความหมายว่าอย่างไร วิธีการวัดผลจะแปรผันตามลักษณะของสิ่งที่จะวัด

3. การประเมินความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติและวัตถุประสงค์ นิยามนี้ การประเมินเป็นกระบวนการระบุหรือกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือมาตรฐานการปฏิบัติ กำหนด หรือพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดผลการปฏิบัติ และนำข้อมูลจากการวัดผลการปฏิบัติงานไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือมาตรฐาน โดยพิจารณาที่ระดับความสอดคล้องหรือความไม่สอดคล้องที่เกิดขึ้น แบบจำลองการประเมินอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การตัดสินใจที่สำคัญที่สุดเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ถูกประเมินที่เป็นวัตถุประสงค์ และเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นสำหรับใช้ตัดสิน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของวัตถุประสงค์เหล่านั้น สคริเวน (Scriven) ได้ให้ข้อสังเกตว่า กระบวนการประเมินประเภทนี้สามารถนำเสนอได้ใน 2 บทบาท คือ บทบาทการประเมินความก้าวหน้า (formative role) เป็นการประเมินที่ใช้สำหรับปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน หรือโครงการ โดยให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้บริหาร และบทบาทการสรุป (summative role) เป็นการประเมินผลผลิตที่สมบูรณ์ ในกรณีของวิธีการประเมินเชิงระบบ จำเป็นต้องตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการที่จะดำเนินการต่อ ปรับปรุง ขยาย หรือสิ้นสุดโครงการ

การออกแบบประเมินบนพื้นฐานของความสอดคล้อง ระหว่างการปฏิบัติกับ วัตถุประสงค์ อาจนำมาประยุกต์ใช้อย่างง่าย ๆ กับเทคนิคการสอบก่อน และหลังการทดลอง อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการ โปรแกรม หรือสิ่งที่มี ประเมิน
2. อธิบายตัวแปรที่มีผลต่อการปฏิบัติ
3. กำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะใช้ในการตัดสินใจ
4. พัฒนาหรือกำหนดเครื่องมือ เทคนิค และกระบวนการที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
5. เก็บรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงาน
6. เปรียบเทียบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานกับมาตรฐานที่กำหนดไว้
7. สื่อสารผลการประเมินให้กับผู้เกี่ยวข้องที่เหมาะสม

นอกจากนี้ นักประเมินจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในวิธีการวัดผลที่สัมพันธ์กับ การปฏิบัติของสิ่งที่ถูกประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติ และการกำหนดลักษณะของรายงาน ที่มีความหมาย ทั้งสคริปเวิน (Scriven) และสเติก (Stake) กล่าวเพิ่มเติมว่านักประเมินควรสามารถ ตัดสินใจได้ สามารถให้ความเห็นที่เกี่ยวกับคุณค่าหรือประสิทธิผลของสิ่งที่ถูกประเมินและอธิบาย สารสนเทศที่เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจได้ วิธีการที่นำมาใช้ในการออกแบบประเมิน มีดังนี้คือ การตรวจสอบเอกสารที่อธิบายรายละเอียดของสิ่งที่ถูกประเมิน ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มระหว่างคณะ นักประเมินกับบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการนิยามตัวแปร วัตถุประสงค์และมาตรฐานการปฏิบัติ การวิเคราะห์กระบวนการและความสัมพันธ์ การกำหนดเครื่องมือวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการ ปฏิบัติ เก็บรวบรวมและจัดระบบข้อมูลการปฏิบัติ การวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติเปรียบเทียบกับ วัตถุประสงค์และมาตรฐาน วางกฎเกณฑ์การตัดสินใจ รายงาน และสื่อสารรายงานการประเมิน

โดยสรุปผลการประเมินทำให้ได้ชุดการตัดสินใจที่มีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน โปรแกรม กระบวนการ หรือสิ่งที่ถูกตีความเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลการปฏิบัติและวัตถุประสงค์ (มาตรฐานของการปฏิบัติ) การประเมินที่เพื่อประเมินความก้าวหน้าเป็นการตัดสินใจในลักษณะ การควบคุมการปฏิบัติงาน และการประเมินสรุปผลการประเมินจะเน้นที่ผลผลิต หรือผลสุดท้ายที่ เปรียบเทียบกับผลลัพธ์ที่เราตั้งใจจะให้เกิดขึ้น

4. การประเมินเพื่อการตัดสินใจ การประเมินเพื่อการตัดสินใจมีแบบจำลอง การประเมินที่สำคัญ 2 แบบ คือ แบบจำลอง CIPP (Context, Input, Process, Product) ที่พัฒนา โดย สตีฟเฟิลบีม และคณะ และแบบจำลองที่พัฒนาโดยศูนย์การศึกษาด้านการประเมินผลแห่ง มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (UCLA) แบบจำลองทั้งสองแบบมีคุณลักษณะเฉพาะ ดังนี้ แบบจำลอง CIPP ได้นิยามการประเมินว่าเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ขณะที่ UCLA นิยามการประเมิน ว่า เป็นกระบวนการที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกเพื่อนข่าวสารที่เหมาะสม การรวบรวมและวิเคราะห์ข่าวสารเพื่อรายงานข้อมูลสรุป เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำการตัดสินใจในการเลือกหนทางต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ ความสำคัญของแบบจำลอง CIPP เป็นกลไกในการให้ข้อมูลย้อนกลับที่จำเป็นมายังสถาบัน ซึ่งจะให้มีสารสนเทศที่จำเป็นต่อการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง ข้อสมมติเบื้องต้น 4 ประการของแบบจำลอง CIPP มีดังนี้ 1) การประเมินเป็นบริการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจที่ควรให้สารสนเทศที่จำเป็นต่อผู้ตัดสินใจ 2) การประเมินเป็นวงจรและกระบวนการที่มีความต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการประเมินโปรแกรมทั้งหมดอย่างเป็นระบบ 3) กระบวนการประเมินมี 3 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ การบรรยายสิ่งที่ต้องการประเมิน การได้มาซึ่งข้อมูลและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำหรับวิธีการประเมิน 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์ และการใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ในกระบวนการประเมิน เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำร่วมกันระหว่างนักประเมินและผู้ตัดสินใจ ขณะที่ขั้นตอนการได้มาซึ่งข้อมูลเป็นกิจกรรมทางด้านเทคนิคของนักประเมิน

มโนทัศน์เบื้องต้นของแบบจำลอง CIPP นั้น ประเภทของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องใช้สารสนเทศในการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย แบบจำลองนี้ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินที่ช่วยตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินขณะที่นำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติพร้อมกับปรับปรุงการดำเนินงาน
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน เพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุง ปรับขยาย หรือล้มเลิกโครงการ

วิธีการประเมินเป็นวิธีการออกแบบระบบสารสนเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการตัดสินใจทำโครงการ โปรแกรม และระบบการทำงาน การประเมินนี้มีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การวิเคราะห์สารสนเทศที่จำเป็น การวางแผนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ และการวางแผนจัดการนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจ ในการดำเนินการประเมินมีงาน และเทคนิคเฉพาะดังนี้ การวิเคราะห์ระบบ การสร้างแบบจำลองเส้นทางการตัดสินใจภายในองค์กร การกำหนดรายงานที่จำเป็น การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งข้อมูล การกำหนดแหล่งที่มาของสารสนเทศ การคัดเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสม การใช้สื่อและทรัพยากรบุคคลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับนำเสนอสารสนเทศต่อผู้ตัดสินใจได้อย่างทันเวลา และมีความสมบูรณ์ สรุปผลลัพธ์ของการประเมินประเภทนี้ เป็นการแลกเปลี่ยนสารสนเทศที่จำเป็นต่อการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องระหว่างนักประเมินและผู้บริหาร และความต่อเนื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทันเวลา และได้สารสนเทศที่ตรงประเด็นกับความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

5. การประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย สคริฟเวน (Scriven) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโดยไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมายมาใช้ โดยเชื่อว่าผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องสนใจจุดมุ่งหมายของโครงการ โปรแกรมที่วางไว้ แต่ด้วยวิธีการเสาะแสวงศึกษาและประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นทั้งหมด ก็สามารถจะศึกษาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้ วิธีการที่นำเสนอข้างต้น การประเมินขึ้นอยู่กับลักษณะของจุดมุ่งหมาย มาตรฐาน หรือสารสนเทศที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นก่อนการประเมิน เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา แต่การประเมินแบบไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมายนี้ ผู้ประเมินผลอาจค้นพบผลผลิตบางอย่างที่ไม่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย แต่สิ่งที่ค้นพบมีความสำคัญมากก็ได้ หากว่าผู้ประเมินผลเฉพาะจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สิ่งที่ค้นพบนี้อาจถูกมองข้ามความสำคัญได้

นอกจากนี้มโนทัศน์ของการประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย มีผู้ให้แนวคิดการประเมินในลักษณะนี้อีกท่านหนึ่ง คือ สเต็ก (Stake) นำเสนอการประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย (responsive evaluation) เป็นกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับสถาบัน โปรแกรมหรือโครงการ ด้วยการกำหนดประเด็น ส่วนประกอบที่สำคัญและอธิบายจุดอ่อนและจุดบกพร่องที่สัมพันธ์กับประเด็นเหล่านั้น ข้อความของวัตถุประสงค์อาจจะมีมีความสำคัญต่อประเด็นที่กำหนดหรือไม่ก็ได้ ลักษณะทั้งหมดของสิ่งที่ถูกประเมินจะได้รับการพิจารณาอย่างละเอียด ตั้งแต่เริ่มต้นในลักษณะที่สัมพันธ์กันจะไม่พิจารณาแยกเป็นส่วน ๆ

หลักการเบื้องต้นอีกประเภทหนึ่งของ การประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย คือ การประเมินจะต้องดูผลลัพธ์ที่มีคุณค่าทั้งหมด ไม่จำกัดด้วยจุดมุ่งหมายหรือมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม การประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย ไม่ใช่ในความหมายที่ว่า “เป็นการประเมินที่ไม่มีจุดมุ่งหมาย” การประเมินนี้จะเกี่ยวข้องกับการตัดสินคุณค่าอย่างมีคุณธรรมที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบมาตรฐาน และนักประเมินต้องมีพื้นฐานในการคัดเลือกสารสนเทศที่จำเป็นของ โครงการ หรือโปรแกรมออกจากสารสนเทศทั้งหมด มโนทัศน์การประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย จำเป็นต้องมีการออกแบบการประเมินให้สามารถเก็บรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ หรือการปฏิบัติที่ปรากฏขึ้นจริง นักประเมินควรมีอิสระในการเลือกมาตรฐาน สำหรับการเปรียบเทียบผลลัพธ์ในแนวกว้างที่มีความเป็นไปได้

Stake (quote in Worthen and Sander, 1973) ได้นำเสนอแนวทางการดำเนินการประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1. พูดยุคกับคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบเขตของโปรแกรม
3. ทบทวนกิจกรรมของโปรแกรม
4. ค้นหาจุดมุ่งหมายและสิ่งที่เกี่ยวข้อง
5. จับประเด็นและปัญหาที่ควรประเมิน
6. กำหนดข้อมูลที่จำเป็น (ตามประเด็นที่กำหนด)
7. คัดเลือกผู้สังเกต ข้อมูล และเครื่องมือที่เป็นระบบ
8. สังเกตประเด็นที่ศึกษา รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์
9. กำหนดหัวข้อ เตรียมพรรณนา และทำการศึกษารายกรณี
10. จับคู่ประเด็นที่ต้องการรายงานกับผู้เกี่ยวข้อง
11. เตรียมการและนำเสนอผลการประเมินและทำรายงานที่เป็นระบบ

ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของการประเมินผลไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย ควรที่จะเป็นการพรรณนาและตีความหมาย การปฏิบัติอย่างถูกต้องมีสัมพันธ์กับลักษณะที่สำคัญที่สุดของการปฏิบัติจริง ผลกระทบและผลสำเร็จของสถาบัน โปรแกรมและสิ่งที่ถูกประเมิน การตีความหมายผลลัพธ์ของการประเมิน นักประเมินควรจะสะท้อนกลับ กลับไปยังบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องที่อาจเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือบุคคลผู้วางว่าจ้างให้ประเมิน

3. การประเมินโดยเน้นทฤษฎี (Theory-based evaluation)

การประเมินโดยเน้นทฤษฎี เป็นวิธีวิทยาการประเมินที่มาจากพื้นฐานเชิงทฤษฎีของโครงการ หรือโปรแกรมการศึกษา ตามแนวทัศนะของนักออกแบบโปรแกรม นักจิตวิทยา และนักสังคมศาสตร์ (Husen, 1994) การประเมินโดยเน้นทฤษฎี เป็นความพยายามที่จะให้ได้แนวทางเลือกในการประเมินโปรแกรมการศึกษาที่จะทำให้การประเมินมีคุณค่าและประโยชน์ต่อการพัฒนาโปรแกรมศึกษามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การประเมินโดยเน้นทฤษฎี เป็นความพยายามที่จะแก้จุดอ่อนของการประเมินในด้านมีความจำกัดเรื่อง ทรัพยากรทั่วไป ทั้งในมิติเวลา มิติสถานที่ และมีติประชากรที่ศึกษา ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การประเมินโดยเน้นทฤษฎี เป็นการออกแบบการประเมินเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และอรรถประโยชน์ของโปรแกรม (Chen, 1990; Reynolds and Walbery, 1990) ซึ่งสอดคล้องกับ Husen (1994) ที่ว่า การประเมินโดยเน้นทฤษฎีเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจธรรมชาติของโปรแกรม และผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากโปรแกรมนั้น ๆ ทฤษฎีจะชี้แนะถึงวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบทฤษฎี ทฤษฎีจะชี้แนะกระบวนการปฏิบัติ และทำอะไรจึงจะได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ เช่นเดียวกับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2539) ได้สรุปว่า การประเมินโดยเน้นทฤษฎีจะช่วยให้สารสนเทศว่าเหตุปัจจัยมีผลต่อผลลัพธ์ได้อย่างไร การประเมินโดยมุ่งเน้นทฤษฎี จะสามารถให้คำอธิบายถึงเหตุ และผลของความสำเร็จ และความล้มเหลวของโปรแกรมที่มุ่งประเมินได้

รูปแบบการประเมินโดยเน้นทฤษฎี เป็นการมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ นับว่าเป็นการประเมินตามพหุทัศนะ โดยนำทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ร่วมกับวิธีการที่เหมาะสม เพื่อทดสอบทฤษฎีด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการวิจัยกับการประเมิน อันก่อให้เกิดอานิสงค์ในการพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินโดยเน้นทฤษฎีจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม (Program Theory) กับการประเมินโดยเน้นทฤษฎีจากการวิจัยในทางประเมิน (Research-based Theory in Evaluation)

การประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม

ทฤษฎีในที่นี้เช่น (Chen, 1990) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทฤษฎี หมายถึง เชื้อของข้อตกลงเบื้องต้น หลักการ และข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกัน เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อทำหน้าที่อธิบายหรือชี้แนะการปฏิบัติในทางสังคม ทฤษฎีโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีเชิงบรรยาย (Descriptive Theory) ที่มุ่งบรรยายและอธิบายปรากฏการณ์ในปัจจัยโดยมีนัยว่าใครควรจะทำอะไร อีกประเภทหนึ่งคือ ทฤษฎีเชิงรูปแบบ (Prescriptive Theory) ซึ่งบ่งบอกว่าควรจะทำอะไรหรือจะทำอย่างไรจึงจะได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าเดิม ทฤษฎีเชิงรูปแบบจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคุณค่า กล่าวคือ

ทฤษฎีประเภทนี้จะบอกว่า คนควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรภายใต้สภาพการณ์ในอุดมคติ ทฤษฎีเชิงรูปแบบในทฤษฎีโปรแกรม มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) เน้นการปฏิบัติ ควรทำอะไรบ้างจึงจะทำให้สถานการณ์ในปัจจุบันดีขึ้น 2) รูปแบบกลยุทธ์และการดำเนินการ จะสร้างกลยุทธ์ได้อย่างไร และจะทำอย่างไรจึงจะดำเนินการตามกลยุทธ์ที่คิดสรร และให้ได้ผลดีที่สุด และ 3) พิสัยของทางเลือกในการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลลัพธ์ เกณฑ์ที่เลือกย่อมแตกต่างกันตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม เกณฑ์ประเมินผลลัพธ์ที่กำหนดขึ้นจะเป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์ของโปรแกรมและจะมีผลต่อผลการประเมินและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น (Chen, 1990)

ทฤษฎีโปรแกรม (Program Theory) หมายถึง พินัยกรรมที่บ่งบอกว่าจะต้องทำอะไรบ้างจึงจะบรรลุตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ของโปรแกรม ผลกระทบอื่น ๆ ที่สำคัญน่าจะมีอะไรบ้าง และจะทำอย่างไรเป้าหมายที่พึงประสงค์และผลกระทบที่สำคัญจึงจะเกิดขึ้นจริง ในแผนภูมิที่

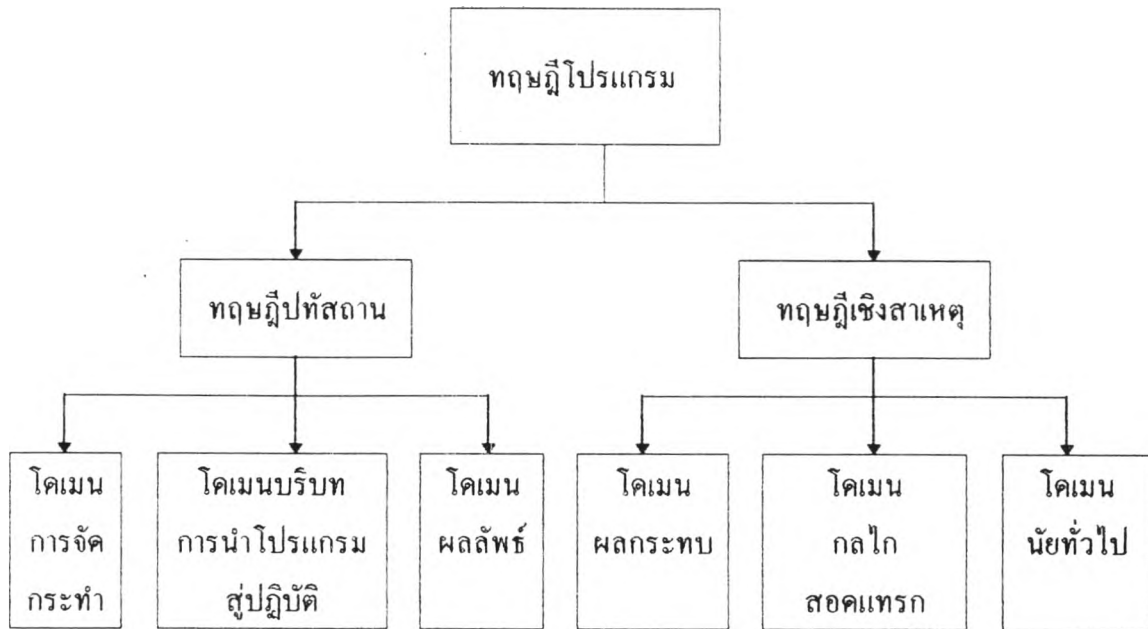
ทฤษฎีโปรแกรมแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎีย่อย คือ

ทฤษฎีย่อยที่ 1 คือ ทฤษฎีตามปกติสถาน (Normative Theory) ซึ่งบอกถึงโครงสร้างของโปรแกรมที่ควรจะเป็น ทฤษฎีตามปกติสถานประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 โดเมน คือ โดเมนการจกระทำในโปรแกรม (Treatment Domain) ซึ่งเกี่ยวข้องกรอบความคิด และรูปแบบของการจกระทำในโปรแกรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ โดเมนบริบทการนำโปรแกรมสู่ปฏิบัติ (Implementation Environment Domain) และโดเมนผลลัพธ์ (Outcome Domain) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจให้เกิดขึ้น ทฤษฎีตามปกติสถานเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทฤษฎีเชิงรูปแบบ (Prescriptive Theory)

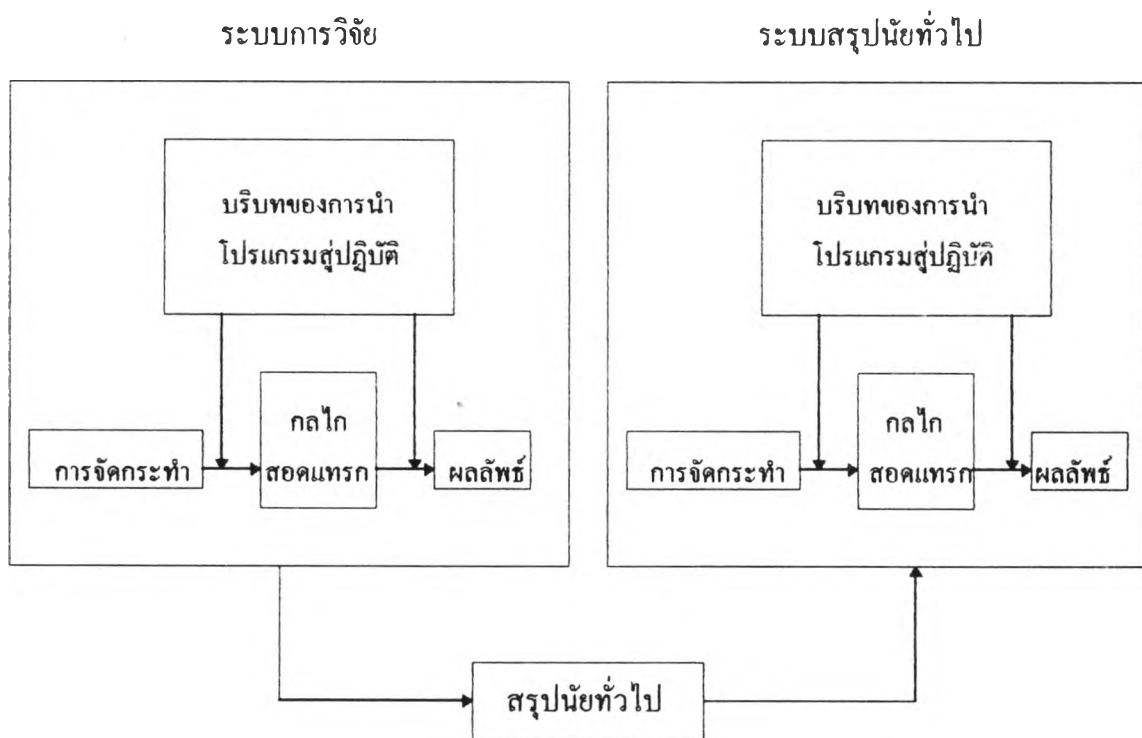
ทฤษฎีย่อยที่ 2 คือ ทฤษฎีเชิงสาเหตุ (Causative Theory) ซึ่งอธิบายกลไกเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงระหว่างการจกระทำในโปรแกรม ผลลัพธ์ และกระบวนการนำแผนสู่ปฏิบัติ ทฤษฎีย่อยนี้จะเกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีเชิงบรรยาย ทฤษฎีเชิงสาเหตุ ประกอบด้วยโดเมนต่าง ๆ 3 โดเมนคือ โดเมนผลกระทบ (Impact Domain) ซึ่งจะบ่งบอกถึงว่า การจกระทำในโปรแกรมมีผลต่อผลลัพธ์อย่างไร โดเมนกลไกสอดแทรก (Intervening Mechanism Domain) ซึ่งจะบ่งบอกถึงกระบวนการเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงระหว่างการจกระทำในโปรแกรม กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโปรแกรม และ โดเมนสรุปนัยทั่วไป (Generalization Domain) ทำอย่างไรจึงจะนำผลประเมินไปใช้บริบทและกลุ่มเป้าหมายในอนาคตได้

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างโดเมนต่าง ๆ ในทฤษฎีโปรแกรม แสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของทฤษฎีโปรแกรม

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างโดเมนในทฤษฎีโปรแกรม (Chen, 1990)

ทฤษฎีโดเมน

การประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม มีทฤษฎีย่อย 6 ทฤษฎีย่อย คือ

1. ทฤษฎีการจัดกระทำ (Treatment Theory) ระบุธรรมชาติการจัดกระทำในโปรแกรมว่ามีอะไรบ้าง
2. ทฤษฎีบริบทการนำโปรแกรมสู่การปฏิบัติ (Implementation Environment theory) ระบุธรรมชาติของบริบทที่จะนำโปรแกรมไปสู่ปฏิบัติ
3. ทฤษฎีผลลัพธ์ (Outcome Theory) ระบุธรรมชาติของผลลัพธ์ของโปรแกรมว่าควรมีอะไรบ้าง

ทฤษฎีที่ 1 ถึง 3 เรียกว่า ทฤษฎีปทัสถานทั่วไป

4. ทฤษฎีผลกระทบ (Impact Theory) ระบุผลเชิงสาเหตุระหว่างการจัดกระทำกับผลลัพธ์
  5. ทฤษฎีกลไกสอดแทรก (Intervening Mechanism Theory) ระบุกระบวนการแทรกแซงที่ดำเนินการในโปรแกรม
  6. ทฤษฎีสรุพนัยทั่วไป (Generalization Theory) ระบุความเป็นนัยทั่วไปของผลการประเมินตามความต้องการและความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโปรแกรม
- ทฤษฎีที่ 4 ถึง 6 เป็นทฤษฎีเชิงสาเหตุโดยทั่วไป

การประเมินโดยเน้นทฤษฎี เป็นการนำทฤษฎีโปรแกรมบูรณาการกับกระบวนการประเมิน Chen (1990) เสนอแนะว่า ในกรณีนี้สามารถแบ่งการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรมหรือเป็นการประเมินตามแนวทัศนะเชิงทฤษฎีจุลภาค หรือการประเมินตามแรงขับของทฤษฎี (theory-driven evaluation) ออกเป็น 2 แบบ คือ

1. แบบพื้นฐานของการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบตามทฤษฎีโดเมน แสดงในแผนภูมิที่
  - 1.1 รูปแบบการประเมินการจัดกระทำตามปทัสถาน (NTE : Normative Treatment Evaluation) การประเมินตามรูปแบบ NTE เน้นที่การระบุโครงสร้างตามมาตรฐานการปฏิบัติของการจัดกระทำ ในโปรแกรมการตรวจสอบการจัดกระทำจริงในสนาม และการประเมินความสอดคล้องเชิงประจักษ์ระหว่างการจัดกระทำตามมาตรฐาน กับการจัดกระทำที่เกิดขึ้นจริง
  - 1.2 รูปแบบการประเมินบริบทการนำโปรแกรมสู่ปฏิบัติ (NIEE : Normative Implementation Environment Evaluation) การประเมินตามรูปแบบ NIEE เน้นที่การระบุบริบท

แวดล้อม การนำโปรแกรมสู่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติ การตรวจสอบบริบทแวดล้อมการนำโปรแกรมปฏิบัติจริงในสนาม และการประเมินความสอดคล้องเชิงประจักษ์ ระหว่างบริบทแวดล้อมการนำโปรแกรมสู่ปฏิบัติในเชิงทฤษฎี กับบริบทแวดล้อมของการปฏิบัติจริง

1.3 รูปแบบการประเมินผลลัพธ์ตามปทัสสถาน (NOE : Normative Outcome Evaluation) การประเมินตามรูปแบบ NOE เกี่ยวข้องกับการระบุ หรือการทำความเข้าใจอย่างเป็นระบบของเป้าหมายของโปรแกรมหรือผลลัพธ์ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการวางแผน และการจัดการที่เหมาะสม การประเมินตามรูปแบบ NOE มีประโยชน์อย่างยิ่งในกรณีที่มีส่วนได้ส่วนเสียของโปรแกรมยังไม่ชัดเจนถึงเป้าหมายเฉพาะของโปรแกรม หรือเกิดความขัดแย้งของเป้าหมายเฉพาะต่าง ๆ ที่ยากจะตกลงกันได้

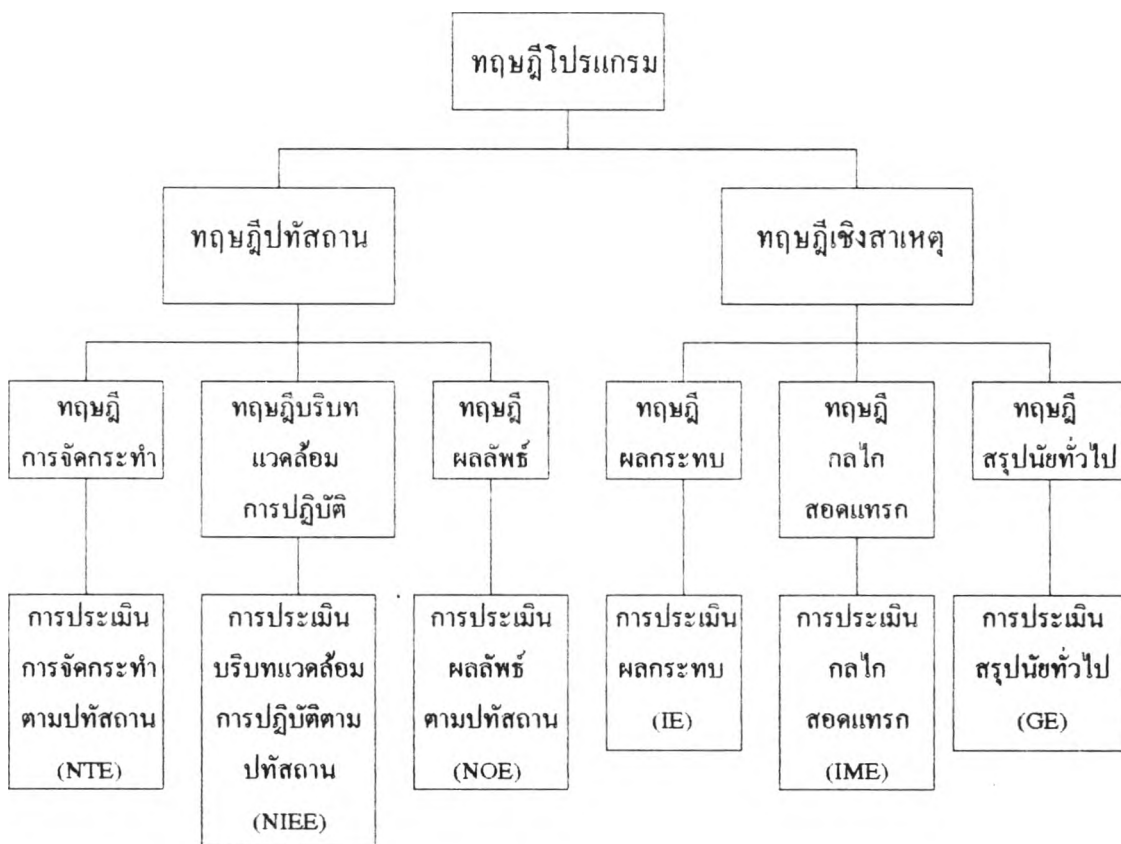
1.4 รูปแบบการประเมินผลกระทบ (IE : Impact Evaluation) รูปแบบของการประเมินผลกระทบ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบของการจัดกระทำในโปรแกรม ต่อผลลัพธ์ของโปรแกรม การประเมินผลกระทบแตกต่างจากการประเมินสรุปผล (summative evaluation) ในประเด็นที่ว่า การประเมินผลกระทบเน้นการใช้ฐานข้อมูลในแนวกว้างเพื่อประเมินผลกระทบของโปรแกรม และการประเมินผลกระทบเน้นถึงความจำเป็นที่ต้องไวต่อผลลัพธ์ของโปรแกรม ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ในการประเมินในลักษณะเช่นนี้ ผู้ประเมินจะต้องทำให้เป้าหมายเชิงนโยบายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ให้กระจ่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้มีการเสนอผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ คุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของการประเมินผลกระทบดังกล่าว สามารถใช้แนวคิดพื้นฐานในการประเมินผลกระทบของโปรแกรมได้

1.5 รูปแบบการประเมินกลไกสอดแทรก (IME : Intervening Mechanism Evaluation) การประเมินตามรูปแบบ IME เป็นความพยายามที่จะขยายขอบข่ายของการประเมิน โดยให้ครอบคลุมถึงกระบวนการสอดแทรกในการจัดการโปรแกรม การประเมินกลไกสอดแทรก จะได้สารสนเทศเกี่ยวกับกระบวนการเชิงสาเหตุระหว่างการจัดกระทำ (treatment) กับผลลัพธ์ ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการเชิงสาเหตุที่ค้นพบจากการประเมินกลไกสอดแทรก จะทำให้เข้าใจถึงศักยภาพของโปรแกรม และปัญหาที่อาจจะเกิดในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโปรแกรมในอนาคต

1.6 รูปแบบการประเมินสรุปนัยทั่วไป (GE : Generalization Evaluation) การประเมินในรูปแบบนี้มุ่งพยายามบูรณาการประเด็นเรื่องสรุปนัยทั่วไปของผลประเมิน กับกระบวนการประเมิน กล่าวคือ เป็นการมุ่งหาวิถีจะทำให้ผลการประเมินสามารถสรุปพาดพิง มีนัยทั่วไปได้ในสถานการณ์อื่น ซึ่งเป็นที่สนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโปรแกรม ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดของการประเมินคือ การชี้ประเด็นสำคัญของการประยุกต์ใช้ผลประเมินและการสรุปนัยทั่วไป

ของผลประเมิน ในการออกแบบการประเมินเพื่อสรุปนัยทั่วไปได้ นักประเมินควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ เช่น โครงสร้างและกระบวนการจัดการขององค์การที่จะดำเนินการโปรแกรมหรือโครงการที่กำลังประเมิน ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการจัดกระทำใน โปรแกรมและการปรับเปลี่ยน หรือการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมของการนำโปรแกรมสู่ปฏิบัติ

แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีรูปแบบการประเมินพื้นฐาน (Chen, 1990)

2. แบบประกอบแต่ง (Composite Types) ของการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ซึ่งเกิดจากการรวมกันของรูปแบบพื้นฐาน เช่น รูปแบบการประเมินผลกระทบ และการจรรกระทำตามปทัสถาน ซึ่งเกิดจากการรวมกันของรูปแบบการประเมินผลกระทบ กับรูปแบบการประเมินการจรรกระทำตามปทัสถาน ในรูปแบบการประเมินที่มุ่งชี้ประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญในการจรรกระทำอันมีผลต่อผลลัพธ์ของโปรแกรม อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจคือ รูปแบบการประเมินผลกระทบ กับการประเมินบริบทแวดล้อมของการดำเนินการตามปทัสถาน สาเหตุประการหนึ่งของโปรแกรมที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ การวางแผน และการปฏิบัติตามแผนไม่

สยดคล้อยกัน ดังนั้น การรวบรวมบริบทแวดล้อมของการดำเนินงานกับการประเมินผลกระทบ จึงทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทแวดล้อมที่จะทำให้เพิ่มประสิทธิผลของโปรแกรม เป็นต้น

โดยสรุป การประเมินโดยเน้นทฤษฎีตามแรงขับเคลื่อนของการประเมิน เป็นการนำทฤษฎีโปรแกรมบูรณาการกับกระบวนการประเมิน เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และอรรถประโยชน์ของโปรแกรม ซึ่งเป็นการแก้จุดอ่อนของการประเมินในด้านความจำกัด การสรุปนัยทั่วไปของผลการประเมิน ทั้งมิติเวลา มิติสถานที่ และมิติประชากรที่ศึกษา พร้อมทั้งยังช่วยให้ได้สารสนเทศว่ามีเหตุปัจจัยต่อผลลัพธ์ และอธิบายถึงเหตุและผลของความสำเร็ และล้มเหลวของโปรแกรมที่มุ่งประเมิน ซึ่งถือว่าการประเมินโดยเน้นทฤษฎีเป็นวิธีวิทยาการประเมินที่ให้สารสนเทศที่มีคุณค่าในแง่ของอรรถประโยชน์อย่างแท้จริง

ข. แนวคิดการประเมินนโยบาย แผน และโครงการ

การประเมิน (evaluation) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนโยบาย การวางแผน และการกำหนดโครงการ ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เพราะการประเมินผลจะเป็นตัววัดและบอกให้ผู้กำหนดนโยบาย ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติโครงการ/กิจกรรมตามแผน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้รู้ว่านโยบาย แผน หรือโครงการ/กิจกรรมที่ได้กำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัตินั้น เมื่อกระทำเสร็จแล้ว ได้ผลลัพธ์เป็นอย่างไร เป็นไปตามที่คาดหมายและมุ่งหวังไว้มากน้อยเพียงไร และสามารถนำสารสนเทศจากการประเมินมาใช้พิจารณาตัดสินใจในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือยุติเกี่ยวกับนโยบาย การวางแผน โครงการ/กิจกรรมในโอกาสต่อไป

ด้วยเหตุที่นโยบาย แผน และโครงการ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงมีผู้นิยมรวมการประเมินนโยบาย แผน และโครงการไว้ด้วยกัน ด้วยเห็นว่านโยบายนั้นครอบคลุมถึงแผนงาน และโครงการด้วย (จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, 2535) ดังนั้น ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการประเมินนโยบาย แผน และโครงการเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังการนำเสนอต่อไปนี้

1. ความหมายของการประเมินนโยบาย แผน และโครงการ

Anderson (1975) ได้ให้ความหมายของการประเมินนโยบายไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการ การเปรียบเทียบผลของการแปลงนโยบายสู่ภาคปฏิบัติ กับสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของ

กระบวนการนโยบาย และผู้ประเมินต้องรู้ใน 3 ประเด็น คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายคืออะไร การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายกำหนดไว้อย่างไร และผลที่เกิดจากการดำเนินการทั้งหมดมีอะไรบ้าง สำหรับ Jones (1970) กล่าวว่า การประเมินนโยบายเป็นการกระทำที่มีระบบต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงผลของนโยบายในลักษณะเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในลักษณะผลกระทบของการดำเนินการตามนโยบายที่มีต่อปัญหาของสังคมที่เป็นเป้าหมาย ส่วน Robbin (1976) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินแผนและโครงการเป็นกระบวนการของการดูแลติดตาม เพื่อที่จะรู้ว่าองค์การหรือหน่วยงานที่ได้รับและใช้ทรัพยากรเพื่อดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด ทางด้าน ยาวดี วิบูลย์ศรี (2536) การประเมินเป็นกระบวนการหรือการตัดสินคุณค่าของโครงการ และเตรียมข้อเสนอแนะที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติโครงการ หรือเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินโครงการต่อเนื้อที่ดีขึ้น

สำหรับ นิสา ชูโต (2531) ได้สรุปว่า การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทางวิธีการปรับปรุง วิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการ และหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524) ได้สรุปว่า การประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อีกนัยหนึ่งการประเมินเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศสำหรับตัดสินคุณค่าของโปรแกรมการศึกษา ผลผลิตกระบวนการ จุดมุ่งหมายของโครงการหรือโปรแกรม หรือทางเลือกต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยมีจุดเน้นที่การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้สารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ สะเพียรชัย (2535) ได้กล่าวถึงการประเมินผลองค์การหรือการประเมินแผน หรือการประเมินผลโครงการว่ามีทิศทางเดียวกัน เป็นการประเมินเมื่อทำโครงการหรือแผนงานไปตัดสินเพื่อปฏิบัติ คือ นำแผนไปปฏิบัติแล้วดูว่าผลที่ได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ตามระบบการวางแผน แล้วมีหน่วยปฏิบัติ คือ กรม กองเพื่อปฏิบัติ ผู้ประเมินต้องติดตามประเมินผลว่า ตรงตามเป้าหมาย นโยบาย วงเงิน กำลังคน อย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะแก้ไขได้อย่างไร แล้วรายงานเพื่อปรับปรุงแผน ขณะที่ ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2530) ได้กล่าวถึงการวิจัยประเมินผล สรุปได้ว่า เป็นการประเมินกระบวนการมุ่งตอบคำถามว่า ทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัตถุได้ถูกนำไปใช้ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด นโยบาย/แผน/โครงการ สามารถดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ การที่นโยบาย/แผน/โครงการ สามารถหรือไม่สามารถดำเนินงานไปตามแผนนั้นเพราะเหตุใด และปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินตามแผนมีอะไรบ้าง และมีความรุนแรงเพียงใด

จากความหมายของการประเมินนโยบาย แผน และโครงการ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามความสัมพันธ์ของนโยบาย แผน และโครงการ สามารถสรุปได้ว่า การประเมินนโยบาย แผน และโครงการ เป็นกระบวนการแสวงหาสารสนเทศอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการนำนโยบาย แผน และโครงการไปปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์และแนวทางการปรับปรุงนโยบาย แผน และโครงการให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินนโยบาย แผน และโครงการ

แนวความคิดในปัจจุบันยอมรับว่า การประเมินย่อมนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาในทุกด้าน ซึ่งเป็นแนวความคิดที่เข้ามาทดแทนความเข้าใจผิดเดิมที่ว่า การประเมินเป็นการจับผิด ทำให้การประเมินได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการบริหารโครงการ ซึ่งการประเมินผลเป็นระบบย่อยของการวางแผนและการบริหารงาน ผลจากการประเมินจะทำให้ผู้บริหารทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการ หรือหน่วยงาน เพื่อดำเนินการแก้ไขได้ทันที่ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2537) การประเมินต้องมุ่งเพื่อปรับปรุงแก้ไขนโยบาย/แผนงาน/โครงการให้ตอบสนองสาธารณะชน (ปรัชชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2530) การประเมินผลนี้ทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจในกรณีต่าง ๆ ดังนี้ (Weiss, 1973)

1. เพื่อตัดสินใจว่าจะยุติหรือนำแผนนั้นไปดำเนินการต่อไป
2. เพื่อให้มีแผนเช่นเดียวกันนี้เพิ่มมากขึ้น หรือให้มีการขยายผลต่อไปอย่างกว้างขวาง
3. เพื่อเพิ่มหรือลดกลยุทธ์ (มาตรการ) และเทคนิคต่าง ๆ ในแผนหรือโครงการ
4. เพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางและวิธีการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าและเหมาะสมยิ่งขึ้น
5. เพื่อพิจารณาตัดสินใจในการคัดเลือกแผน หรือโครงการที่ดีมีประสิทธิภาพมากกว่าไว้ และตัดแผนหรือโครงการที่มีประโยชน์และคุ่มค่าน้อยออกไป
6. เพื่อเป็นการตรวจสอบหรือพิสูจน์ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านแผนและโครงการว่าควรยอมรับหรือปฏิเสธ เพราะใช้ได้ผลหรือไม่ แล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ อนันต์ เกตุวงศ์ (2534) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินที่บริสุทธิ์ จะเน้นแตกต่างกันไปตามระดับและความเกี่ยวข้องต่อแผนและโครงการ ดังนี้

1. ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งระดับสูงที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ย่อมต้องการตัวเลขและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้พิจารณาว่าควรยุติแผนหรือดำเนินการต่อไป ถ้าจะดำเนินการต่อไปควรจะมีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด ควรมีการแก้ไขปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติและเทคนิคอะไรบ้าง ควรเพิ่มงบประมาณหรือไม่ ข้อมูลสำคัญจะเน้นหนักไปในเรื่องประสิทธิผลของแผน

2. ระดับผู้อำนวยการ ผู้จัดการ โครงการ หรือผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับแผน จะต้องการ ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผล กลยุทธ์ และส่วนประกอบของแผน ว่าส่วนใดใช้ได้ผลดี ส่วนใดมี ปัญหา ควรปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง

3. ผู้ร่วมงานระดับปฏิบัติการต้องการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำวัน เช่น เทคนิคและวิธีการทำงาน สภาพการทำงานและความพอใจของผู้ร่วมงาน รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องของการปฏิบัติงาน

4. ผู้ให้เงินหรือทุนในการประเมินอาจจะมีจุดมุ่งหมายแตกต่างไปจากการ ประเมินผลของโครงการโดยเฉพาะ

5. ประชาชนผู้เสียหาย ผู้รับบริการ และผู้บริโภคนั้นมีความต้องการจะรู้ว่าเงินของเขาถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด คำนวณกับสิ่งที่เขาบริโภคหรือไม่ ผลงานของแผนมีมาก น้อยเพียงใด และมีปัญหาอะไรบ้าง

ส่วน Anderson และ Ball (1978) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจก่อนจะเริ่มจัดทำโครงการ
2. เพื่อช่วยสำหรับการตัดสินใจว่า ควรจะขยายดำเนินการต่อ หรือรับรองยุติโครงการ
3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการในแง่มุมใด หรือจุดใดจุดหนึ่ง
4. เพื่อเป็นประจักษ์พยานและเป็นเครื่องช่วยในการหาการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการทางด้านสาธารณชน การเมือง การเงิน และด้านวิชาชีพ
5. ในทางตรงกันข้าม ก็อาจจะเป็นเครื่องมือช่วยทำให้ถูกโจมตีในเรื่องดังกล่าวได้เช่นกัน
6. เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และความรู้พื้นฐานในขบวนการพัฒนาสังคม

สำหรับ อัมพล ทิมามสาร (ม.ป.ป.) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาว่าวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้เดิม ยังคงเป็นเป้าหมายที่แท้จริงในปัจจุบันหรือไม่เพียงใด และยังคงเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมเพียงใด
2. เพื่อค้นพบการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
3. เพื่อพิจารณาเหตุผลของความสำเร็จและความล้มเหลวของการปฏิบัติ

4. เพื่อแสดงหลักการและของแผนงานที่สำเร็จผล
5. เพื่ออำนวยความสะดวกการบริหารงานโดยการใช้เทคนิคสำหรับเพิ่มประสิทธิผล
6. เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นในระยะต่อไป
7. เพื่อให้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารสำหรับปฏิบัติในระยะต่อไป

ซึ่งวัตถุประสงค์ของการประเมินทั้ง 7 ข้อนั้น อ่ำพล ทิมามสาร ได้สรุปว่า การประเมินผลโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงโครงการ และเพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และ ปรัชญ์ เปี่ยมสมบูรณ์ (2530) ได้สรุปว่าการประเมินผลนโยบาย/แผน/โครงการสามารถช่วยให้นักบริหารและนักปฏิบัติหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่ซ้ำซากจำเจ โดยเปิดโอกาสให้นักบริหารและนักปฏิบัติได้แสวงหากลยุทธใหม่ ๆ ในอนาคต และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2536) ได้สรุปว่าวัตถุประสงค์ของการวิจัยประเมินผล คือ การวัดผลของโครงการโดยเปรียบเทียบผลที่เกิดจากโครงการ กับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและการปรับปรุงโครงการในอนาคต

นอกจากนี้ Torabi (1995) ได้สรุปเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรมที่น่าสนใจเป็นคำถามเพื่อจะให้ตอบในการประเมินที่จะตัดสินใจว่า โปรแกรมที่ดำเนินการนั้นบรรลุผลหรือไม่ โดยตอบคำถามจากตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. โปรแกรมที่ดำเนินไปแล้วนั้นมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ?
2. โปรแกรมที่ดำเนินไปนั้นมีความแตกต่างกันหรือไม่ ?
3. ผลที่ได้จากโปรแกรมนั้น ๆ มีความคุ้มค่าเพียงพอกับทรัพยากรที่ใช้ไปหรือไม่ ?
4. โปรแกรมที่ดำเนินการไปนั้นให้ผลอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดหวังไว้ในวัตถุประสงค์หรือไม่ ?
5. อะไรคือจุดอ่อนของโปรแกรม ?
6. ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาโปรแกรมให้ดีขึ้น ?
7. อะไรคือสิ่งที่ควรที่จะขจัดออกไปจากโปรแกรม ?
8. โปรแกรมนั้น ๆ มีความทันสมัยหรือไม่ ?
9. โปรแกรมเหล่านั้นตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชนหรือไม่ ?
10. โปรแกรมนั้น ๆ ได้มีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ?

จากวัตถุประสงค์ของการประเมินดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินนโยบาย แผนและโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ค. เกณฑ์ และแนวทางการกำหนดเกณฑ์

ในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินนโยบาย ประเมินแผน หรือประเมินโครงการอะไรก็ตาม จำเป็นจะต้องมีสิ่งสำหรับเปรียบเทียบ ซึ่งเรียกว่า “เกณฑ์” เกณฑ์ หรือสิ่งที่เราใช้ตัดสินคุณภาพของผลลัพธ์ หรือส่วนประกอบการ (performance) ซึ่งอาจแสดงออกในรูปพฤติกรรมที่เรายอมรับ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2524) การเลือกเกณฑ์เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินนับเป็นงานที่ยากที่สุดของการประเมิน (Nevo, 1983) การหาเกณฑ์เครื่องบ่งชี้และกฎเกณฑ์ของการให้บริการที่ตายตัวของโครงการนั้นยุ่งยาก เพราะขึ้นอยู่กับตัวแปร ทั้งระบบมนุษย์และสิ่งแวดล้อมนานาประการ แต่ก็เป็นเรื่องท้าทายนักประเมิน และมีใช้เรื่องสุดวิสัย (นิตา ชูโต, 2531) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลโครงการโดยทั่วไปจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาว่าจะประเมินด้านใดบ้าง จึงจะทำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (อำพล ทิมามสาร, ม.ป.ป.)

ดังนั้น เพื่อให้ได้เกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพในการประเมิน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการกำหนดเกณฑ์สำหรับประเมินในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และมาตรฐาน
  2. แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์
  3. โมเดลการกำหนดเกณฑ์ และลักษณะของเกณฑ์ที่ดี
  4. แนวการกำหนดเกณฑ์โดยใช้เทคนิคเดลฟาย
1. ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ (indicator) เกณฑ์ (criteria) และมาตรฐาน (standard)

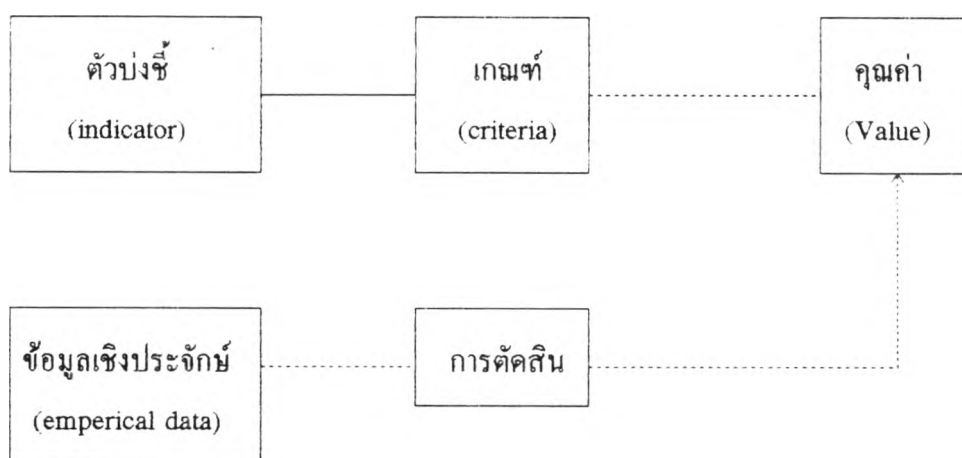
ในการเปรียบเทียบในระบบการประเมิน จะพบความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของคำว่า ตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และมาตรฐาน ซึ่ง ศิริชัย กาญจนวาลย์ (2537) ได้ให้นิยามไว้ดังนี้

ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวประกอบ ตัวแปร หรือค่าที่สังเกตได้ ซึ่งใช้บ่งบอกสถานภาพ หรือสะท้อนลักษณะการดำเนินงาน หรือผลการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น ตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาจเป็น GPA ของนักเรียน เป็นต้น

เกณฑ์ หมายถึง ระดับหรือมาตรฐานที่ถือว่าเป็นความสำเร็จของการดำเนินงาน หรือผลการดำเนินงาน เกณฑ์เป็นตัวตัดสินคุณภาพของกระบวนการปฏิบัติ หรือผลการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น เกณฑ์ผลสำเร็จของการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น นักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 90 สอบได้ GPA เกิน 2.50 และสำเร็จการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

มาตรฐาน หมายถึง ระดับการปฏิบัติ หรือผลการปฏิบัติที่แสดงถึงความสำเร็จอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป เช่น มาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานของการสอบใบขับขี่รถยนต์ เป็นต้น

แผนภูมิที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และคุณค่า

ที่มา : ศิริชัย กาญจนวาสี. ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน. ม.ป.ป.

2. แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์

นักประเมินแต่ละคนมีวิธีการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการตัดสินคุณค่าของสิ่งที ประเมินต่างกัน เช่น Tyler (quoted in Nevo, 1983) ยึดวัตถุประสงค์ ซึ่งจะกำหนดเป็น วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน การประเมินก็จะดูว่าสิ่งที่ถูกประเมินบรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ Provus (1971) ใช้วิธีกำหนดเกณฑ์โดยคณะบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่จะ

เป็นการร่วมมือกันระหว่างคณะผู้ดำเนินโครงการกับคณะผู้ประเมิน นอกจากนี้อาจมีที่ปรึกษา เช่น ที่ปรึกษาด้านเนื้อหาของโครงการ หรือที่ปรึกษาด้านการวิจัย เป็นต้น การกำหนดเกณฑ์ตามแนวของโพรวัดจะดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการประเมิน โดยมีการประชุมหามาตรฐาน หรือเกณฑ์ของแบบแผน (Design Criteria) ซึ่งจะครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของโปรแกรมใด ๆ คือ ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) เกณฑ์ของแบบแผนโปรแกรม (Design Criteria) มีแนวกำหนดเกณฑ์ดังนี้

1. ปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่

1.1 เกณฑ์ตัวแปรปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับนักศึกษา และคณะทำงาน เป็นต้น

1.2 เกณฑ์สิ่งจำเป็นต่อการดำเนินโครงการ ซึ่งมีคงที่ตลอดโครงการ เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับนักศึกษา ความเหมาะสมของคณะทำงาน การสนับสนุนด้านการบริหาร สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

2. การปฏิบัติ เกณฑ์สำหรับตัวแปรด้านการปฏิบัติ เช่น กระบวนการสอน กระบวนการบริหาร เป็นต้น

3. ผลผลิต เกณฑ์การบรรลุเป้าหมายของโครงการ เช่น เกณฑ์ผลผลิตเกี่ยวกับนักศึกษา และผลงานของคณะทำงาน เป็นต้น

อำพล ทิมามสาร (ม.ป.ป.) ได้เสนอเกณฑ์การประเมินที่นิยมใช้กันทั่วไป 9 ประการ ได้แก่

1. เกณฑ์ความสัมฤทธิ์ในเป้าหมายของโครงการ (Target Achievement) เป็นเกณฑ์ที่ใช้วัดผลผลิตที่ได้รับว่าสำเร็จผลตามจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด

2. เกณฑ์พิจารณาด้านเศรษฐกิจ (Economic Justification) เป็นการพิจารณาว่าโครงการนั้นมีส่วนเสริมให้เศรษฐกิจของสังคม ชุมชน หรือประเทศดีขึ้นหรือไม่ เพียงใด

3. เกณฑ์พิจารณาด้านสังคม (Social Objectives) คือการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และเป็นโครงการที่ไปขัดต่อความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม และทัศนคติของประชาชนหรือไม่เพียงใด

4. เกณฑ์การพิจารณาทางการเมือง (Political Criterion) คือ การพิจารณาผลกระทบทางการเมืองที่มีต่อโครงการ และผลกระทบของโครงการที่มีต่อการเมือง

5. การวิเคราะห์ด้านการเงิน (Financial Analysis) เพื่อดูความคุ้มค่าประโยชน์ต่อต้นทุน หรือประสิทธิภาพการใช้จ่าย โดยวิเคราะห์ในประเด็น แหล่งเงิน ผลประโยชน์ของโครงการกับต้นทุนที่จ่ายไป และการใช้เงินให้ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

6. เกณฑ์การพิจารณาด้านเทคนิค (Technical Soundness) ประเมินดูเทคนิคการดำเนินงานว่าถูกต้องหรือไม่ ผลงานที่ออกมามีลักษณะตรงตามที่กำหนดหรือไม่

7. เกณฑ์พิจารณาด้านการบริหาร (Managerial Capability) เป็นการพิจารณาว่าโครงการนั้นได้มีระบบการบริหารที่เกื้อกูล หรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของโครงการพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การวางแผน การร่วมมือประสานงาน การส่งกำลังบำรุง การงบประมาณ การควบคุมติดตามผล ประสิทธิภาพและการประหยัด การบริหารบุคคล และการจัดองค์การ ฯลฯ

8. เกณฑ์พิจารณาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Study) ศึกษาดูงานโครงการมีผลต่อสภาพแวดล้อมและชุมชนเพียงใด

9. เกณฑ์พิจารณาด้านทรัพยากร (Resources) เพื่อดูปริมาณและชนิดของทรัพยากรที่ใช้ให้สอดคล้องกับปริมาณงานของโครงการ เพื่อให้เป็นไปโดยประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2535) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินผลที่ได้รับความนิยมประยุกต์ใช้ในการประเมินนโยบาย/แผน/โครงการสาธารณะ ประกอบด้วยเกณฑ์ 5 เกณฑ์ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ก. กลุ่มเกณฑ์เชิงปริมาณ ได้แก่

1. ด้านประสิทธิผล (effectiveness) หมายถึงว่า ได้ผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด

2. ด้านประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึงว่า อัตราส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์กับสิ่งออกของโครงการโดยมุ่งผลลัพธ์ต่อหน่วยลงทุน บรรลุผลในแง่ประหยัดงบประมาณ เวลา บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์

3. ความเพียงพอ (adequacy) เป็นการเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างผลลัพธ์ของโดยตรงกับความต้องการของประชาชนหรือสังคม

ข. กลุ่มเกณฑ์เชิงคุณภาพ

4. ความเสมอภาค (equality) พิจารณาในแง่โอกาสความเท่าเทียมกันที่ประชาชนพึงได้รับ

5. ความเป็นธรรม (justice) มี 2 หลัก คือ

5.1 มุ่งให้ความเป็นธรรมกับประชาชนส่วนใหญ่

5.2 มุ่งสนองผู้เสียเปรียบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นอันดับแรก

จากแนวกำหนดเกณฑ์ข้างต้นจะเห็นว่า การกำหนดเกณฑ์จะต้องพิจารณาของตัวแปรทั้งหลาย ทั้งในส่วนของปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลผลิตด้วยกระบวนการที่สัมพันธ์กันทั้งระบบ ในการประชุมเพื่อหาเกณฑ์แบบแผนโปรแกรม สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ จะต้องสร้างความเห็นพ้องกัน (consensus) ให้เกิดขึ้นด้วย เพราะการเห็นพ้องต้องกันนี้จะนำไปสู่การยอมรับและนำเกณฑ์ไปใช้ต่อไป

ในด้านมาตรฐานและการตัดสินใจ Stake และ Denny (quoted in Warthen and Sanders, ed. 1973) กล่าวว่า ในการดำเนินโปรแกรมการศึกษาสิ่งที่จะต้องรู้ก็คือ มีความคาดหวังอะไรบ้างต่อสิ่งที่เรากำลังดำเนินการ หรือที่เรียกว่า วัตถุประสงค์ ถ้าเป็นวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นที่ยอมรับก็จะเรียกว่าเป็น “มาตรฐาน” เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ Stake และ Denny เห็นว่า งานประเมินที่สมบูรณ์จะต้องเสนอข้อความ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เห็นว่า สิ่งที่กำลังประเมินควรเป็นอย่างไรไว้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้ว่าผู้นำในเรื่องนั้นมีความเห็นว่าเรื่องนั้นควรเป็นอย่างไรจึงจะดีที่สุด และแน่นอนที่ว่าผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ย่อมมีความเห็นที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และทัศนะของตน นอกจากนี้มาตรฐานที่เป็นประโยชน์นั้นมิใช่เฉพาะมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น ทว่าสิ่งที่จะเป็นแบบอย่าง หรือที่เป็นความมุ่งหวังที่จะไปให้ถึงให้ได้มากที่สุดในเรื่องนั้น ก็จำเป็นต้องระบุไว้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้ได้มากที่สุดด้วย อย่างไรก็ตาม Stake และ Denny ต่างก็เห็นด้วยว่า ปัจจุบันนักประเมินต้องประสบปัญหาในเรื่องการหามาตรฐานมาก ส่วนใหญ่หาจากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาแล้วนำมาปรับปรุงใช้ ปัจจุบันระบบข้อมูลต่าง ๆ คีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ นักประเมินประหยัดเวลาในการค้นคว้าได้มาก สิ่งสำคัญในเรื่องนี้ก็คือ นักประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้ที่ประเมินได้มีเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ไว้อย่างไรบ้าง ในการดำเนินการผู้ประเมินจะต้องเต็มใจที่จะยอมรับแนวคิดเหล่านี้ และพยายามที่จะสร้างเครื่องมือเพื่อรวบรวมแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญให้ได้โดยตรง และครอบคลุมเท่าที่เป็นไปได้ เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้ประเมินไม่มีหน้าที่จะไปตรวจสอบว่าความคิดเห็นที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ แต่ความรับผิดชอบของผู้ประเมินอยู่ที่ว่า จะต้องมั่นใจว่าขอบข่ายของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความคิดเห็นนั้นครอบคลุมจริง ส่วนการตัดสินใจที่จะยอมรับความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ หรือมาตรฐานนั้นอยู่ที่ผู้รับบริการ (audience) ซึ่งจะต้องพิจารณาเองว่าสิ่งที่เสนอนั้นมีคุณค่าหรือน่าหนักเพียงใด

Stufflebeam และคณะ (1971) ได้กล่าวถึงปัญหาการกำหนดเกณฑ์ว่า เป็นปัญหาร้ายแรงที่เป็นอุปสรรคต่องานประเมินที่ยากแก่การแก้ไขประการหนึ่ง แต่เพื่อลดความขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขาเสนอว่าในการกำหนดเกณฑ์อย่างน้อยต้องคำนึงถึง

แนวคิด ค่านิยม หรือความคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกประเมินจากบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้บริหารระดับสูงขององค์กร
2. บุคคลภายนอกองค์กร
3. เพื่อนร่วมงาน
4. ผู้รับผิดชอบงาน โครงการ หรือองค์กรที่ถูกประเมิน

เท่าที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น เป็นฐานเบื้องต้นของเกณฑ์การประเมินได้อย่างหนึ่ง เกณฑ์อย่างอื่น ๆ อาจหาได้จากการชี้บ่งสิ่งซึ่งเป็นความจำเป็นหรือความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า คู่ค้าหรือแนวคิดที่เป็นค่านิยมของสังคม มาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอยู่แล้วจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือจากการกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ หรือคุณภาพของสิ่งที่ยอมรับว่าเป็นเลิศในแขนงที่ประเมิน ผู้เชี่ยวชาญการประเมินส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่า เกณฑ์การประเมินนั้นจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน และหน้าที่ของการประเมินครั้งนั้น ๆ โดยเฉพาะ และถือเป็นหน้าที่ของนักประเมินที่จะต้องหามาให้ได้ ซึ่งเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงและสมเหตุสมผล ไม่ว่าจะเกณฑ์นั้นจะกำหนดโดยนักประเมินเอง หรือเอามาจากผู้อื่นก็ตาม

โมเดลในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524) ได้เสนอโมเดลในการกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ดังต่อไปนี้

ก. โมเดลความงอกงาม (Growth Model) เป็นการพิจารณาจากความงอกงาม หรือพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น เช่น การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบหลังเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน ในกรณีการตัดสินใจเราอาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เป็นการกำหนดเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับสูง แต่อาจมีปัญหาคือ ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในเชิงพฤติกรรม จุดอ่อนอีกประการหนึ่งคือ เป็นการพิจารณาค่าเฉลี่ย มิได้เน้นเป็นรายบุคคล น่าจะกำหนดเป็นรายบุคคลด้วย

2. กำหนดช่วงคะแนนที่เพิ่มขึ้น เช่น นักเรียนจะสอบผ่านต้องได้คะแนนเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 10 คะแนน เป็นต้น การกำหนดเกณฑ์ตามวิธีนี้ยากลำบากที่จะให้ผู้อื่นยอมรับ ทางออกก็คือ กำหนดความรู้ขั้นต่ำที่จำเป็นว่า ถ้าใครมีความรู้ขั้นต่ำเหล่านี้ ก็ถือว่าผ่านได้ โดยไม่พิจารณา

พื้นความรู้เดิมเป็นหลักรู้จัก ข้อดีของวิธีนี้เป็นการพิจารณาผลการเรียนรู้

๑. โมเดลสมบูรณ์ (Absolute Model) เป็นการกำหนดโดยหลักเหตุผล แบ่งเป็น

1. กรณีที่มีหน่วยเป็นธรรมชาติ เช่น พิมพ์ดีดภาษาไทยได้ 45 คำต่อนาที จะเห็นได้ว่าเกณฑ์นี้มีอำนาจในการทำนายสูงมาก ผู้ใดที่มีพฤติกรรมผ่านเกณฑ์จะเป็นผู้ที่มีความรู้ หรือทักษะในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี โดยสรุปคะแนนที่เป็นเกณฑ์ในกรณีนี้กับพฤติกรรมการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

2. กรณีที่ไม่มีหน่วยธรรมชาติ เราก็มักจะใช้ความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้กำหนดขึ้น หรืออาจกำหนดโดยอาศัยกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมของสังคมเป็นหลัก

๒. โมเดลสัมพัทธ์ (Relative Model) เป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมของกลุ่ม

1. การเปรียบเทียบกันเองภายในกลุ่ม หรือการเปรียบเทียบกับปกติวิสัย ผู้ที่สอบผ่านต้องได้คะแนนมาตรฐานไม่ต่ำกว่า 2 เป็นต้น
2. การเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นที่คล้ายคลึง หรือเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม
3. การเปรียบเทียบกับค่าที่ทำนายไว้ (Predictive Criterion)

สำหรับเกณฑ์การประเมินที่ดีควรมีลักษณะ ทำนายความสามารถของผู้จัดและผู้เข้าร่วมโครงการ เหมาะสมกับระดับพื้นความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องและมีอำนาจในการทำนายพฤติกรรม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2524)

แนวทางการกำหนดเกณฑ์โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

เนื่องจากการวิจัยนี้ยังไม่มีเกณฑ์สำหรับใช้เปรียบเทียบผลการประเมิน จึงจำเป็นต้องสร้างเกณฑ์สำหรับใช้เปรียบเทียบ ซึ่งจะต้องมีการศึกษาถึงเนื้อหาสาระ ตลอดจนความเหมาะสม จึงได้นำเทคนิคเดลฟายมาใช้ในการกำหนดเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

๓. นิยามและความเป็นมาของเทคนิคเดลฟาย เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นวิธีการประชุมแบบใหม่ โดยกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ และ/หรือประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มีความปลอดภัยถ้าเกิดกรณีที่ความคิดเห็นของตนไม่ตรงกับผู้อื่น ทำให้การแสดงความคิดเห็นเป็นการแสดงด้วยความเต็มใจ เพราะเทคนิคนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องให้แต่ละบุคคลเผชิญหน้ากัน ซึ่งแต่ละบุคคลอาจมีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งทางสังคมซึ่งกัน

และกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เทคนิคเดลฟาย คือ กระบวนการที่เป็นระบบสำหรับการเสาะแสวงหาข้อสรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคตด้านเวลา ปริมาณและ/หรือสภาพการณ์ที่ต้องการจะให้เป็นไปได้ ด้วยวิธีการแบบถามแทนการประชุม (ไพชจวร์ย์ โปธิสสาร, 2529) กล่าวอีกนัยหนึ่ง เทคนิคเดลฟายเป็นวิธีการนำความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญมาใช้ประโยชน์อย่างมีระบบแบบแผน ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่กระจัดกระจายกันให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่จะส่งผลต่อความคิดเห็นของคนอื่นได้เป็นอย่างดี (Pill, 1971)

เทคนิคเดลฟาย เริ่มขึ้นโดยการค้นพบของกองทัพกองอเมริกา ในปี พ.ศ.2495 เป็นวิธีการศึกษาและวิจัยสิ่งต่าง ๆ โดยการถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ต้องการวิจัย และได้มีการเปิดเผยเทคนิคนี้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2505 (เกษม บุญอ่อน, 2522) Olaf Helmer และ Norman Dalkey นักวิจัยของบริษัทแรน (Rand Corporation) ได้พัฒนาเทคนิคเดลฟายขึ้นมาใช้ พร้อมทั้งเขียนบทความเรื่อง An Experimental Application of the Delphi Method to the Use of Expert ลงในวารสาร Management Science ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 เดือนเมษายน พ.ศ.2506 นับว่าเป็นการเผยแพร่เทคนิคเดลฟายออกไปอย่างกว้างขวาง ในปัจจุบันเทคนิคเดลฟายได้ขยายไปจามเดิมทั้งในด้านของการประยุกต์ใช้ และตัวของเทคนิคเอง (Linstone & Turoff, 1975) นอกจากนี้ยังได้มีการนำเทคนิคนี้ไปเป็นเครื่องมือในการวิจัยสาขาต่าง ๆ อย่างมากมาย จากการศึกษาของ ดิลก บุญเรืองรอด (2525) พบว่า เทคนิคเดลฟายสามารถนำไปใช้กับวิชาการด้านต่าง ๆ เช่น การนำไปประยุกต์ใช้ในด้านอุตสาหกรรม ด้านการศึกษาและการประเมินโครงการ นอกจากนี้ยังมีการนำเทคนิคนี้ประยุกต์ใช้กำหนดเกณฑ์ประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะว่าในการกำหนดเกณฑ์ การยอมรับร่วมกันของกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ถือว่าเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของเกณฑ์ที่ดี มีผู้นำเทคนิคเดลฟายไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดเกณฑ์อย่างได้ผล เช่น ดิลก บุญเรืองรอด (2525) ใช้เทคนิคเดลฟายในการกำหนดเกณฑ์จำนวนบุคลากรอาจารย์ชั้นต่ำ สำหรับการเปิดสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรสภาการศึกษา พ.ศ.2519 ของวิทยาลัยครู รพีพรรณรัตน์ (2526) ได้ใช้เทคนิคเดลฟายในการพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพ และเกณฑ์ของงานดำเนินงานในการพัฒนาและติดตั้งระบบออนไลน์ของสำนักทะเบียนและประมวลผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉัตรนภา พรหมมา (2528) ใช้เทคนิคนี้ในการพัฒนาเกณฑ์ประเมินภารกิจของภาควิชาคณิตศาสตร์ ในวิทยาลัยครู และ สมคิด พรหมจ้อย (2535) ใช้เทคนิคเดลฟายในการพัฒนาเกณฑ์ระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ Mc. Ginnis (1966) Ferster (1972) ใช้ในการวิเคราะห์เกณฑ์สำหรับการรับรองวิทยฐานะ และ Baratta (1975) ใช้เทคนิคเดลฟายในการกำหนดน้ำหนักของเกณฑ์ประเมินโปรแกรมอาชีวศึกษา เป็นต้น

Linstone และ Turoff (1975) เห็นว่าการที่จะนำเทคนิคเดลฟายไปใช้ได้อย่างเหมาะสม นั้น ควรเป็นเรื่องที่มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง หรือมากกว่าจากคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. ยังไม่มีเทคนิควิธีวิเคราะห์ที่ถูกต้องในการศึกษาปัญหานั้น ๆ แต่สามารถใช้ประโยชน์จากความคิดเห็นที่ได้จากการตัดสินใจขั้นต้นของกลุ่มได้
2. แต่ละบุคคลมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาที่กว้าง และมีความซับซ้อน แต่ยังคงการสื่อสารที่ดีต่อกันในระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้วยกัน และผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีภูมิหลังที่แตกต่างกันทั้งด้านประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ
3. ต้องการให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งจะเป็นผลดีมากกว่าการเผชิญหน้ากันในการออกความคิดเห็น
4. มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
5. ใช้กระบวนการสื่อสารในกลุ่มแทนการประชุมแบบพบกันนั้นมีประสิทธิภาพดีกว่า
6. ขจัดปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากการไม่เห็นพ้องต้องกัน ทั้งนี้เพราะเป็นการใช้กระบวนการสื่อสารและการไม่บอกชื่อผู้เชี่ยวชาญ
7. ขจัดการโน้มนำในการแสดงความคิดเห็นจากผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า

จากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น การสร้างเกณฑ์สำหรับการศึกษาความสอดคล้องระหว่างนโยบาย แผน และผลการดำเนินงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย ตามนโยบายด้านการกีฬาของรัฐ และแผนพัฒนาด้านกีฬาแห่งชาติ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำเทคนิคเดลฟายมาใช้ในการกำหนดเกณฑ์

ข. ลักษณะการดำเนินการของเทคนิคเดลฟาย มีลักษณะการดำเนินการดังนี้

1. เป็นการเสาะหาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและไม่ต้องการให้ความเห็นของคนอื่นที่มีอิทธิพล หรือมีผลกระทบต่อการพิจารณาตัดสินของคนใดคนหนึ่ง กล่าวคือ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพยายามแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สิ่งสำคัญที่สุดในการใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย คือ การเลือกสรรผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพราะการวิจัยจะออกมาดี ถูกต้องเพียงใดนั้น อยู่ที่ผู้เชี่ยวชาญ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ให้คำจำกัดความของคำว่า **ผู้เชี่ยวชาญ** คือ สันทัด จักเจน ชำชอง มีความชำนาญมาก ส่วนดิกชันนารีของ Webster (1953) ให้คำจำกัดความของผู้เชี่ยวชาญว่า เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและมีความรู้เป็นเลิศในสาขานั้น ๆ และ Daky อ้างถึงใน เกษม บุญอ่อน (2522) กล่าวว่า ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ที่มีความรู้เป็นพิเศษในสาขาที่น่าสนใจ ดังนั้น การเลือกผู้เชี่ยวชาญจึงควรมีเกณฑ์เฉพาะที่สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละครั้ง สำหรับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมนั้น Macmillan (อ้างถึงใน เกษม บุญอ่อน, 2522) ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เชี่ยวชาญและการลดลงของความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	การลดลงของความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนลดลง
25 - 30	0.46 - 0.44	0.02
21 - 25	0.48 - 0.46	0.02
17 - 21	0.50 - 0.48	0.02
13 - 17	0.54 - 0.50	0.04
9 - 13	0.58 - 0.54	0.04
5 - 9	0.70 - 0.58	0.12
1 - 5	1.20 - 0.70	0.50

จากตารางแสดงให้เห็นว่า อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนมีน้อยมาก เมื่อจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป และจากการศึกษาของ นัฐฐา สรรพศรี (2525) พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวนตั้งแต่ 14 คนขึ้นไป ความคลาดเคลื่อนจะน้อยลงมาก และไม่มีความแตกต่างกันระหว่างคำตอบในการตอบคำถามซ้ำในรอบที่ 2 และรอบที่ 3

2. ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมการวิจัยต้องตอบแบบถามตามที่กำหนดให้ทุกขั้นตอน และโดยทั่วไปแบบถามรอบที่ 1 มักจะเป็นแบบถามปลายเปิด ในรอบต่อไปจึงจะเป็นแบบถามในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า อาจจะเป็น 1-5, 1-6 หรือ 1-7 สเกล

3. การตอบแบบถามนั้นผู้เชี่ยวชาญมีโอกาสที่จะกลั่นกรองอย่างละเอียดรอบคอบ และเพื่อให้มั่นใจในการตัดสินใจ จึงมีการถามย้ำหลาย ๆ รอบ แต่ไม่ได้กำหนดจำนวนรอบที่แน่นอน อาจถามเพียงสองรอบก็ได้ ในกรณีที่แบบถามรอบแรกเป็นมาตราส่วนประเมินค่า แต่โดยทั่วไปมักจะถามสามหรือสี่รอบ หรืออาจจะมากกว่านั้นก็ได้อีก

4. เกณฑ์ในการตัดสินใจเพื่อสรุปเป็นความเห็นร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญใช้ค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม เป็นตัวบ่งชี้ระดับของความเห็นร่วมกันและใช้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.5 จากแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ลำดับ เป็นตัวบ่งชี้ถึงความเห็นสอดคล้องต้องกันหรือความเป็นเอกฉันท์ (consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ (ขนิษฐา วิทยานูมาส, 2525, พงษ์ศิริ สาลี, 2525)

เชื่อถือได้ จึงต้องมีการใช้แบบสอบถามซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ในแต่ละครั้งของแบบสอบถามที่ส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนนั้น ผู้วิจัยจะได้แสดงความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันในคำตอบแต่ละข้อของแบบสอบถามที่ตอบไปในครั้งก่อน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะได้ทราบว่าความคิดเห็นของตนเป็นอย่างไร แตกต่างกับความคิดเห็นของคนอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

3. นำวิธีการทางสถิติมาช่วยในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มทุกครั้ง เพื่อลดการกระจุกกระจายคำตอบของกลุ่มและเป็นการยืนยันว่า ความคิดเห็นในคำตอบรอบสุดท้ายของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น เป็นตัวแทนความคิดเห็นของสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มด้วย สถิติที่นำมาใช้ในการพิจารณาคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นสถิติที่เกี่ยวกับการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ เกณฑ์มัธยฐาน หรือค่าเฉลี่ย

กระบวนการเทคนิคเคลฟาย กระบวนการที่สำคัญของเทคนิคเคลฟายอยู่ที่การใช้ชุดของแบบถาม (Questionnaires) ในการถามข้อความคิดเห็น โดยทั่วไปแบบถามฉบับแรกกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญตอบคำถามอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการทราบ แบบถามฉบับต่อ ๆ มาแต่ละฉบับจะสร้างโดยการปรับปรุงจากแบบถามฉบับก่อน กระบวนการวิจัยนี้จะสิ้นสุดเมื่อได้รับความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน หรือได้รับข้อมูลที่ใช้ได้เพียงพอแล้ว

รอบที่ 1 แบบสอบถามจะเป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบคำถามในประเด็นปัญหาอย่างกว้าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

รอบที่ 2 แบบสอบถามพัฒนาจากคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 1 โดยนำความคิดเห็นทั้งหมดที่ได้รับจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาสร้างให้เป็นประโยชน์ หรือข้อความที่เกี่ยวกับปัญหา หรือหัวข้อที่ต้องการศึกษา แบบถามฉบับที่ 2 นี้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะได้รับการขอร้องให้จัดอันดับความสำคัญ หรือให้เปอร์เซ็นต์ความสำคัญ หรือแบบมาตราส่วนประมาณค่า หรือเป็นคะแนนก็ได้

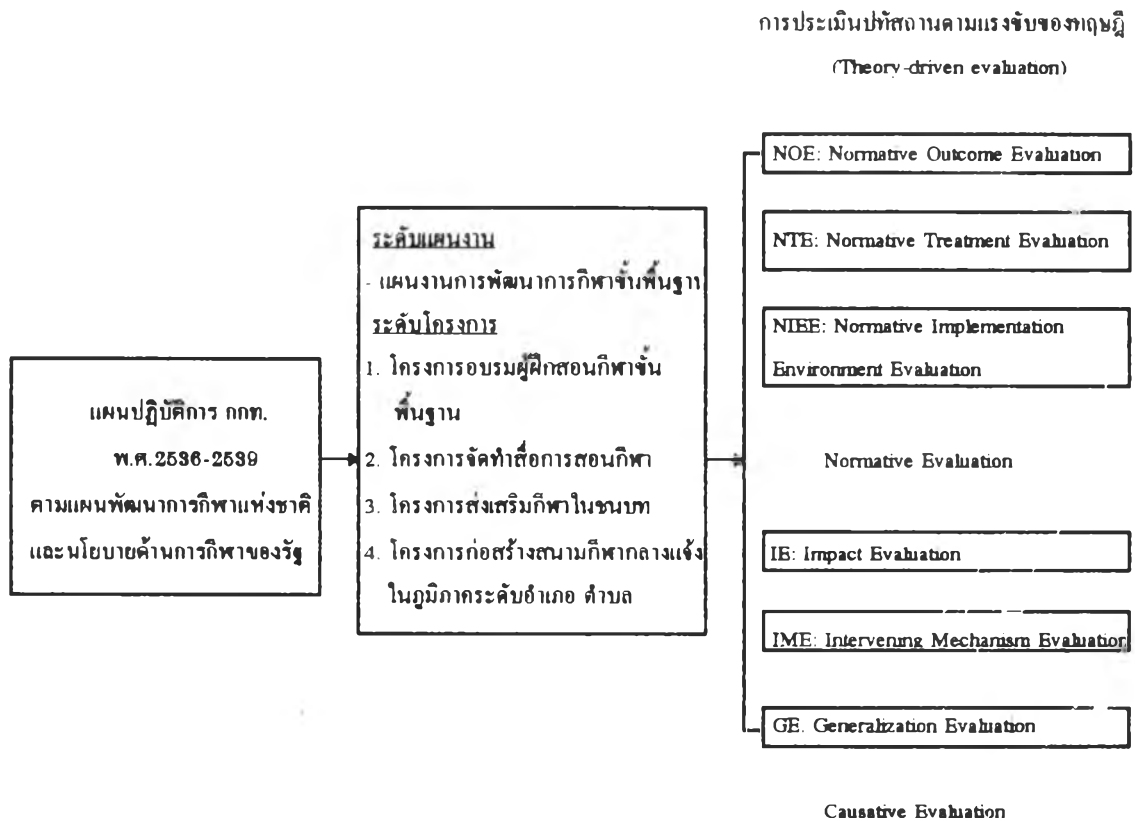
รอบที่ 3 แบบสอบถามประกอบด้วยข้อกระทงหรือข้อคำถามที่เหมือนกับแบบถามในรอบที่ 2 แต่แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนอาจเปลี่ยนแปลงคำตอบของตนใหม่ เมื่อได้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบของกลุ่ม หรือจะคงยืนยันคำตอบเดิมของตนไว้ก็ได้ ในกรณีที่คำตอบของผู้เชี่ยวชาญใดตกอยู่ต่ำกว่าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่จะได้รับการขอร้องให้แสดงเหตุผลในการตอบด้วย

ง. แนวคิดและรูปแบบการประเมิน

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ตามทฤษฎีแรงขับเคลื่อนของการประเมินของเชน (Chen, 1990) โดยผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดการประเมินแผนงาน โครงการ ผนวกเข้ากับทฤษฎีโคเมนตามทฤษฎีการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม และทฤษฎีแรงขับเคลื่อนของการประเมินกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ตามแผนงานโครงการ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการกำหนดแผนงาน โครงการตามการจัดกระทำตามปทัสถานบริบทแวดล้อมการนำโปรแกรมสู่การปฏิบัติ การเกิดผลลัพธ์ตามปทัสถาน การเกิดผลกระทบกลไกสอดแทรก และการสรุปนัยทั่วไป ตามแผนงานโครงการ โดยมีกรอบวิธีการประเมินดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดการประเมิน

แผนภูมิที่ 6 แสดงกรอบแนวคิดการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรมตามรูปแบบการประเมินปทัสถานแรงขับเคลื่อนของทฤษฎีของเชน ระดับแผนงาน การพัฒนาการศึกษาระดับพื้นฐาน และระดับโครงการ ตามแผนปฏิบัติการของการศึกษาแห่งประเทศไทย

จากแผนภูมิที่ 6 แสดงกรอบแนวคิดการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ตามรูปแบบการประเมินปทัสถานตามแรงขับของทฤษฎีของเซน จะได้จำแนกรูปแบบการประเมินทั้งระดับแผนงานและโครงการ เป็น 6 รูปแบบ ประกอบด้วย

รูปแบบที่ 1 การประเมินด้านการจัดกระทำตามปทัสถาน (NTE : Noemative Treatment Evaluation)

รูปแบบที่ 2 การประเมินด้านบริบทแวดล้อมการนำโปรแกรมสู่การปฏิบัติ (NIEE : Noemative Implementation Environment Evaluation)

รูปแบบที่ 3 การประเมินด้านผลลัพธ์ตามปทัสถาน (NOE : Noemative Outcome Evaluation)

รูปแบบที่ 4 การประเมินด้านผลกระทบ (IE : Impact Evaluation)

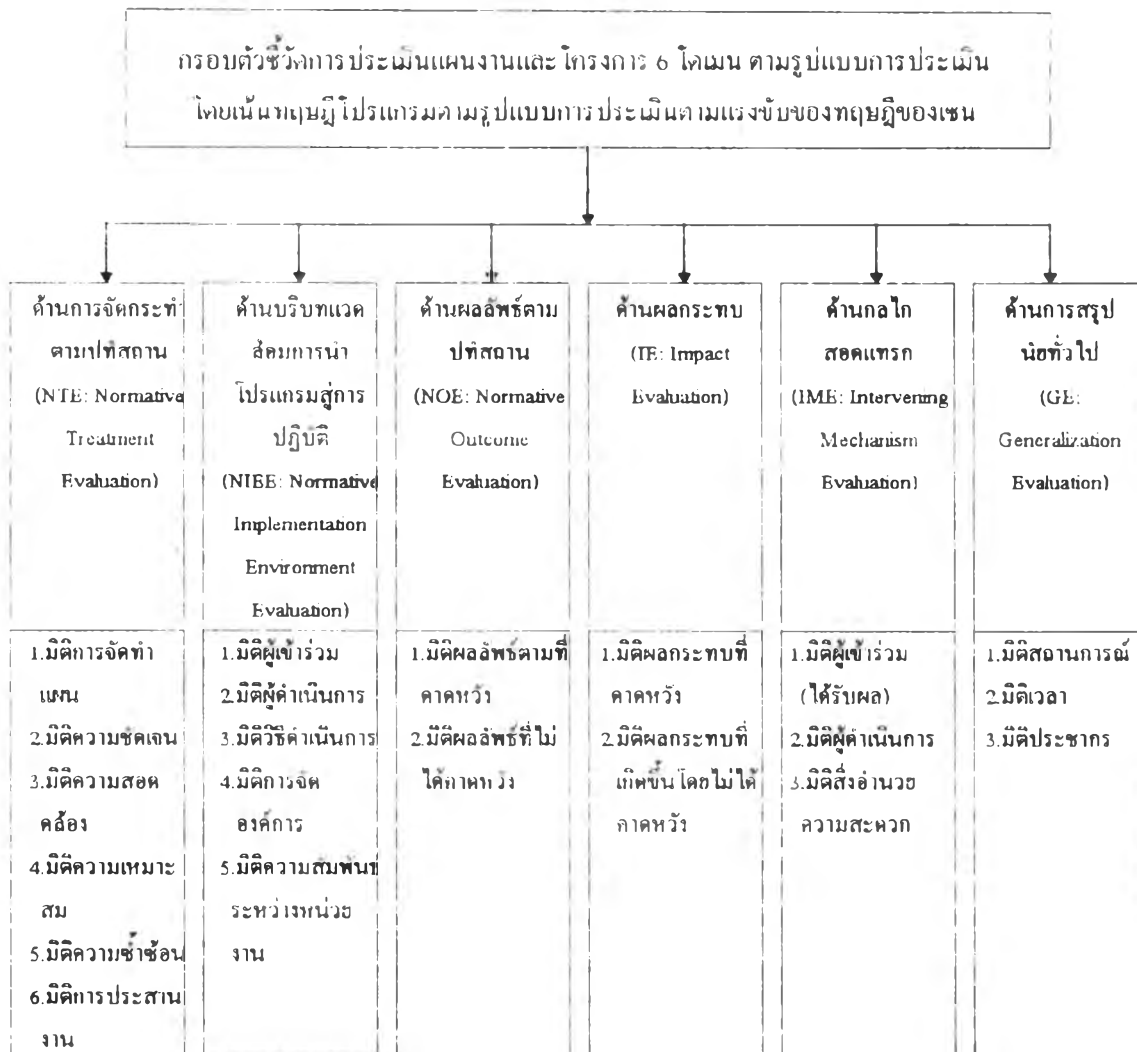
รูปแบบที่ 5 การประเมินด้านกลไกสอดแทรก (IME : Intervening Evaluation)

รูปแบบที่ 6 การประเมินด้านการสรุปนัยทั่วไป (GE : Generalization Evaluation)

2. รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมินตามแรงขับของทฤษฎีของเซน มีรูปแบบและมิติสำหรับใช้กำหนดตัวชี้วัดการประเมิน มีดังต่อไปนี้

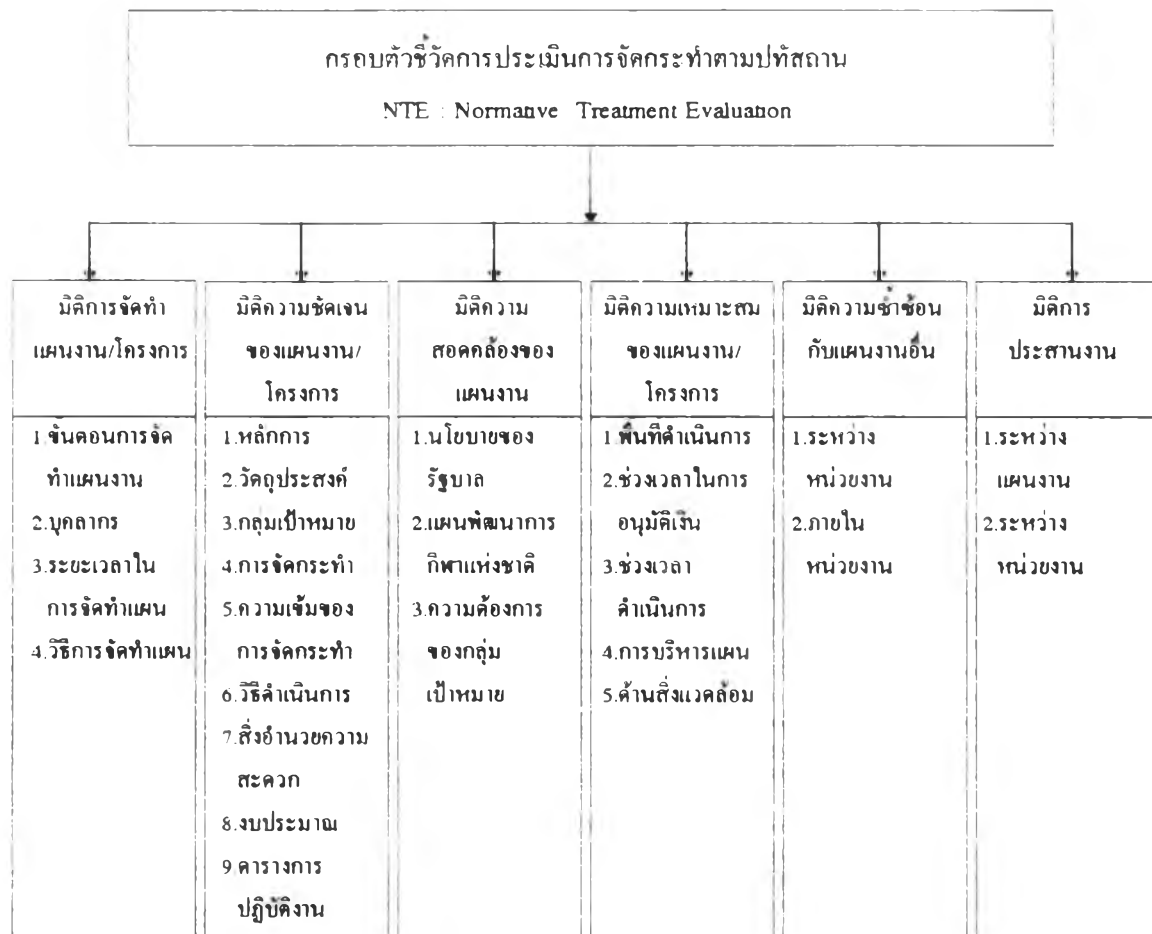
แผนภูมิที่ 7 กรอบตัวชี้วัดการประเมินแผนงานและ โครงการ ตามรูปแบบการประเมินโดยเน้น
ทฤษฎีโปรแกรม ตามรูปแบบการประเมินตามแรงจูงใจของทฤษฎีของเซน

จากแผนภูมิที่ 7 แสดงตัวชี้วัดการประเมินแผนงาน โครงการ ประกอบด้วยตัวชี้วัดตาม
ทฤษฎีโดเมน 6 ด้าน และมีที่ประเมิน

แผนภูมิที่ 8 กรอบตัวชี้วัดการประเมินด้านการจัดกระทำตามปทัสถาน

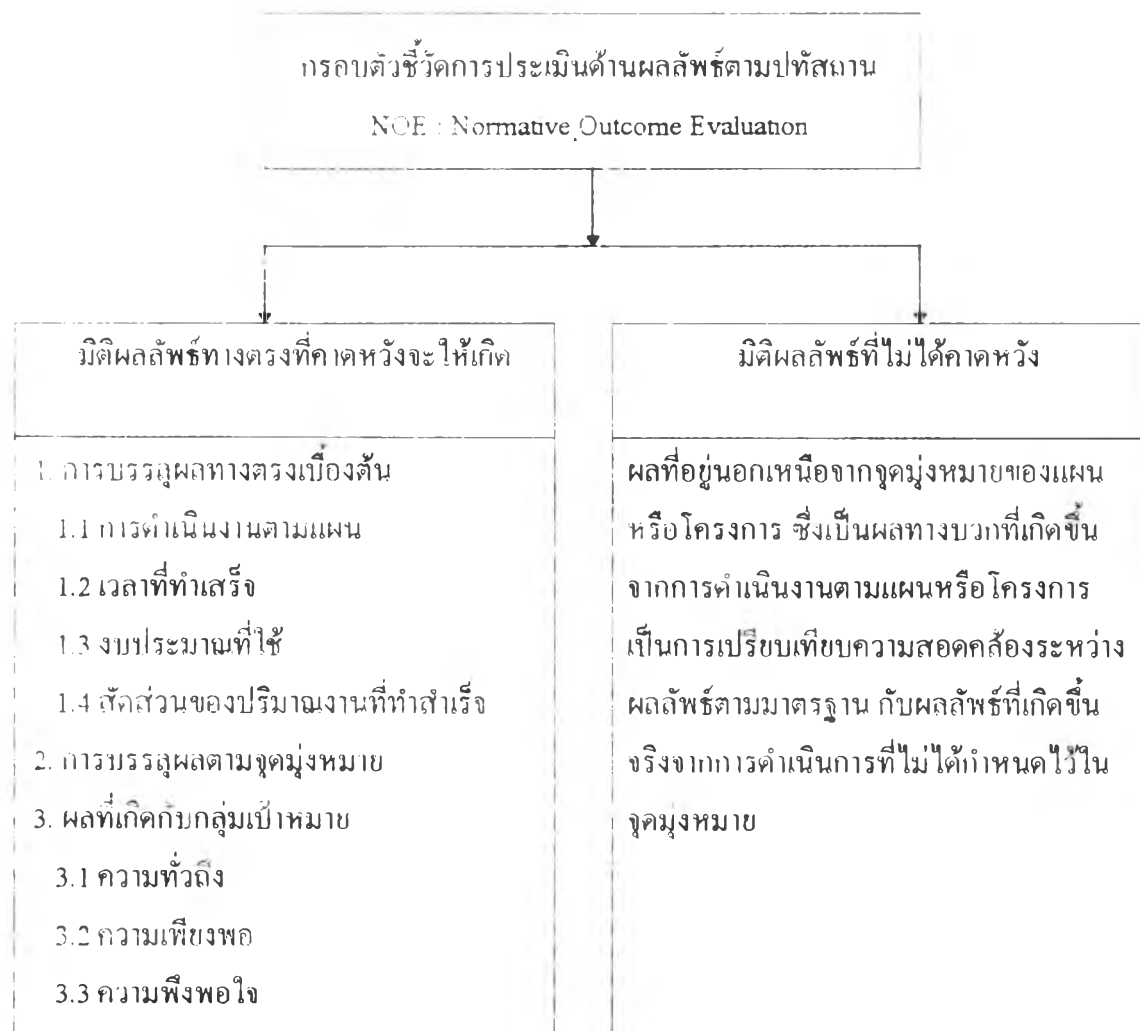
จากแผนภูมิที่ 8 แสดงตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินการ จัดกระทำตามปทัสถานใน มิติที่ประเมินระดับแผนงาน และโครงการ โดยการเปรียบเทียบประเมินความสอดคล้องเชิง ประจักษ์ระหว่างการ จัดกระทำตามมาตรฐานในแผนงาน/โครงการ กับการจัดกระทำที่เกิดขึ้นจริง ในแผนงาน/โครงการที่ประเมิน

แผนภูมิที่ 9 กรอบตัวชี้วัดด้านบริบทแวดล้อมการนำโปรแกรมสู่การประเมิน

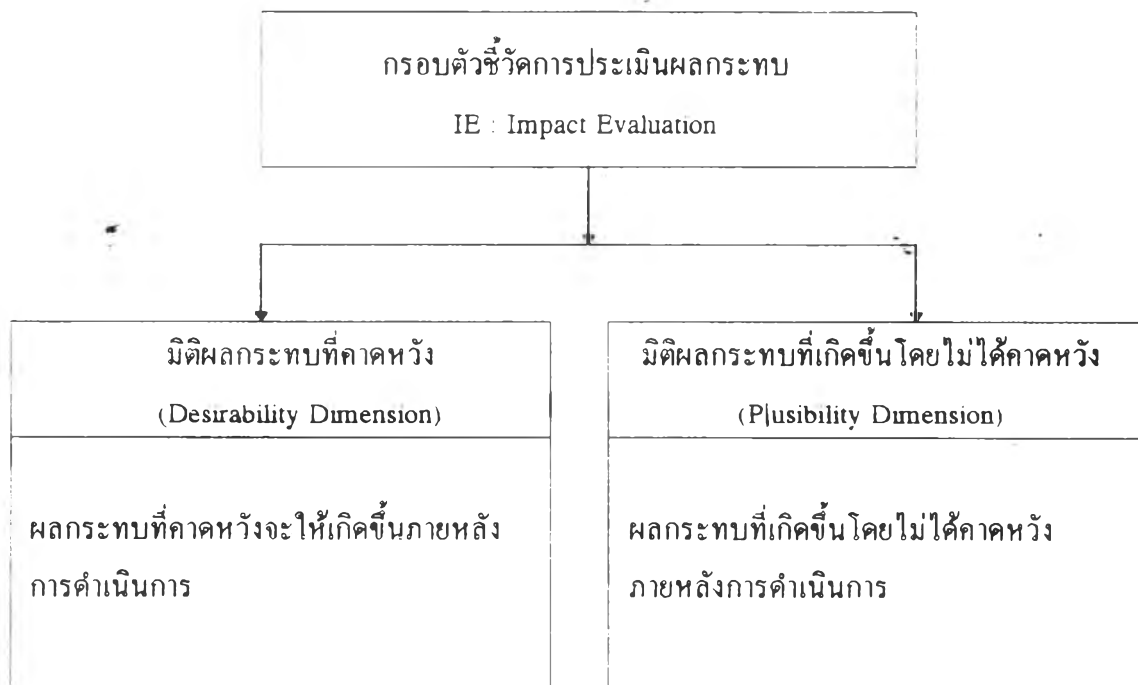
จากแผนภูมิที่ 9 แสดงตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินด้านบริบทแวดล้อมการนำโปรแกรมสู่การปฏิบัติ ในมิติที่ประเมินระดับแผนงาน/โครงการ โดยการเปรียบเทียบประเมินความสอดคล้องเชิงประจักษ์ ระหว่าง บริบทแวดล้อม การนำแผน/โครงการ สู่การปฏิบัติในเชิงทฤษฎี กับบริบทแวดล้อมการปฏิบัติจริง

แผนภูมิที่ 10 กรอบตัวชี้วัดการประเมินด้านผลลัพธ์ตามปทัศยาน

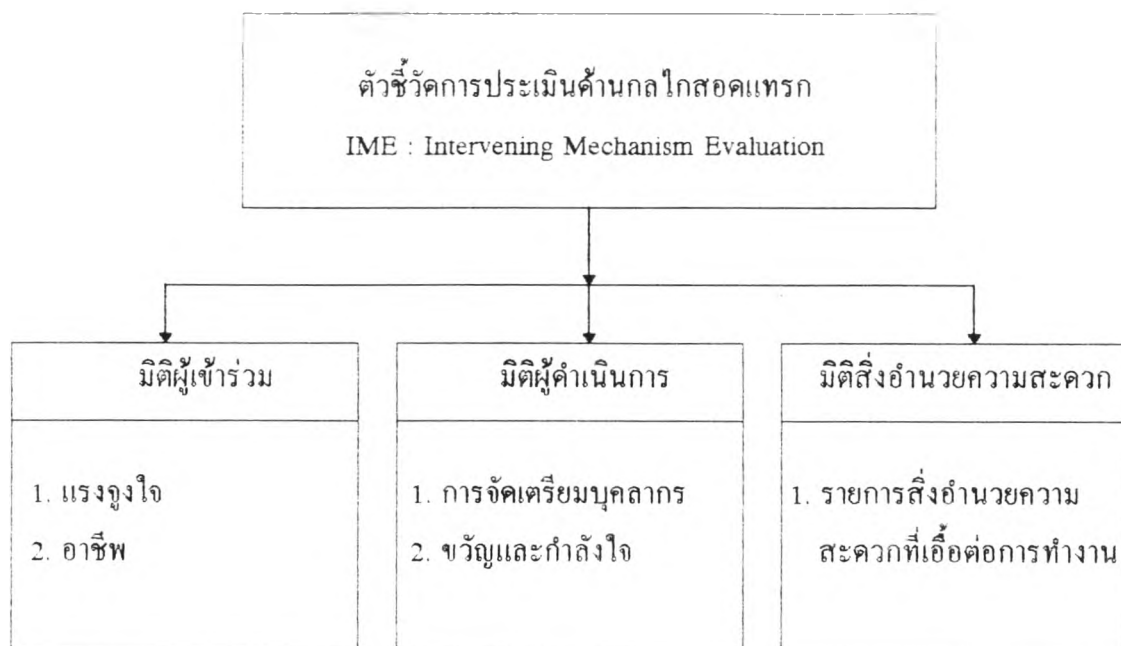
จากแผนภูมิที่ 10 แสดงตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินด้านผลลัพธ์ตามปทัศยานในมิติการประเมินระดับแผนงาน/โครงการ โดยการเปรียบเทียบประเมินความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ตามมาตรฐานกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินงาน

แผนภูมิที่ 11 กรอบตัวชี้วัดด้านผลกระทบ

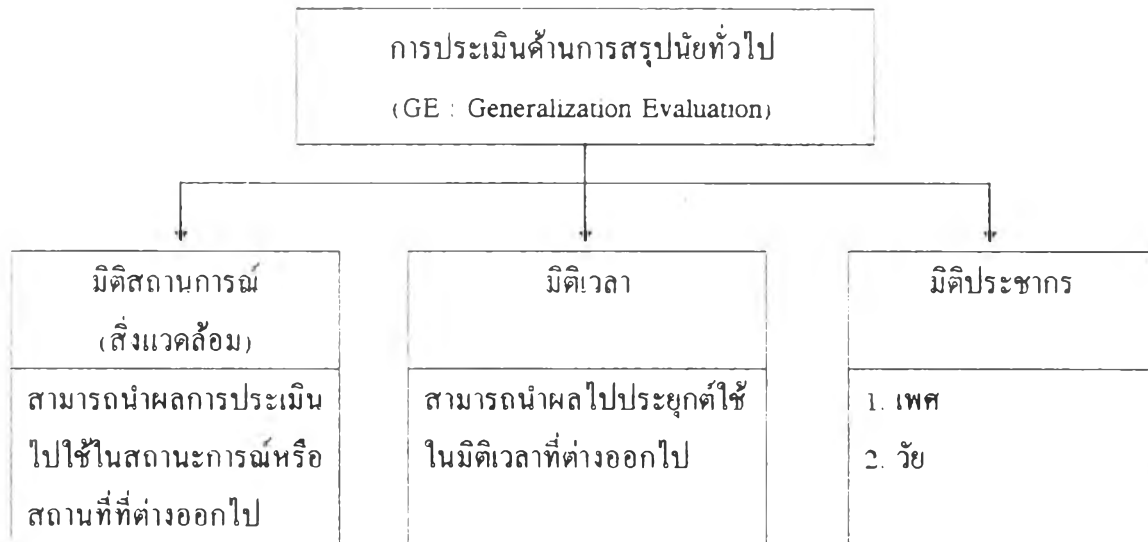
จากแผนภูมิที่ 11 แสดงตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินด้านผลกระทบในมิติการประเมินระดับแผนงาน/โครงการ โดยเปรียบเทียบความสอดคล้องที่ระบุสาเหตุระหว่างการจัดกระทำกับผลลัพธ์ในเชิงทฤษฎีกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง

แผนภูมิที่ 12 กรอบตัวชี้วัดด้านกลไกสอดแทรก

จากแผนภูมิที่ 12 แสดงตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินด้านกลไกสอดแทรก ในมิติการประเมินระดับแผนงาน/โครงการ โดยการเปรียบเทียบกระบวนการแทรกแซงเชิงเหตุผลในทางทฤษฎี กับที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งอาจจะเกิดได้ทั้งผลบวกและผลลบ

แผนภูมิที่ 18 กรอบตัวชี้วัดการประเมินด้านการสรุปนัยทั่วไป

จากแผนภูมิที่ 13 แสดงตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินด้านการสรุปนัยทั่วไป ในมิติการประเมินระดับแผนงาน/โครงการ เป็นการชี้ประเด็นการประยุกต์ใช้ผลการประเมิน และการสรุปหาคัพึงของผลการประเมิน โดยพิจารณาจากความคล้ายคลึงในมิตีสถานการณ์หรือสถานที่ มิติเวลา และมติประชากร